

SINTEZA

obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor)

la proiectul hotărârii Guvernului *Cu privire la aprobarea Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027*

Participantul la avizare (expertizare) consultare publică	Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea autorului Cancelaria de Stat
Ministerul Justiției	- Cu referire la obiectivul general 1 1. De la indicatorul 4 „Numărul și ponderea de implementare a recomandărilor Consiliului Europei privind asigurarea dreptului la libertatea și siguranța persoanei”, după datele privind ținta pentru 2027 se va exclude textul „Numărul și ponderea instanțelor judecătorești și organelor de drept accesibile fizic și lingvistic” din considerentul că nu există legătura de cauzalitate. Mai mult, aspectul de accesibilitate este vizat la indicatorul 3.	Se acceptă. Textul a fost exclus de la indicatorul nr.4
	2. La pct.1.1.2 și 1.1.3. la rubrica „costuri” se va indica „46,2 mii lei”. De asemenea, la ambele acțiuni se va indica în calitate de coexecutor și „Procuratura Generală” iar la pct.1.1.3. se va include și „Ministerul Afacerilor Interne”.	Se acceptă. Acț. 1.1.2 și 1.1.3 au fost completate
	3. La pct.1.1.4 la rubrica „costuri” se va indica „39,6 mii lei”, iar „trimestrul I 2024” se va substitui cu „trimestrul II 2024”.	Se acceptă. Acț. 1.1.4 a fost completată
	4. Pct. 1.1.11. se va exclude. Se va nota că prin Legea nr. 245 din 31.07.2023 au fost modificate mai multe prevederi ale Codului de procedură penală care permit extinderea aplicației de videoconferință în cadrul ședințelor de judecată, inclusiv în partea ce ține de audierea martorilor sau a părții vătămate. În același timp, copii martori/victime a infracțiunii, potrivit art.110/1 din Codul de procedură penală se audiază în spații special amenajate.	Se acceptă. Acț. 1.1.11 a fost exclusă.
	5. Cu referire la pct.1.3.4 „Elaborarea /revizuirea actelor normative conexe pentru reglementarea cadrului de realizare a măsurilor de ocrotire (instrucțiuni pentru ocrotitor, modalitatea de funcționare a consiliului familial, ocrotitorului autorizat, etc.)” menționăm că prin Legea nr. 66/2017 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative a fost reformată instituția capacității de exercițiu a persoanei fizice, astfel încât cadrul normativ național să corespundă articolului 12 din Convenția ONU privind dreptul persoanelor cu dizabilități. În vederea ajustării cadrului normativ conex la prevederile Legii nr. 66/2017, Ministerul Justiției a elaborat o serie de amendamente legislative care au fost adoptate de către legislativ prin Legea nr.238 din 8 noiembrie 2018. Scopul legii adoptate este de a spori drepturile de care pot beneficia persoanele cu dizabilități, precum și de a fortifica mecanismele de protecție a acestora (măsurile de ocrotire). Prin urmare, având în vedere promovarea de către Ministerul Justiției a amendamentelor la cadrul legislativ conex, acesta din urmă se va exclude de la acțiunea menționată. Totodată, aspectele exemplificate nu țin de competența Ministerului Justiției	Se acceptă. Ministerul Justiției a fost exclus de la Acț. 1.3.4
	6. Cu referire la pct.1.3.5 se va reține că Ministerul Justiției nu deține competența în elaborarea standardelor privind accesibilitatea fizică și informațională la instituțiile din sectorul justiției. Se va reține că standarde de accesibilitate sunt/urmează a avea parametri tehnici unici pentru toate instituțiile și nu doar pentru cele din sectorul justiției.	Se acceptă parțial. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va fi inclus responsabil pentru

		<p>elaborarea standardelor privind accesibilitatea fizică, Ministerului Justiției revenindu-i partea cu standardele privind accesibilitatea informațională</p>
	<p>7. Cu referire la pct.1.3.6 „Ajustarea cadrului normativ în vederea asigurării dreptului de acces la justiție pentru minoritățile naționale și persoanele cu dizabilități (înaintarea cererilor de chemare în judecată în procedură civilă)” menționăm că aceasta este redactată generic și nu este clar la ce aspecte urmează a se interveni suplimentar. În același timp, dacă obiectivul acestei acțiuni se referă la limba de depunere a cererilor de chemare în judecată, în special în limba rusă, se vor reține următoarele.</p> <p>În lumina jurisprudenței Curții Constituționale dar și a Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la justiție nu poate fi un drept absolut, ci unul care poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit. Prin urmare, obligația de a depune cererile de judecată doar în limba română fără posibilitatea de a fi depuse în altă limbă (în particular în limba rusă potrivit constatărilor Consiliului Egalității) nu poate fi catalogată ca o situație discriminatorie. Or, ulterior în instanță justițiabilul poate fi asistat de către un traducător iar respectiva cerință nu este de natură a aduce o limitare care să atingă dreptul în însăși substanța sa.</p> <p>Mai mult, în Hotărârea nr. 4 din 21.01.2021 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională Legea nr. 234 din 16 decembrie 2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Prin această hotărâre Curtea a reținut că acordându-i limbii ruse un statut similar cu cel al limbii române, Legea contestată diminuează forța integratoare a limbii oficiale. Tratatamentul preferențial al limbii ruse în comparație cu celelalte limbi ale minorităților etnice, prin poziționarea ei la nivelul limbii de stat, contravine articolului 13 din Constituție. Acest tratament nu este conform cu principiile enunțate de Preambulul Constituției și face ca prescripția articolului 10 alin. (2) din Constituție să fie golită de substanță în privința celorlalte minorități etnice care vorbesc o altă limbă decât limba rusă.</p> <p>De asemenea, cu referire la pretinsa discriminare pe criteriul de limbă se vor reține raționamentele deciziei Ivanova v. Finlanda, decizie pronunțată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În respectiva decizie Curtea a notat că „regulile privind limba în care trebuie redactate contestațiile sunt concepute, fără îndoială, pentru a asigura administrarea corespunzătoare a justiției și respectarea principiului certitudinii juridice.”</p> <p>În același spirit, în legislația națională, este reflectat principiul limbii oficiale de procedură și dreptul la interpret. Judecarea cauzelor în instanțele judecătorești se desfășoară în limba română (art. 24 din Codul de procedură civilă, care redă fidel alineatul (1) al articolului 118 din Constituția Republicii Moldova), iar magistrații trebuie să cunoască limba de stat ca una din condițiile de accedere în funcție și exercitare a atribuțiilor (art. 6 alin.(1) lit. e) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului). Comunicarea dintre instanța care înfăptuiește justiția în limba de stat și justițiabilii care nu o cunosc este facilitată de interpreți și traducători. Anume traducătorul este persoana specializată în traducerea textelor scrise dintr-o limbă în alta, care poartă răspundere pentru veridicitatea traducerilor. Redactarea cererilor de chemare în judecată într-o altă limbă face imposibilă înțelegerea acesteia de către judecătorul care nu are decât obligația cunoașterii limbii de stat.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 1.3.6 a fost exclusă.</p>

	Este interesul justițiabilului de a se preocupa de traducerea cererii sale fără a pretinde un „pseudo impediment” în accesarea la justiție. Instanțele nu se pot preocupa de traducerea cererilor de chemare în judecată din considerentul că această obligație ar depăși cadrul împuternicirilor de a înfăptui justiția în mod imparțial și echidistant. Respectiv, nu poate fi imputată obligația traducerii cererilor de chemare în judecată personalului instanțelor judecătorești atât din perspectiva respectării principiului certitudinii juridice, imparțialității, clarității pretențiilor invocate, cât și din perspectiva costurilor ce le implică.	
	- Cu referire la obiectivul general 2 8. La acțiunea 2.1.1 termenul de realizare se va indica „Trimestrul II 2024” iar la costuri suma de „35,1 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.1 a fost completată.
	9. Acțiunea 2.1.2 de expus în următoarea redacție: „Actualizarea procedurilor interne privind cazurile de deces a persoanelor deținute în instituțiile penitenciare.” La indicatorii de monitorizare a se substitui cu textul „proceduri operaționale aprobate” iar mijloacele financiare necesare vor fi de „31,9 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.2 a fost modificată și completată.
	10. La acțiunea 2.1.4, la rubrica costuri se va indica „1366235,0 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.4 a fost completată.
	11. Acțiunea 2.1.5 de expus în următoarea redacție: „Instituirea procedurilor interne de informare eficientă a deținuților nou-sosiți despre drepturile, obligațiile și interdicțiile în instituția penitenciară, precum și despre măsurile de securitate de care pot beneficia în decursul executării pedepsei. La rubrica costuri se va indica „6,7 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.5 a fost modificată și completată.
	12. La acțiunea 2.1.9, la rubrica costuri se va indica „2920000,0 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.9 a fost completată.
	13. La acțiunea 2.1.11, la rubrica costuri se va indica „10,5 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.11 a fost completată.
	14. Acțiunea 2.1.13 se va exclude. Îmbunătățirea condițiilor de detenție prin amenajarea/reutilizarea spațiilor de detenție constituie un obiectiv al Planului Național de Dezvoltare pentru anii 2024-2026.	Se acceptă. Acț. 2.1.13 a fost exclusă.
	15. Acțiunea 2.1.16 urmează a fi revizuită sub aspect redacțional, or „Depopularea” reprezintă un rezultat care poate fi cuantificat prin raportare la indicatorii de realizare. Acțiunea în sine urmează a fi formulată astfel încât să exprime o activitate menită să contribuie la obținerea rezultatului.	Se acceptă. Acț. 2.1.16 a fost reformulată după cum urmează: <i>Aplicarea măsurilor non-privative de libertate și/sau a altor tipuri de pedepse, inclusiv eficientizarea mecanismelor de liberare</i>
	16. Acțiunea 2.1.18 urmează a fi reformulată, astfel încât să exprime o continuitate a acțiunii 2.1.17, or aceasta rezultă din soluția ce urmează a fi livrată în baza conceptului. În acest sens, se propune următoarea redacție: „Implementarea Conceptului privind transferul responsabilității pentru îngrijirile medicale din penitenciare de la Ministerul Justiției la Ministerul Sănătății”. La indicatorii de monitorizare textul actual de substituit cu textul „concept implementat”. 17. La rubrica costuri se va indica „82,8 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.18 a fost modificată.

	18. Acțiunea 2.1.19 urmează a fi exclusă, deoarece reprezintă o activitate recurentă ce se efectuează în regim obișnuit similar evaluărilor anuale derulate în rețeaua publică de sănătate.	Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.
	19. Acțiunea 2.1.20 se propune în următoarea redacție: „Crearea mecanismului privind delegarea în componența Consiliului de calitate al ANP a experților externi, precum medici din sistemul medical public, specialiști în sănătate publică și reprezentanți ai organizațiilor necomerciale pentru asigurarea independenței sistemului de management al calității în serviciile medicale penitenciare”. La indicatorii de monitorizare textul indicat a se substitui cu textul: „Mecanism instituit; Consiliu de calitate diversificat”, iar la rubrica costuri se va indica „13,6 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.20 a fost modificată.
	20. La acțiunea 2.1.23, la rubrica costuri se va indica „29,6 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.23 a fost completată.
	21. La acțiunea 2.1.24, compartimentul „Autorități/instituții responsabile”, urmează a fi completat cu „Ministerul Finanțelor”, deoarece realizarea acțiunii implică costuri. La rubrica costuri se va indica „25,7 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.24 a fost modificată și completată.
	22. La acțiunea 2.1.25, la rubrica costuri se va indica „9,5 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.25 a fost completată.
	23. Acțiunea 2.1.26 a se exclude. Nu se consideră oportun instituirea unui mecanism intern de reglementare a procedurilor de contractare a serviciilor medicale externe. Contractarea serviciilor respective se efectuează corespunzător procedurilor de achiziții conform prevederilor Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, care instituie reguli clare și general valabile în ceea ce privește achiziționarea serviciilor.	Se acceptă. Acț. 2.1.26 a fost exclusă.
	24. La acțiunea 2.1.27, la rubrica costuri se va indica „1,7 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.27 a fost completată.
	25. La acțiunea 2.1.28, la rubrica costuri se va indica „14,3 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.28 a fost completată.
	26. La acțiunea 2.1.29, la rubrica costuri se va indica „48,6 mii lei”.	Se acceptă. Acț. 2.1.29 a fost completată.
	27. Pct. 2.6.4 „Instituirea Procuraturii specializate antitortură (separate de PCCOCS)”, se va exclude. Potrivit art.9 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură „În sistemul Procuraturii activează Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.”. Crearea unei alte procuraturi specializate se face doar prin lege. Decizia de a institui o nouă procuratură specializată ține de documentele strategice care vizează sectorul justiției și nu poate constitui obiectul acestui document de politici.	Se acceptă. Acț. 2.6.4 a fost exclusă.
	28. La acțiunea 2.6.7, care vizează modificarea Legii 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, executor primar se va indica Ministerul Afacerilor Interne.	Se acceptă. Modificare efectuată.
	- Cu referire la obiectivul general 4 29. La acțiunea 4.2.2. „Modificarea Codului Contravențional în vederea sancționării angajatorilor pentru solicitarea la angajare a unor acte suplimentare care nu sunt prevăzute de legislație (precum rezultatul la marcherii HIV)” menționăm că politicile în domeniul legislației muncii sunt elaborate de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Ministerul Justiției, potrivit competențelor de activitate este responsabil de elaborarea politicilor în sectorul justiției, protecției drepturilor omului, combaterii corupției și integrității. Modificările la legislația contravențională, care nu vizează aceste sectoare, pot fi promovate de către minister doar urmare a	Se acceptă. Au fost operate modificările propuse la Acț. 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4, 4.2.5.

	<p>prezentării proiectelor de către instituțiile cu competențe în domeniul politicii promovate. Prin urmare, Ministerul Justiției nu poate fi indicat în calitate de executor principal.</p> <p>În același timp, comunicăm că art. 57 din Codul muncii stabilește că la încheierea contractului individual de muncă, persoana care se angajează prezintă angajatorului certificatul medical doar în cazurile prevăzute de legislația în vigoare. Potrivit alin. (2) al aceluiaș articol se interzice angajatorilor să ceară de la persoanele care se angajează alte documente decât cele prevăzute la alin.(1), precum și de alte acte legislative.</p> <p>Raționamentele menționate mai sus sunt valabile și pentru pct. 4.2.3, 4.2.4. și 4.2.5. Totodată, Ministerul Justiției se va exclude de la acțiunea 4.2.5. „Modificarea cadrului legal pentru consilierea și testarea voluntară și confidențială la HIV, infecții cu transmitere sexuală și accesarea serviciilor de sănătate sexuală și reproductivă [...]”, or, domeniul de reglementare excede competența ministerului.</p>	
	<p>30. La acțiunea 4.7.3, la compartimentul „termen de realizare”, anul „2025” de substituit cu anul „2027”. Acreditarea spitalului penitenciar implică o procedură complexă reieșind din cerințele stricte necesare a fi întrunite raportat la resursele financiare necesare a fi alocate în acest sens. La rubrica costuri se va indica „60000,0 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 4.7.3 a fost completată.</p>
	<p>31. La acțiunea 4.9.1, la rubrica costuri se va indica „2,1 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 4.9.1 a fost completată.</p>
	<p>32. La acțiunea 4.9.2, la rubrica costuri se va indica „17,4 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 4.9.2 a fost completată.</p>
	<p>- Cu referire la obiectivul general 5 33. Acțiunea 5.1.5. „Modificarea Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale pentru a asigura luarea în calcul, la calcularea pensiei, inclusiv pensiei anticipate pentru carieră lungă, drept stagiul de cotizare contributiv toată perioada de desfășurare a activității de avocat, cu includerea perioadelor de până la 01 ianuarie 2021 pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat” urmează a fi analizată suplimentar, or, sistemul contributiv la care se face referință a fost aplicabil nu doar în raport cu avocații dar și cu reprezentanții altor profesii juridice conexe justiției (ex. notari, executori judecătorești).</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea a fost exclusă, având în vedere poziția MMPS.</p>
	<p>34. Cu referire la acțiunea 5.4.2. „Adoptarea cadrului normativ și mecanismelor privind protecția persoanelor intern strămutate” se constată că acesta este inclusă la obiectivul specific „Sistemul de protecție socială răspunde nevoilor de protecție socială al persoanelor în etate, persoanelor intern strămutate și solicitanților de azil” se va reține că politicile sociale nu constituie domeniul de competență al Ministerului Justiției, prin urmare acesta se va exclude.</p>	<p>Se acceptă. Ministerul Justiției a fost exclus de la Acț. 5.4.2</p>
	<p>35. La acțiunea 5.5.4, la rubrica costuri se va indica „113,9 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.5.4 a fost completată.</p>
	<p>36. La acțiunea 5.5.9, la rubrica costuri se va indica „128,4 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.5.9 a fost completată.</p>
	<p>37. La acțiunea 5.5.10, la rubrica costuri se va indica „553,9 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.5.10 a fost completată.</p>
	<p>38. La acțiunea 5.5.11, la rubrica costuri se va indica „8420,4 mii lei”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.5.11 a fost completată.</p>

	<p>39. La acțiunea 5.5.13 se propune următoarea redacție: „Modificarea cadrului normativ care să reglementeze posibilitatea dezvoltării programelor de angajare în timpul detenției subvenționate pentru a dezvolta abilitățile de muncă în rândul deținuților”. La etapa actuală, cadrul normativ primar nu conține reglementări în baza cărora ar putea fi instituite mecanisme de dezvoltare a programelor de subvenționare, prin urmare, inițial, este necesară statuarea cadrului normativ primar, iar ulterior măsuri pentru implementare.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.5.13 a fost modificată.</p>
	<p>- Cu referire la obiectivul general 8</p> <p>40. Cu referire la acțiunea 8.1.1. „Elaborarea unei analize a cazuisticii Consiliului pentru Egalitate și a agenților constatori privind examinarea cauzelor de instigare la discriminare și discurs de ură” se va nota că aceste analize urmează a fi elaborate de către autoritățile care emit decizii. În acest sens, menționăm că art.12 lit.e) din Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității stabilește expres atribuția Consiliului egalității de a „colecta informații despre dimensiunile, starea și tendințele fenomenului discriminării la nivel național și elabora studii și rapoarte”.</p> <p>De asemenea, astfel de analize pot fi efectuate și de către alte autorități care sunt agenții constatori la investigarea unor asemenea cauze (ex. Ministerul Afacerilor Interne).</p>	<p>Se acceptă. Consiliul de egalitate și Ministerul Afacerilor Interne au fost stabilite autorități responsabile.</p>
	<p>41. Acțiunea 8.1.3. „Modificarea art. 70/1 din Codul Contravențional în sensul clarificării noțiunii de instigare la discriminare și excluderii alin. (2)” se va exclude. Comunicăm că art. 70/1 a fost introdus în Codul contravențional prin Legea nr.111 din 21.04.2022. Excepția care se regăsește la alin. (2) derivă din standardele internaționale și a fost reținută și în Opiniei OSCE/ODIHR referitor la proiectul de lege privind modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la „Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 8.1.3 a fost exclusă.</p>
	<p>42. Se va exclude și acțiunea de la pct. 8.1.4. prin care se propune modificarea art. 423/5 din Codul contravențional. Se va reține că articolul menționat a fost modificat recent prin Legea nr.2 din 02.02.2023 care a avut drept obiectiv revizuirea cadrului normativ privind nediscriminarea și asigurarea egalității. Subliniem că inițiativele incoerente și necorelate duc la instabilitate legislativă.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 8.1.4 a fost exclusă.</p>
	<p>43. Acțiunea 8.1.5 „Modificarea art. 25 din Legea 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale nr. 502/1995 în sensul atribuirii Consiliului pentru Egalitate a competenței de a sesiza Curtea Constituțională” se va exclude din următorul considerent. Elaborarea proiectului de lege privind Curtea Constituțională în variantă nouă (comasarea Legii cu privire la Curtea Constituțională și a Codului jurisdicției constituționale) constituie un obiectiv înserat în Planul de activitate al Guvernului pentru anul 2024. Prin urmare, prin acest proiect de lege va fi analizată/revizuită suplimentar lista subiecților cu drept de sesizare a Curții.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 8.1.5 a fost exclusă.</p>
	<p>- Cu referire la obiectivul general 10</p> <p>44. Cu referire la acțiunea 10.3.1 și 10.3.2 care vizează modificarea cadrului normativ pentru combaterea practicilor de interceptarea ilegală a convorbirilor telefonice informăm că prin Legea nr. 286 din 05.10.2023 a fost modificat cadrul normativ în domeniul activității speciale de investigații. Scopul modificărilor a fost inclusiv înlăturarea unor deficiențe care determinau încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței persoanei.</p> <p>În lipsa altor acțiuni este necesar a se exclude din proiect în întregime obiectivul specific 10.3.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 10.3 a fost exclus.</p>
	<p>- Cu referire la obiectivul general 11</p>	<p>Se acceptă.</p>

	45. La acțiunea 11.1.2 în lipsa identificării exacte a deficiențelor existente în Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie nr. 125/2007 acțiunea va fi modificată în sensul „Analiza oportunității modificării” iar termenul de realizare va fi 2026.	Acț. 11.1.2 a fost modificată.
	46. La acțiunea 11.2.1 termenul de realizare se va indica 2026.	Se acceptă. Acț. 11.2.1 a fost modificată.
	- Cu referire la obiectivul general 13 47. Cu referire la acțiunea 13.1.4 ce ține de ratificarea Convenției internaționale privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate se va reține că competența primară aparține Ministerului Afacerilor Interne.	Se acceptă. Acț. 13.1.4 a fost modificată.
	- Cu referire la obiectivul general 14 48. La acțiunea 14.1.5 „Evaluarea oportunității instituirii mecanismului de implementare a observațiilor și recomandărilor comitetelor ONU pe plângeri individuale” Ministerul Justiției se va exclude. Se va nota că potrivit Regulamentului Consiliului Național pentru drepturile omului, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 65/2019, respectiva competență este una dintre atribuțiile primare ale Secretariatului Consiliului (subdiviziunea din cadrul Cancelariei de Stat). Astfel, potrivit pct.19 subpct.5) din Regulamentul menționat, Secretariatul coordonează procesul de implementare la nivel național a recomandărilor formulate de mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului și de raportare a implementării acestora către mecanismele respective. În funcție de domeniul de reglementare a recomandărilor, acestea sunt coordonate/monitorizate împreună cu alte instituții sectoriale responsabile.	Nu se acceptă. Prevederile pct.19, subpct. 5) din Regulamentul la care se face trimitere, nu re referă la recomandările comitetelor ONU pe plângeri individuale.
	Adițional celor enunțate mai sus, Ministerul Justiției comunică că având în vedere complexitatea documentului este necesar reavizarea acestuia.	Se acceptă. Proiectul va fi supus avizării repetate.
Ministerul Afacerilor Interne	La proiectul hotărârii de Guvern: 1. Proiectul hotărârii Guvernului se propune a fi completat cu o nouă prevedere privind periodicitatea evaluării (intermediară și finală) rezultatelor implementării Planului.	Nu se acceptă. Prevederi privind periodicitatea evaluării se regăsesc în punctul 101 din Program și nu este necesară dublarea în proiectul hotărârii.
	2. De asemenea, proiectul hotărârii Guvernului urmează a fi completat și cu un punct cu referire la autoritatea, în sarcina căreia se pune controlul asupra executării Programului și a Planului de implementare a acestuia.	Se acceptă. Textul proiectului a fost completat cu punctul 5 ” Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Cancelariei de Stat”.
	La proiectul Programului:	Se acceptă.

	<p>1. Capitolul II „Analiza situației” se propune a fi completat cu informația privind posibilele consecințe ce pot surveni în cazul neintervenției pentru soluționarea problemelor nerezolvate, precum și cu informația privind impactul acestora asupra grupurilor-țintă, utilizând dovezi cantitative și calitative.</p>	<p>Modificări introduse la pct. 24.</p>
	<p>2. Capitolul III „Priorități, obiective generale și specifice” se propune a fi divizat în două capitole separate (III și IV) – „Obiective generale” și „Obiective specifice”, conform recomandărilor Ghidului metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare și documentele de politici publice la nivel național, aprobat prin Ordinul secretarului general al Guvernului nr. 65/2021 (în continuare – Ghid). Totodată, se recomandă completarea capitolelor respective cu informație succintă privind rezultatele preconizate, urmare implementării obiectivelor, dar și modul în care acestea vor fi atinse.</p>	<p>Nu se acceptă. În cazul Programului dat, pentru a asigura o coerență a obiectivelor, se va păstra consecutivitatea obiectivelor generale cu cele specifice.</p>
	<p>3. Capitolul IV „Impact” se va completa cu informații privind descrierea beneficiilor ce vor fi obținute în urma implementării depline a Programului, accentul fiind pus pe îmbunătățirea calității vieții oamenilor.</p>	<p>Se acceptă. Modificări introduse la pct. 91</p>
	<p>4. Capitolul V „Costuri și sursa de finanțare” la fel se propune a fi divizat în două capitole separate, conform recomandărilor Ghidului.</p>	<p>Nu se acceptă. În cazul Programului dat, este oportună comasarea acestora.</p>
	<p>5. La Capitolul VI „Riscuri de implementare”, se constată că nu sunt identificate toate riscurile care ar putea afecta implementarea Programului. Astfel, nu sunt identificate riscurile privind:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lecțiile învățate în urma implementării documentelor de politici publice anterioare; - evaluările ex-post ale documentelor similare; - rapoartele elaborate de către instituțiile internaționale și partenerii de dezvoltare; - conjunctura politică, socială, economică etc. 	<p>Se acceptă parțial. Capitolul VI „Riscuri de implementare” a fost completat cu riscuri de conjunctură politică, socială, economică. Celelalte propuneri nu le considerăm relevante pentru Programul respectiv.</p>
	<p>6. La Capitolul VII „Autorități și instituții responsabile”, din pct. 97, se propune excluderea autorităților administrative din subordinea Ministerului Afacerilor Interne – Inspectoratul General al Poliției de Frontieră și Inspectoratul General pentru Migrațiune, ca fiind subdiviziuni subordonate acestuia, având în vedere că este deja indicat Ministerul Afacerilor Interne. Mai mult, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 16/2023, denumirea Biroului migrație și azil s-a modificat în Inspectoratul General pentru Migrație.</p>	<p>Nu se acceptă. Pentru claritate în privința responsabilităților privind implementarea planului de acțiuni, considerăm oportună menționarea inclusiv a autorităților administrative din subordinea autorităților centrale.</p>
	<p>7. Potrivit Ghidului, procesul de monitorizare al unui program se recomandă a fi realizat trimestrial și semestrial, motiv pentru care, la pct. 100 se propune revizuirea termenelor de monitorizare ale Programului. În context, se va completa și procedura privind „evaluarea intermediară”, precum și descrierea acesteia.</p>	<p>Nu se acceptă. Pentru a avea un tablou complex privind progresul în</p>

		implementarea acțiunilor considerăm oportună monitorizarea semestrială și anuală și evaluarea finală.
La proiectul Planului de acțiuni:		Nu se acceptă. Ministerul Justiției și-a asumat implementarea acțiunii în trimestrul II al anului 2024.
1. La Obiectivul strategic 1.1., acțiunea prevăzută la pct. 1.1.4 urmează a fi revizuită, având în vedere faptul că, la 27 decembrie 2019 a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 708 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate, care reglementează deja o asemenea normă. Astfel, victimele/martorii minori sunt audiați în condițiile art. 1101 din Codul de procedură penală. Totodată, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în limitele mijloacelor financiare prevăzute anual în bugetul de stat, precum și din alte surse conform legislației, contractează, potrivit Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, serviciile de asistență specializată prestate în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor.		
2. La Obiectivul specific 1.3., acțiunea prevăzută la pct. 1.3.3, se propune a fi completată în final cu textul „și a cadrelor didactice din instituțiile de învățământ superior (facultățile de drept)”.		Nu se acceptă. Acțiunea vizează un grup țintă specific și nu e oportună completarea cu alte grupuri.
3. La Obiectivul specific 2.1., la acțiunile prevăzute la pct. 2.1.11 și 2.1.12, se propune excluderea Ministerului Afacerilor Interne din coloana „Autorități/instituții responsabile” or, competențele directe în acest sens sunt atribuite Ministerului Justiției.		Se acceptă. Ministerul Afacerilor Interne a fost exclus.
La Obiectivul specific 2.2.:		Se acceptă. Modificări efectuate.
4. la acțiunile prevăzute la pct. 2.2.3 și 4.7.1, sintagma „Serviciul medical al MAI” și respectiv, sintagma „Serviciul medical”, urmează a fi substituite cu textul „Instituția medico-sanitară publică departamentală „Serviciul medical al Ministerului Afacerilor Interne”;		
5. la acțiunea prevăzută la pct. 2.2.3, rubrica „Autorități/instituții responsabile” se va completa la final cu textul „Inspectoratul General pentru Situații de Urgență”;		Se acceptă. Punctul 2.2.3 a fost completat.
6. la acțiunea prevăzută la pct. 2.2.6, se propune anul 2025 ca termen de realizare a acțiunii, iar la rubrica „Indicatori de monitorizare”, abrevierea „IGP” se va substitui cu sintagma „subdiviziunile IGP”;		Se acceptă. Completări și modificări efectuate.
7. acțiunea prevăzută la pct. 2.2.9, se consideră oportun de a fi exclusă or, un astfel de mecanism de către Poliție a fost asigurat urmare emiterii Ordinului șefului Inspectoratului General al Poliției nr. 444/2019 pentru aprobarea Procedurii standard de operare privind modul de asigurare a asistenței medicale persoanelor aflate în detenție provizorie, unde la pct. 7.2 din capitolul VII. ACORDAREA ASISTENȚEI MEDICALE LA PLASARE ÎN IZOLATOR este prevăzut că examinarea medicală se efectuează la orice intrare și ieșire a persoanei deținute, indiferent de scopul acestei permutări. Datele examinării medicale sunt anexate la Fișa medicală a persoanei		Se acceptă. Punctul 2.2.9 a fost exclus.

	reținute, iar evidența examinărilor medicale se realizează în Registrul de examinări medicale la intrare/ieșire din Izolatorul de detenție provizorie;	
	8. din același considerent se impune excluderea și a acțiunilor prevăzute la pct. 2.2.16 și 2.2.17 or, un astfel de mecanism este asigurat prin prisma prevederilor Ordinului șefului Inspectoratului General al Poliției nr. 380/2019, unde este reglementată inclusiv procedura examinării plângerilor și cererilor. Suplimentar, anexa nr. 3 la Ordinul șefului Inspectoratului General al Poliției nr. 444/2019 vizează inclusiv procedura privind informarea persoanei cu privire la drepturile sale, inclusiv de a depune plângerea la procuratură și de a solicita o examinare medico-legală;	Se acceptă parțial. Acțiunea 2.2.16 a fost exclusă, iar 2.2.17 a fost modificată după cum urmează: <i>”Îmbunătățirea aplicării mecanismului, care să garanteze dreptul reținuților/deținuților de a adresa cereri/plângeri confidențiale către organele de ocrotire a drepturilor: Procuratură, Avocatul Poporului, ONG-uri etc.”</i>
	9. la acțiunea prevăzută la pct. 2.2.15, rubrica „Autorități/instituții responsabile”, după textul „Ministerul Afacerilor Interne” se va completa cu sintagma „Academia „Ștefan cel Mare”.	Se acceptă. Acțiunea 2.2.15 a fost completată.
	10. La obiectivul specific 2.6., acțiunea prevăzută la pct. 2.6.6 se propune a fi exclusă, deoarece controlul aplicării forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, în conformitate prevederile art. 21 din Legea nr. 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc este efectuată de către Procuratură sau Poliție, după caz. Or, Oficiul Avocatului Poporului poate solicita Procuraturii, date periodice privind cazurile de aplicare și folosire a forței fizice, mijloacelor speciale și a armelor de foc. Pe de altă parte, se impune asigurarea comunicării eficiente între Procuratura Generală și Ombudsman privind schimbul de informații în acest sens. Mai mult, aprobarea Ordinului interinstituțional nr. 77/572/408/639-o/197/1589 din 31 decembrie 2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant stabilește procedura de raportare despre pretinsele cazuri de tortură, rele tratamente, aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și arma de foc.	Nu se acceptă. Pentru asigurarea comunicării eficiente și în timp util a cazurilor de utilizare a armelor de foc, se impune formalizarea comunicării operative cu Avocatul Poporului.
	11. La obiectivul specific 4.10., la acțiunea prevăzută la pct. 4.10.1 se propune a se specifica tipul documentului de politici necesar a fi elaborat prin prisma Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice or, unele măsuri specifice sunt deja reflectate în Hotărârea Guvernului nr. 948/2022 cu privire la aprobarea Programului de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025 (care la pct. 6 a abrogat Hotărârea Guvernului nr. 233/2020 cu privire la aprobarea Strategiei naționale antidrog pentru anii 2020-2027 și a Planului național de acțiuni antidrog pentru anii 2020-2021).	Se acceptă. Acțiunea 4.10.1 a fost reformulată: <i>”Examinarea oportunității elaborării și aprobării unui document de politici antidrog”, termenul fiind modificat în 2025,</i>

		pentru a decide, după evaluarea Programului de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025, dacă este necesar un program distinct în domeniu.
12.	La obiectivul specific 5.4. sunt incluși solicitanții de azil, însă acțiunile trasate pentru realizarea obiectivului nu acoperă această categorie de persoane. Astfel, nu sunt clar redate acțiunile concrete ce ar viza îmbunătățirea sistemului de protecție socială pentru categoria specifică „solicitanții de azil”. Prin urmare se propune excluderea subiecților „solicitanților de azil” sau completarea obiectivului cu acțiuni care ar răspunde nevoilor de acces la sistemul de protecție socială a solicitanților de azil.	Se acceptă. Textul obiectivului 5.4 a fost modificat.
13.	La obiectivul specific 5.5., la acțiunea prevăzută la pct. 5.5.2, rubrica „Autorități/instituții responsabile”, Ministerul Afacerilor Interne se va exclude or, acțiunea excede competențele acestuia.	Se acceptă. Modificări efectuate.
14.	La obiectivul specific 8.1, la acțiunea prevăzută la pct. 8.1.2, la rubrica „Acțiuni”, urmează a se specifica la ce „studiu” autorul face trimitere pentru a se evita orice confuzie în acest sens.	Se acceptă. Acț. 8.1.2 a fost reformulată : <i>”În funcție de constatările ananlizei prevăzute la acțiunea 8.1.1...”</i>
15.	La obiectivul specific 8.3., la acțiunea prevăzută la pct. 8.3.2, la rubrica „Termen de realizare” se propune stabilirea termenului pentru anul 2026.	Se acceptă. Termen modificat.
	La Obiectivul specific 11.2.:	Se acceptă.
16.	la acțiunile prevăzute la pct. 11.2.3 și 11.2.6, rubrica „Autorități/instituții responsabile”, după textul „Ministerul Afacerilor Interne” se va completa cu sintagma „Academia „Ștefan cel Mare”;	Acțiuni completate.
17.	se propune excluderea acțiunilor prevăzute la pct. 11.2.5, 11.2.6 și 11.2.7, având în vedere că executarea acestora ține doar de Ministerul Afacerilor Interne și nu vor aduce plusvaloare, urmare includerii acestora în plan;	Se acceptă. Acțiunile 11.2.5, 11.2.6 și 11.2.7 au fost excluse.
18.	acțiunile prevăzute la pct. 11.2.2 și 11.2.3 dublează acțiunile prevăzute în Hotărârea Guvernului nr. 913/2022 cu privire la aprobarea Programului de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025 (obiectivul specific 1.1, acțiunea nr. 1.1.23 din Planul de acțiuni), motiv pentru care se vor revedea;	Nu se acceptă. Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025 nu prevede instruirea personalului și revizuirea procedurilor de dialog cu participanții la întrunirile publice.

	<p>19. acțiunea prevăzută la pct. 11.2.7 se propune a fi exclusă având în vedere argumentele expuse mai sus la acțiunea prevăzută la pct. 2.6.6.</p> <p>Astfel, potrivit Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin Ordinul interinstituțional nr. 77/572/408/639-o/197/1589 din 31 decembrie 2013 a fost stabilit mecanismul de înștiințare a Procuraturii cu referire la subiect. Totodată, Legea nr. 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc reglementează înștiințarea obligatorie doar a procurorului în a cărui rază de jurisdicție a fost aplicată forța fizică, mijloacele speciale sau arma de foc.</p> <p>Subsidiar, menționăm că angajații Poliției sunt incluși în cadrul Grupului de lucru al Ordinului interinstituțional nr. 77/572/408/639-o/197/1589 din 31 decembrie 2013 în vederea realizării corespunzătoare a prevederilor acestuia, fapt ce sporește transparența, identificarea deficiențelor/problemelor cu care se confruntă autoritățile publice pe domeniul prevenirii și combaterii fenomenului relelor tratamente, identificarea soluțiilor, după caz, formularea propunerilor pentru revizuirea cadrului normativ existent aferent subiectului.</p> <p>În asemenea circumstanțe, aplicarea în practică a mecanismului menționat la acțiunea prevăzută la pct. 2.6.6, precum și la acțiunea prevăzută la pct. 11.2.7 urmează a fi analizată în cadrul întrunirilor de lucru cu subiecții legii, orientate la dezbaterea și introducerea unei clarități pe marginea anumitor subiecte stipulate de cadrul normativ în vigoare pe domeniul respectiv.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 11.2.7 a fost exclusă.</p>
	<p>20. La obiectivul specific 13.1., comunicăm că acțiunile prevăzute la pct. 13.1.4 și 13.1.5 sunt acțiuni restante din Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018. Astfel, menționăm că în cadrul grupurilor de lucru create pentru executarea acestor acțiuni, au fost prezentate argumentele de rigoare privind iraționalitatea acestor acțiuni pentru Republica Moldova, însă acțiunile respective au fost incluse în proiectul planului. În context, se propune excluderea acestor două acțiuni din proiect.</p>	<p>Nu se acceptă. Recomandările internaționale din domeniu reiterează necesitatea ratificării Convenției internaționale privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate și Convenției internaționale privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, astfel considerăm necesară desfășurarea unor consultări suplimentare la subiect.</p>
	<p>Pentru respectarea regulilor de tehnică legislativă, se recomandă ajustarea prevederilor proiectului Programului, după cum urmează:</p> <p>1. La pct. 21, cuvântul „resursele” se va substitui cu cuvântul „resurselor”.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>

	2. La pct. 22, sintagma „codul penal și contravențional” se va substitui cu sintagma „Codul penal și Codul contravențional”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	3. Pct. 24, 40, precum și pct. 90 – „Obiectiv general 3, Obiectiv specific 3.3” după cuvântul „bullying” se vor completa cu sintagma „, hărțuire”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	4. La pct. 25, sintagma „coordonării monitorizării” se va substitui cu sintagma „coordonării, monitorizării și”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	5. La pct. 26 sintagma „luptei împotriva” se va substitui cu cuvântul „combaterii”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	6. La pct. 29, sintagma „asistență juridică gratuită” se va substitui cu sintagma „asistență juridică gratuită garantată de stat”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	7. La pct. 41, cuvântul „HIV” se va substitui cu sintagma „virusul HIV/SIDA”, iar cuvântul „socială” cu cuvântul „sociale”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	8. La pct. 66, sintagma „adoptată o nouă legislație” se va substitui cu sintagma „aprobat un nou cadru normativ”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	9. La pct. 67: cuvântul „legislației” se va substitui cu sintagma „cadrului normativ”; cuvântul „clarificarea” se va substitui cu cuvântul „evaluarea”; sintagma „poliției în timpul adunărilor” se va substitui cu sintagma „Poliției și carabinierilor în timpul evenimentelor politice”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	10. La pct. 83, ultimele două propoziții urmează a fi revizuite, în scopul asigurării comprehensivității normelor de către autor.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	11. La pct. 85, sintagma „HG 65/2019 și neinstituționalizate” se va substitui cu sintagma „Hotărârii Guvernului nr. 65/2019 și neinstituționalizate”.	Se acceptă. Modificări efectuate.
Ministerul Muncii și Protecției Sociale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ La proiectul Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027: La Capitolul II. Analiza situației, subcapitolul <i>Dreptul la securitate socială</i>: <ul style="list-style-type: none"> - La pct. 50: <ul style="list-style-type: none"> a) se reiterează propunerea de excludere a cuvântului „modestă”, întrucât ratele indicate în Programul Național pentru Protecția Copilului pe anii 2022-2026 sunt elucidate pe baza unor prognoze reale de reducere a sărăciei în cazul în care vor fi implementate acțiunile trasate și potențialele riscuri vor putea fi eliminate; b) se propune excluderea textului „Proiectul noului Program de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități 2024-2028 prevede, Obiectivul general nr. 4, „Consolidarea sistemului de protecție socială pentru a răspunde nevoilor adulților și copiilor cu diferite tipuri de dizabilitate”. Totuși, acest obiectiv răspunde parțial dezideratului de accelerare a procesului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități și asigurarea dreptului la trai independent în comunitate. Reforma sistemului de asistență socială RESTART, coroborată cu sporirea performanțelor Centrelor de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități pot fi catalizatori importanți în atingerea acestui 	Se acceptă parțial. Modificare la lit a) efectuată. La lit b) textul se menține deoarece se menționează că referința este făcută la un proiect .

	<p><i>deziderat</i>”, deoarece programul și planul aferent acestuia sunt în proces de definitivare, respectiv, nu sunt relevante trimerile la un proiect de program care nu a fost aprobat;</p>	
	<p>- La pct. 65, textul <i>„Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2023-2027 nu abordează recomandările formulate de mecanismele internaționale și naționale de protecție a drepturilor omului, precum și îngrijorările formulate de societatea civilă privind acest drept”</i> se propune a fi exclus, deoarece programul și planul aferent acestuia sunt în proces de definitivare, respectiv, nu sunt relevante trimerile la un proiect de program care nu a fost aprobat.</p>	<p>Nu se acceptă. Textul se menține deoarece se menționează că referința este făcută la un proiect.</p>
	<p>La Capitolul III. Priorități, obiective generale și specifice La Obiectivul specific 5.4. <i>„Sistemul de protecție socială răspunde nevoilor de protecție socială al persoanelor în etate, persoanelor intern strămutate și solicitanților de azil”</i> se menționează că, în conformitate cu Principiile directe ale Comisiei pentru drepturile omului ONU din 17.05.1998, persoanele deplasate/strămutate intern sunt: <i>„Persoanele sau grupurile de persoane care au fost forțate sau obligate să își părăsească domiciliul sau să plece de pe teritoriul de reședință, în special ca rezultat sau spre a evita efectele conflictului armat, situațiilor de violență generalizată, încălcărilor drepturilor omului sau calamităților naturale sau provocate de om, și care nu au traversat vreo frontieră de stat recunoscută internațional”</i>. Principii directe respective vizează să răspundă necesităților speciale ale persoanelor intern deplasate în întreaga lume. În acest sens, au fost identificate drepturile și garanțiile ce reflectă protecția persoanelor împotriva deplasărilor forțate, inclusiv asigurarea ajutorului necesar în contextul deplasărilor, revenirilor, reinstalărilor și reintegrării acestora. Obligația și responsabilitatea principală de a oferi protecție persoanelor deplasate în interiorul propriei țări le revine autorităților naționale, fapt ce reiese din jurisdicția lor. Autoritățile competente asigură persoanelor intern deplasate/stămutate următoarele servicii: alimente de bază și apă potabilă; adăpost și cazare; haine decente, și servicii medicale și instalații sanitare esențiale. Este de menționat faptul că, actualul cadru normativ în domeniu, în speță, Legea asistenței sociale nr. 547/2003 stabilește dreptul la asistență socială pentru toți cetățenii Republicii Moldova, în baza cererii, referirii sau din oficiu (după caz), în temeiul unei evaluări, politica de asistență socială a statului realizându-se cu prioritate în favoarea persoanelor/ familiilor în dificultate.</p> <p>La moment, legislația Republicii Moldova nu prevede noțiunea de persoane intern strămutate, ci doar persoanele străine strămutate nevoite să-și părăsească țara sau regiunea de origine (Legea nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova). Ținând cont de faptul că din partea Guvernului au parvenit mai multe demersuri cu referire la persoanele strămutate din stânga Nistrului, se consideră oportun îmbunătățirea cadrului juridic care ar proteja aceste persoane intern strămutate prin definirea acestora. Urmare a operării modificărilor asupra cadrului juridic privind includerea noțiunii de persoane strămutate intern, determinarea concretă a statutului persoanei intern strămutate printr-un act legislativ, MMPS va identifica măsuri de asistență socială și servicii sociale pentru persoanele strămutate intern (măsuri de suport, locuințe asistate, centre de plasament, etc), strămutarea, fiind inclusă ca un indicator al unei potențiale vulnerabilități. În contextul celor expuse supra, se propune excluderea sintagmei <i>„persoane intern strămutate”</i> din redacția actuală a obiectivului 5.4.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 5.4 a fost reformulat: <i>Sistemul de protecție socială răspunde nevoilor de protecție socială al persoanelor în etate și persoanele persecutate de către structurile neconstituționale din regiunea transnistreană.</i></p>
	<p>La Capitolul IV. Impact La Obiectivul specific 5.2. <i>„Sistemul de protecție socială accelerează eforturile de eradicare a sărăciei extreme în rândul copiilor, inclusiv a copiilor în situații de risc”</i>, la Indicatorul 2 <i>„Rata sărăciei extreme în rândul copiilor”</i>, se reiterează necesitatea excluderii Sursei: „MMPS”, întrucât MMPS nu a furnizat indicatorii menționați în proiectul Programului. Conform textului proiectului Programului în cauză <i>„prin Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” autoritățile naționale și-au asumat o diminuare a ratei sărăciei</i></p>	<p>Se acceptă parțial. MMPS a fost exclusă ca sursă. Nu considerăm necesară modificarea denumirii</p>

	<p><i>extreme în rândul copiilor, de la 10% în 2021 la 6% în 2030.</i>”, însă Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030, adoptată prin Legea nr. 315/2022 prevede în <i>Tabelul nr. 5 la pct. 68, Indicatorul „Rata sărăciei extreme la copiii cu vârste de 0-17 ani”</i>, că Sursa fiind Biroul Național de Statistică și valoarea de referință pentru anul 2020, și nu pentru 2021, este 10%. Obiecția este valabilă și pentru cele stabilite în Planul de acțiuni la Obiectivul specific în cauză, reieșind inclusiv din propunerile de mai jos. Prin urmare, denumirea obiectivului urmează să fie modificată, în cazul în care nu vor fi înaintate acțiuni specifice din partea altor autorități/instituții.</p>	<p>obiectivului deoarece conține acțiuni relevante.</p>
	<p>La Obiectivul general 6. Dreptul la locuință, apă și sanitație este asigurat, cu accent pe grupurile vulnerabile, cu referire la <i>Indicatorul 1: Cadrul de politici prevede angajamente privind asigurarea progresivă a dreptului la locuință și Indicatorul 2: Numărul de persoane vulnerabile care au beneficiat de locuințe sociale în ultimele 12 luni de la Sursa:</i>, în sensul în care MMPS este propus în calitate de responsabil pentru realizarea acțiunilor listate la obiectivul dat în Planul de acțiuni aferent, se reiterează că MMPS nu poate fi atribuită responsabilitatea pentru realizarea acestora, respectiv, nu poate servi în calitate de sursă pentru indicatorii menționați. În aceeași ordine de idei, se menționează că, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a stat la baza încheierii <i>Acordului-cadru de împrumut între Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei pentru proiectul Locuințe publice I, II și III, și Acordului de Grant între Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei</i>. Totodată, conform Legii 75/2015 cu privire la locuințe, evidența persoanelor care necesită locuințe sociale se efectuează de către autoritățile administrației publice locale în modul prevăzut de Guvern.</p>	<p>Se acceptă parțial. La acțiunile 6.1.1, 6.1.2 și 6.1.6 prim executor a fost stabilit Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării regionale, care, conform prevederilor pct.7, alin 2¹, din Hotărârea Guvernului nr. 690/2017 monitorizează percepția cetățenilor și agenților economici cu privire la politicile publice, actele normative și activitatea statului în domeniile de activitate specifice (inclusiv urbanism, construcții și locuințe) ministerului și elaborarea propunerilor de îmbunătățire a acestora</p>
	<p>La Obiectivul general 10., Indicatorul nr. 1, sintagma „Sursa: MMPS” se va substitui cu sintagma: „Sursa: Ministerul Justiției”, deoarece conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 149/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, ministerul este o autoritate publică centrală, care elaborează politici în domeniile: protecție socială, muncă și demografie. Astfel, în sensul prevederilor menționate, ministerul nu deține date privind numărul și ponderea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale care beneficiază de sprijin în luarea deciziilor. Suplimentar, art.66 din Codul Civil al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr. 1107/2002, cu modificările ulterioare, prevede că instanța de judecată și autoritatea tutelară exercită supravegherea generală a măsurilor de ocrotire, conform competenței prevăzute de lege, totodată, instanța de judecată și autoritatea tutelară pot vizita sau cere să se efectueze vizite persoanelor ocrotite și celor în privința cărora s-a depus o cerere de instituire a măsurii de ocrotire. În contextul celor expuse, același comentariu este valabil și în cazul celorlalte obiective specifice cuprinse în obiectivul general 10, precum și în cazul acțiunilor propuse la obiectivul general 10 în Planul de acțiuni.</p>	<p>Nu se acceptă. Sistemul de justiție nu are atribuții de a supraveghea măsurile de ocrotire, obligația revine autorității tutelare, care prin reforma ”RESTART” a fost atribuită Ministerului Muncii și Protecției Sociale.</p>
	<p>La Capitolul V. Costuri și sursa de finanțare, se reiterează propunerea de includere la pct. 94, subpunctul 1.</p>	<p>Se acceptă.</p>

	<p><i>Sectorul Protecția Socială, „Subprogramul 9006 „Protecție a familiei și copilului””, ținând cont de faptul că proiectul Planului de acțiuni include acțiuni a căror finanțare vizează subprogramul în cauză.</i></p>	<p>Modificări introduse.</p>
	<p>▪ La Planul de acțiuni pentru implementarea Programul național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027:</p> <p>La Obiectivul general 1. Sistemul de justiție și organele de drept asigură procese echitabile și proceduri efective, cu respectarea drepturilor omului în special pentru grupurile vulnerabile, Obiectivul specific 1.1. Justiție prietenoasă asigurată copiilor și tinerilor, acțiunea 1.1.1 „Elaborarea și aprobarea Legii privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii” va fi exclusă, deoarece aceasta inițial a fost propusă la Obiectivul specific 1.1. Cadrul normativ revizuit în vederea asigurării protecției sporite a copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de protecție, care ulterior consultărilor a fost modificat și, respectiv, acțiunea 1.1.1 nu corespunde Obiectivului specific expus în varianta actuală, precum și Indicatorului 1: Numărul și ponderea judecătorilor și consilierilor de probațiune, instruiți pentru a asigura procese echitabile și proceduri efective. Mai mult ca atât, se consideră inoportun ca un obiectiv specific să conțină doar o acțiune pentru atingerea acestuia. În acest sens, se propune includerea acțiunii menționate la Obiectivul general 5. Dreptul la securitate sociale pentru toate persoanele în situații de risc și vulnerabilitate asigurat; Obiectiv specific 5.1. Cadrul normativ în domeniul protecției sociale ajustat prin prisma principiilor nediscriminării și abilitării persoanelor vulnerabile.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 1.1.1 a fost transferată la obiectivul specific 5.1.</p>
	<p>La Obiectivul specific 1.3 Sistemul de justiție și organele de drept accesibile pentru persoanele din grupurile vulnerabile:</p> <p>- la acțiunea 1.3.4 „Elaborarea /revizuirea actelor normative conexe pentru reglementarea cadrului de realizare a măsurilor de ocrotire (instrucțiuni pentru ocrotitor, modalitatea de funcționare a consiliului familial, ocrotitorului autorizat, etc.)” se propune excluderea MMPS din lista instituțiilor responsabile, urmând a fi inclus Ministerul Justiției, reieșind din atribuțiile de bază a acestei instituții.</p>	<p>Nu se acceptă. Prin Legea nr. 66/2017 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative a fost reformată instituția capacității de exercițiu a persoanei fizice, astfel încât cadrul normativ național să corespundă articolului 12 din Convenția ONU privind dreptul persoanelor cu dizabilități. În vederea ajustării cadrului normativ conex la prevederile Legii nr. 66/2017, Ministerul Justiției a elaborat o serie de amendamente legislative care au fost adoptate de către legislativ prin Legea nr.238 din 8 noiembrie 2018. Scopul</p>

		legii adoptate este de a spori drepturile de care pot beneficia persoanele cu dizabilități, precum și de a fortifica mecanismele de protecție a acestora (măsurile de ocrotire). Totodată, elaborarea /revizuirea actelor normative conexe pentru reglementarea cadrului de realizare a măsurilor de ocrotire ține de competența Ministerului Muncii și Protecției Sociale.
	- la acțiunea 1.3.5 „Adoptarea standardelor naționale specifice privind accesibilitatea fizică și informațională a instituțiilor din sectorul justiției pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități”, coloana Autorității/instituții responsabile urmează a fi completată cu sintagma „Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării”, reieșind din competențele funcționale ale acestor instituții.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la acțiunea 1.3.6 „Ajustarea cadrului normativ în vederea asigurării dreptului de acces la justiție pentru minoritățile naționale și persoanele cu dizabilități (înaintarea cererilor de chemare în judecată în procedură civilă)”, în coloana Autorității/instituții responsabile se propune de exclus Ministerul Muncii și Protecției Sociale, din considerentele că atât acțiunea, cât și indicatorii se referă la o procedură ce ține de elaborarea/modificarea cadrul normativ, iar ministerul se va expune în procesul de preconsultări/consultări/avizări.	Se acceptă. Acțiunea 1.3.6 a fost exclusă.
	La Obiectivul general 2 . <i>Tortura și relele tratamente sunt eradicate, Obiectivul specific 2.2. Izolatoarele de detenție provizorie și centrul de plasament temporar al străinilor asigură condiții umane de detenție și garanții împotriva relelor tratamente, la acțiunea 2.2.6. „Identificarea unui mecanism de tranziție de conlucrare interinstituțională în cazul persoanelor reținute în vederea respectării dreptului la sănătate (acces la servicii și monitorizarea calității serviciilor prestate persoanelor reținute în cadrul IDP, inclusiv prin intermediul 112)” se propune excluderea MMPS din lista instituțiilor responsabile, întrucât domeniul precum persoanele reținute și respectarea dreptului la sănătate, conform Hotărârii Guvernului nr. 149/2021 cu privire la organizarea și funcționarea MMPS nu sunt în competența ministerului.</i>	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Obiectivul specific 2.5. <i>Centrele de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități asigură rezidenților un mediu liber de rele tratamente urmează a fi exclus, deoarece toate acțiunile se regăsesc în proiectul noului Program național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități și Planul de acțiuni pentru anii 2024-2028. Programul are drept scop reformarea sistemului rezidențial de îngrijire a persoanelor cu dizabilități prin dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale, în vederea asigurării dreptului la viață independentă și trai în comunitate a persoanelor cu dizabilități aflate în plasament.</i>	Nu se acceptă. Programul la care se face referință este în faza de proiect, astfel nu sunt relevante trimiterile la un

		proiect de program care nu a fost aprobat.
	<p>La Obiectivul specific 2.7. <i>Dialog cu instituțiile internaționale și misiunile diplomatice consolidat în domeniul respectării dreptului de a nu fi supus torturii, tratamentelor inumane și degradante în regiunea transnistreană, la acțiunea 2.7.4 „Crearea unei rețele de servicii de sprijin și asistență pentru victimele torturii din regiunea transnistreană”, în vederea asigurării respectării drepturilor și intereselor legitime ale victimelor infracțiunilor, ținând cont de prevederile Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - se propune reformularea acțiunii, după cum urmează: <i>Conceptualizarea și pilotarea unei rețele de servicii de sprijin și asistență pentru victimele infracțiunilor din partea stângă a Nistrului;</i> - în coloana <i>Autorități/instituții responsabile</i> se propune includerea Cancelariei de Stat, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Sănătății, Consiliului Național pentru Asistența Juridică garantată de Stat ca autorități responsabile de realizarea acestei acțiuni, iar în calitate de <i>Parteneri</i> se propune de inclus suplimentar Procuratura Generală, Oficiul Avocatului Poporului și Organizația Internațională pentru Migrațiune; - în coloana <i>Costuri</i> se va indica cifra de 200,0 mii lei, surse externe; - indicatorii de monitorizare se propun fi expuși, conform redacției: Concept elaborat, Rețea pilotată, Număr de evenimente de instruire realizate și Număr de specialiști instruiți. 	<p>Nu se acceptă. Acțiunea a fost reformulată la propunerea primului executor, Biroul politicii de reintegrare, după cum urmează: <i>Acordarea serviciilor de sprijin și asistență pentru victimele încălcărilor drepturilor omului, inclusiv ale detenției ilegale, torturii și și/sau relelor tratamente din regiunea transnistreană</i></p>
	<p>La Obiectivul General 3. <i>Sistemul de învățământ este inclusiv și asigură educație bazată pe drepturile omului, Obiectivul specific 3.5.</i> <i>Cooperarea inter-sectorială este consolidată pentru prevenirea și combaterea abandonului școlar, acțiunea 3.5.2. Elaborarea și aprobarea unor proceduri operaționale multidisciplinare privind gestionarea de abandon școlar, MMPS va fi exclus în calitate de autoritate co-responsabilă, întrucât acțiunea în cauză nu ține de competența ministerului și vizează nemijlocit instituțiile educaționale. În cazul în care, Ministerul Educației și Cercetării în procesul de elaborare a procedurilor în cauză va include MMPS în procesul de consultare publică, ministerul va oferi expertiza necesară, conform domeniului de competență.</i></p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea presupune cooperarea inter-sectorială consolidată și abordare multidisciplinară; considerăm importantă participarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale la toate etapele implementării acțiunii.</p>
	<p>La Obiectivul general 4. <i>Dreptul la cel mai înalt standard de sănătate asigurat, Obiectivul specific 4.1.</i> <i>Accesul la servicii medicale esențiale, sigure și calitative, garantate echitabil tuturor persoanelor, cu accent pe grupurile defavorizate, grupurile de risc, locuitorii din mediul rural, la acțiunea 4.1.5. „Dezvoltarea serviciilor paliative (echipe mobile specializate, unități cu paturi, hospice, centrul de zi, etc) pentru asigurarea accesului tuturor pacienților și familiilor lor, inclusiv din mediul rural”, 4.1.16 „Desfășurarea campaniilor de informare continue a populației referitor la serviciile de îngrijiri paliative disponibile, asigurând accesibilitatea informației pentru diverse grupuri ale populației (persoane cu dizabilități, minorități naționale)” și 4.1.19 „Elaborarea programelor de instruire inițială/continuă în domeniul îngrijirii paliative, inclusiv pediatică și asigurarea formării continue a medicilor, asistentelor medicale, asistenților sociali și psihologilor” se recomandă excluderea MMPS din categoria Autorități/instituții responsabile, ținând cont că serviciul de îngrijiri paliative este dezvoltat de către Ministerul Sănătății. În acest sens, se menționează că, conform art. 35¹ din Legea ocrotirii sănătății nr. 411/1995, serviciile de îngrijire paliativă se prestează în scopul îmbunătățirii calității vieții pacienților, precum și a familiilor</i></p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>

	<p>acestora, care se confruntă cu probleme legate de o boală ce amenință viața, prin prevenirea și înlăturarea suferinței datorită identificării timpurii a durerii, evaluării corecte a acesteia, ameliorării durerii și a altor simptome fizice, precum și prin asigurarea suportului sociopsihologic și spiritual pacienților și familiilor acestora. Serviciile respective sunt acordate de prestatorii de servicii medicale, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, precum și de asociațiile și organizațiile autorizate pentru prestarea genului respectiv de servicii, în conformitate cu legislația. În contextul celor menționate la acțiunea 4.1.19, în denumirea acțiunii se propune excluderea sintagmei „asistenților sociali”, iar în denumirea indicatorilor de monitorizare excluderea sintagmei „asistenți sociali” și, respectiv, „asistenților sociali”.</p>	
	<p>La Obiectivul specific 4.2. <i>Cadrul normativ revizuit pentru a respecta dreptul persoanelor care trăiesc cu HIV și sunt vulnerabili la HIV, acțiunea 4.2.4 „Examinarea oportunității decriminalizării muncii sexuale. în conformitate cu recomandările internaționale privind HIV/SIDA și drepturile omului și asigurării oportunităților și suportului necesar pentru prevenirea și încetarea prestării serviciilor sexuale”, urmează a fi reformulată, după cum urmează: Elaborarea unui studiu privind necesitatea decriminalizării muncii sexuale, asigurării suportului necesar pentru prestatoarele/prestatorii serviciilor sexuale în scopul prevenirii și/sau încetării activității, bazată pe recomandările internaționale privind HIV/SIDA și drepturile omului.</i> De asemenea se propune a fi inclusă în calitate de autoritate co-responsabilă și Cancelaria de Stat.</p>	<p>Nu se acceptă. Subiectul depășește competențele Cancelariei de Stat. Primul executor nu a avut obiecții la formularea acțiunii.</p>
	<p>La Obiectivul specific 4.7. <i>Acreditarea prestatorilor de servicii medicale din toate locurile de detenție și centrele de plasament asigurate, acțiunea 4.7.2. „Acreditarea cabinetelor medicale din cadrul Centrelor de plasament temporar a persoanelor cu dizabilități în calitate de prestatori de servicii medicale”</i> se propune a fi exclusă, deoarece noul Program național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități și Planul de acțiuni pentru ani 2024-2028 prevede trai independent în comunitate a beneficiarilor din Centrele de plasament, inclusiv deservirea acestora de către instituțiile medicale publice.</p>	<p>Nu se acceptă. Programul la care se face referință este în faza de proiect, astfel nu sunt relevante trimerile la un proiect de program care nu a fost aprobat.</p>
	<p>La Obiectivul specific 4.9. <i>Cadrul normativ ajustat pentru protecția de hărțuire a personalului medical din locurile de detenție care documentează și raportează independent cazurile de maltratare și leziuni corporale, acțiunea 4.9.1 „Elaborarea și aprobarea Codului etic al personalului medical din locurile de detenție, centrele de plasament și structurile militare”</i> se propune a fi exclusă, în vederea evitării dublării acțiunilor din documentele deja existente și aprobate, astfel, se menționează că prin Hotărârea Guvernului nr. 192/2017 a fost aprobat Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului.</p>	<p>Nu se acceptă. Ministerul Justiției, primul executor nu a avut obiecții la acțiune.</p>
	<p>La Obiectivul specific 4.10. <i>Cadrul normativ și instituțional revizuit în vederea asigurării implementării echilibrate a politicii antidrog (prevenire, tratament, reabilitare și incluziune socială pentru persoanele care consumă droguri),</i> se propune de exclus acțiunea 4.10.2 „Modificarea Hotărârii de Guvern nr.828/2015 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip a acestuia (Anexa 1, pct.6), în vederea includerii distincte în lista beneficiarilor de asistență socială la nivel teritorial a persoanelor consumatoare de droguri, dat fiind faptul că însuși Politica Antidrog nu este o ramură care face parte din domeniile de activitate ale MMPS. Suplimentar, în contextul Reformei Restart, aprobată prin Legea nr. 256/2023 cu privire la modificarea unor acte normative, HG 828/2015 la momentul actual se află la etapa de desuetudine, iar prevederile reglementate de prezentul act normativ urmează a fi ajustate și aduse în concordanță cu noile reglementări ale legislației. Totodată,</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea 4.10.2 a fost exclusă.</p>

	<p>în contextul reformei menționate, structura administrativă a instituțiilor publice responsabile pe componenta socială a fost modificată, astfel APL de nivelul II nu mai are competențe legate de implementarea politicii în domeniul social, responsabile pe domeniul respectiv fiind Agențiile Teritoriale de Asistență Socială. Ținând cont de cele menționate, HG 828/2015 urmează a fi modificată, conform domeniului de competență și nicidecum implementate politici ce vizează domeniul antidrog, care depășește competențele funcționale ale MMPS. Suplimentar, în contextul Legii 547/2003 asistenței sociale <i>beneficiari de asistență socială</i> sunt persoanele sau familiile defavorizate căreia, în temeiul cererii, anchetei sociale și al actelor constatatoare i se acordă prestații și/sau servicii sociale.</p>	
	<p>La acțiunea 4.10.7. „Dezvoltarea mecanismului de contractare socială a prestatorilor de servicii acreditați din resurse publice pentru serviciile de consiliere și asistență psihosocială incluse în Serviciul social integrat”, se propune a fi exclus MMPS din lista instituțiilor responsabile, deoarece serviciile sociale se contractează conform Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice. Totodată, Serviciul social integrat este dezvoltat de către Ministerul Sănătății.</p>	<p>Nu se acceptă. Controlul asupra executării Hotărârii Guvernului nr.232/2017 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social integrat pentru consumatorii de substanțe psihoactive și pacienții terapiei de substituție și a Standardelor minime de calitate a fost pusă în sarcina Ministerului Muncii și Protecției Sociale</p>
	<p>La Obiectivul General 5. Dreptul la securitate socială pentru toate persoanele în situații de risc și vulnerabilitate asigurat, la Obiectivul specific 5.1 Cadrul normativ în domeniul protecției sociale ajustat prin prisma principiilor nediscriminării și abilitării persoanelor vulnerabile: - acțiunea 5.1.4 „Operarea modificărilor de rigoare prin care să asigure luarea în calcul a stagiului contributiv realizat de avocați până la data de 01.01.2021 la calcularea stagiului total de cotizare pentru stabilirea pensiilor de dizabilitate” se propune a fi exclusă deoarece începând cu 1 ianuarie 2021, liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției plătind taxa fixă în conformitate cu legea bugetului asigurărilor sociale de stat anuală, se asigură pentru toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat, inclusiv indemnizația de maternitate, conform Legii 257/2020 cu privire la modificarea unor act normative. Modificările vizate vin să elimine discrepanțele identificate în asigurarea socială a liber profesioniștilor din domeniul justiției prin garantarea echității sociale și oferind posibilitatea de a beneficia de dreptul la toate tipurile de prestații de asigurări sociale exercitate prin sistemul public de asigurări sociale, corelativ contribuțiilor achitate. Perioada pentru care liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției au achitat taxă fixă până la 31.12.2020, nu se ia în considerare pentru determinarea stagiului de cotizare pentru acordarea prestațiilor sociale, altele decât pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces. Or, achitarea taxei fixe până la 31.12.2020, conform cadrului normativ, asigura dreptul la pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunile 5.1.4 și 5.1.5 au fost excluse.</p>

	<p>- acțiunea 5.1.5 „<i>Modificarea Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale pentru a asigura luarea în calcul, la calcularea pensiei, inclusiv pensiei anticipate pentru carieră lungă, drept stagiul de cotizare contributiv toată perioada de desfășurare a activității de avocat, cu includerea perioadelor de până la 01 ianuarie 2021 pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat</i>” se propune a fi exclusă deoarece dreptul la pensie anticipată pentru carieră lungă se acordă persoanelor care au realizat un stagiul contributiv de cotizare cu 5 ani pentru bărbați și cu 3 ani pentru femei, mai mare, decât cel prevăzut la art. 42 alin (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156/1998. Începând cu 1 ianuarie 2021, liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției plătiind taxa fixă în conformitate cu legea bugetului asigurărilor sociale de stat anuală, se asigură pentru toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat, inclusiv indemnizația de maternitate, conform Legii 257/2020 cu privire la modificarea unor act normative. Modificările vizate vin să elimine discrepanțele identificate în asigurarea socială a liber profesioniștilor din domeniul justiției prin garantarea echității sociale și oferind posibilitatea de a beneficia de dreptul la toate tipurile de prestații de asigurări sociale exercitate prin sistemul public de asigurări sociale, corelativ contribuțiilor achitate. Perioada pentru care liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției au achitat taxă fixă până la 31.12.2020, nu se ia în considerare pentru determinarea stagiului de cotizare pentru acordarea prestațiilor sociale, altele decât pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces. Or, achitarea taxei fixe până la 31.12.2020, conform cadrului normativ, asigură dreptul la pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces;</p>	
	<p>- la acțiunea 5.1.6 „<i>Analiza și revizuirea modalității de calcul a Minimului de existență pentru diferite categorii, inclusiv pentru persoane și copii cu diferite tipuri de dizabilitate, din perspectiva asigurării unui trai decent</i>” se propune includerea ca instituții responsabile și „<i>Academia de Științe a Moldovei, Institutul Național de Cercetări Economice</i>”.</p>	<p>Se acceptă parțial. MMPS a fost stabilit prim-executor, iar Institutul Național de Cercetări Economice co-executor. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 285/2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență, responsabilitatea pentru elaborarea metodologiei de calculare a minimului de existență, la fel și pentru inițierea activităților de modificare a acesteia este pusă în sarcina MMPS.</p>
	<p>- se propune excluderea acțiunilor 5.1.7 „<i>Ajustarea cadrului legal și a mecanismelor de protecție socială, în baza constatărilor analizei privind minimul de existență</i>” ” în contextul în care realizarea acțiunilor menționate implică costuri considerabile.</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiunea 5.1.7 a fost reformulată: <i>Evaluarea costurilor ajustării cadrului legal și a mecanismelor de</i></p>

		<i>protecție socială, în baza constatărilor analizei privind minimul de existență</i>
	- acțiunile 5.1.10 „Adaptarea instituțiilor de plasament la necesitățile fizice și intelectuale ale rezidenților, inclusiv a căilor de acces” și 5.1.11 „Majorarea numărului angajaților Centrelor de plasament pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv prin angajarea sau contractarea serviciilor alternative de ocupare, educare și socializare a rezidenților, precum și de acordare a suportului medical, terapeutic, ergoterapeutic, etc pentru rezidenți” se propun a fi excluse, deoarece acțiunile date să regășesc în noul Program național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia.	Nu se acceptă. Programul la care se face referință este în faza de proiect, astfel nu sunt relevante trimiterile la un proiect de program care nu a fost aprobat.
	La Obiectivul specific 5.2. <i>Sistemul de protecție socială accelerează eforturile de eradicare a sărăciei extreme în rândul copiilor, inclusiv a copiilor în situații de risc, se reiterează necesitatea excluderii acțiunii 5.2.1, „Modificarea cadrului normativ privind stabilirea modului de indexare/majorare a prestațiilor sociale adresate copiilor și familiilor cu copii”, prevederile acestei acțiuni ar putea fi tangențial acoperite de acțiunea 5.1.6. Analiza și revizuirea modalității de calcul a Minimului de existență pentru diferite categorii, inclusiv pentru persoane și copii cu diferite tipuri de dizabilitate, din perspectiva asigurării unui trai decent.</i>	Nu se acceptă. Argumentarea nu este justificată suficient.
	Suplimentar, se propune excluderea acțiunii 5.2.2 <i>Ajustarea serviciilor orientate spre incluziunea socială a copiilor în situație de stradă în consultare cu beneficiarii și în conformitate cu recomandările internaționale, ținând cont de faptul că aceasta nu a fost propusă de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care a fost desemnat în calitate de autoritate responsabilă pentru realizarea acesteia și nu este clar scopul urmărit al autorului propunerii în cauză. Totodată, se menționează că, Programul Național pentru Protecția Copilului pe anii 2022-2026 include mai multe acțiuni orientate spre protecția copiilor aflați în situație de risc, inclusiv celor în „situații de stradă”.</i>	Nu se acceptă. Programul la care se face referință nu vizează situația categoriei de copii incluși în acțiunea 5.2.2.
	La Obiectivul specific 5.3. <i>Modul de indexare a pensiei evaluat prin prisma echității și eliminării sărăciei, se propune excluderea acțiunii 5.3.2. „Revizuirea cadrului normativ privind stabilirea și calcularea pensiilor minime și a pensiilor pentru limita de vârstă stabilite până la reformarea sistemului de pensionare”, deoarece în vederea realizării reformei sistemului de pensii din Republica Moldova a fost adoptată Legea nr. 290/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în vigoare începând cu 01.01.2017).</i> În conformitate cu prevederile articolului 52 ¹ al Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii (introdus prin Legea nr. 290/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative), venitul mediu lunar asigurat realizat începând cu 1 ianuarie 1999 și <u>inclus în calculul pensiilor pentru limită de vârstă și al pensiei de dizabilitate, stabilite până la 1 aprilie 2017</u> , a fost valorizat reieșind din creșterea salariului mediu pe economie în anul precedent anului stabilirii pensiei față de anul realizării venitului asigurat, cu determinarea diferenței în mărimea pensiei. Valorizarea pensiilor pentru limită de vârstă și a pensiilor de dizabilitate stabilite până la 1 aprilie 2017, a fost efectuată pe etape, în dependență de anul stabilirii pensiei. Prima etapă - la 1 aprilie 2017 au fost valorizate pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de dizabilitate stabilite în perioada 2001-2008; în total 83643 pensii; dintre care 68 011 beneficiari de pensii pentru limită de vârstă și 15 632 beneficiari de pensii de dizabilitate. Astfel, pensia pentru limită de vârstă s-a majorat în medie cu 131 lei, iar pensia de dizabilitate s-a majorat în medie cu 226 lei.	Se acceptă. Acțiunea 5.3.2. a fost exclusă. Având în vedere că excluderea acestei acțiuni duce la imposibilitatea realizării obiectivului specific 5.3, acest obiectiv a fost exclus în întregime.

	<p>A doua etapă - la 1 noiembrie 2017 au fost valorizate pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de dizabilitate stabilite în perioada 2009-2011; în total 67653 pensii; dintre care 58 604 beneficiari de pensii pentru limită de vârstă și 9 049 beneficiari de pensii de dizabilitate. Astfel, pensia pentru limită de vârstă s-a majorat în medie cu 245 lei și pensia de dizabilitate s-a majorat în medie 390 lei.</p> <p>A treia etapă - la 1 aprilie 2018 au fost valorizate pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de dizabilitate stabilite în perioada 2012-2013; în total 54165 pensii, dintre care 46 965 beneficiari de pensii pentru limită de vârstă și 7 200 beneficiari de pensii de dizabilitate. Astfel, pensia pentru limită de vârstă s-a majorat în medie cu 281 lei și pensia de dizabilitate s-a majorat în medie cu 351 lei.</p> <p>A patra etapă - la 1 octombrie 2018 au fost valorizate pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de dizabilitate stabilite în perioada 1 ianuarie 2014 – 31 martie 2017; în total 94817 pensii, dintre care 85 064 beneficiari pentru limită de vârstă și 9753 beneficiari pensii de dizabilitate. În medie, ca urmare a acestei valorizări, mărimea medie a pensiei pentru limită de vârstă s-a majorat cu 308,43 lei și în cazul pensiilor de dizabilitate creșterea a constituit 415,24 lei.</p> <p>Respectiv, toate pensiile pentru limită de vârstă și de dizabilitate stabilite până la reformarea sistemului de pensionare au fost valorizate.</p> <p>Totodată, art. 33 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii prevede reexaminarea pensiilor pentru limită de vârstă și pensiilor de dizabilitate, stabilite până la reformarea sistemului de pensionare.</p> <p>Astfel, reexaminarea pensiilor pentru limită de vârstă, stabilite până la 1 ianuarie 2019 se efectuează în raport cu stagiul de cotizare cumulată după realizarea dreptului la pensie pentru limită de vârstă, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr.1¹, din legea menționată supra. Reexaminarea pensiilor de dizabilitate, stabilite până la 1 ianuarie 2022, se efectuează în raport cu stagiul de cotizare cumulată după realizarea dreptului la pensie de dizabilitate, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr. 1².</p> <p>Suplimentar, se subliniază că, pensia este un drept bănesc convenit asiguratului, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat.</p>	
	<p>La Obiectivul specific 5.4 <i>Sistemul de protecție socială răspunde nevoilor de protecție socială al persoanelor în etate, persoanelor intern strămutate și solicitanților de azil</i> la acțiunea 5.4.1 „Efectuarea controalelor pentru combaterea muncii informale”, coloana Indicatori de monitorizare se propune completarea cu sintagma „Număr de persoane legalizate”.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>La Obiectivul specific 5.5. <i>Persoanele eliberate din detenție sunt reintegrate în comunitate și beneficiază de măsuri de protecție și incluziune socială:</i></p> <p>- la acțiunea 5.5.6. „Mecanism de subcontractare a serviciilor de resocializare pentru persoanele în situații de vulnerabilitate, inclusiv foștii deținuți, de la ONG -uri și acoperirea cheltuielilor de întreținere a caselor tranzitorii și alimentare a rezidenților”, se recomandă excluderea MMPS din coloana Autorități/instituții responsabile, și includerea în categoria parteneri Astfel, se menționează că, în Republica Moldova Nomenclatorul Serviciilor Sociale, aprobat prin Ordinul nr. 353 din 15 decembrie 2011 nu prevede servicii precum: serviciul de resocializare a foștilor deținuți, și serviciul casă tranzitorie pentru ex-deținuți. Totodată, în contextul în care nu este aprobat cadrul legal pentru astfel de servicii, este imposibilă elaborarea unui mecanism de subcontractare a unor servicii sociale inexistente. Suplimentar, în conformitate cu prevederile pct. 14³ a Hotărârii Guvernului 827/2010 privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune, în exercitarea atribuțiilor sale, inspectoratul regional de probațiune:</p> <p>1) coordonează, în condițiile legii, activitatea de probațiune în circumscripția regională stabilită;</p>	<p>Se acceptă. Inspectoratul Național de Probațiune a fost stabilit prim executor. MMPS a fost inclus la parteneri.</p>

	<p>2) asigură funcționarea centrelor de reabilitare socială a persoanelor eliberate de pedeapsă penală din circumscripția sa;</p> <p>3) conlucrează cu instituțiile publice și asociațiile obștești regionale în domeniul probațiunii;</p> <p>4) promovează imaginea organelor de probațiune prin elaborarea unor materiale informative, organizarea și participarea la conferințe regionale, participarea la emisiuni televizate și radio;</p> <p>5) exercită supravegherea și evaluarea activității birourilor de probațiune, a centrelor de reabilitare socială a persoanelor eliberate de pedeapsă penală din circumscripția sa;</p> <p>6) efectuează controlul asupra activității din cadrul birourilor de probațiune din circumscripția respectivă;</p> <p>7) examinează petiții, conform competenței atribuite;</p> <p>8) îndeplinește și alte atribuții, în corespundere cu legislația în vigoare.”</p>	
	<p>- la acțiunile 5.5.11 și 5.5.13 „Dezvoltarea și implementarea de mecanisme de stimulare a mobilității forței de muncă pentru deținuți, inclusiv prin prisma competitivității pe piața muncii după eliberare (oferte de muncă, salariu decent, certificare)” și „Dezvoltarea programelor de angajare în timpul detenției subvenționate pentru a dezvolta abilitățile de muncă în rândul deținuților” se propune excluderea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) din coloana „Autorități/instituții responsabile”, or, potrivit art. 11 din Legea nr. 297/1999 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, ANOFM oferă protecția socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție în procesul plasării în câmpul muncii, iar persoanele deținute/prevenite/condamnate sunt subiecții Ministerului Justiției, în speță Administrației Naționale a Penitenciarelor. Astfel, conform pct. 11 al Hotărârii Guvernului nr. 437/2018 cu privire la organizarea și funcționarea Administrației Naționale a Penitenciarelor Administrația are dreptul să coordoneze activitatea instituțiilor subordonate în vederea antrenării deținuților în muncă, educării lor spirituale și cultural-estetice, precum și realizarea măsurilor pentru adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție și să elaboreze recomandări privind modul de antrenare a deținuților în muncă la persoanele fizice sau persoanele juridice cu orice tip de proprietate, iar în conformitate cu prevederile pct. 36 a Hotărârii Guvern nr. 583/2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați, antrenarea deținuților/preveniților la muncă și instruirea profesională este dispusă de șeful penitenciarului, la propunerea comisiei penitenciar.</p> <p>- se va revedea acțiunea propusă la 5.5.11, din punct de vedere al procesului de implementare a „mobilității deținuților”, or mobilitatea în sine este un proces de schimbare/mișcare, respectiv, cum va fi dezvoltat acest mecanism de mobilitate a deținuților.</p> <p>Având în vedere că, conform Anexei nr. 5 din Hotărârea Guvernului nr. 1276/2018 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă, în care este descris mecanismul de subvenționare a agenților economici cu privire la angajare persoanelor eliberate din detenție, se consideră irelevantă dezvoltarea unui alt mecanism nou.</p>	<p>Se acceptă. ANOFM a fost exclus.</p>
	<p>- la acțiunea 5.5.7 „Planificarea în bugetul de stat a finanțării pentru crearea de locuințe sociale destinate persoanelor în situații de vulnerabilitate, inclusiv foștii deținuți, fără loc de trai permanent” se propune de exclus MMPS din lista autorităților responsabile, deoarece responsabil de implementarea componentei „locuințe sociale”, conform Legii nr. 75/2015 cu privire la locuințe, este de competența Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Totodată, în contextul Legii nr. 75/2015 cu privire la locuințe, evidența persoanelor care necesită locuințe sociale se efectuează de către APL în modul prevăzut de Guvern. Astfel, acțiunea de creare a locuințelor sociale destinate persoanelor în situații de vulnerabilitate, inclusiv foștii deținuți, fără loc de trai permanent, depășește competențele funcționale ale MMPS. Subsidiar, se reiterează că, instituția responsabilă de</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.</p>

	implementarea integrală a proiectului Locuințe Sociale Faza III, care conține și alte componente decât „Aziluri pentru bătrâni și dizabilitați”, este MIDR, care stă la baza încheierii Acordului-cadru de împrumut între Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei pentru Proiectul Locuințe publice III și Acordului de Grant între Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei.	
	La Obiectivul general 6 „Dreptul la locuință, apă și sanitație”, în contextul comentariilor expuse supra cu referire la locuințe sociale, se propune excluderea MMPS din lista instituțiilor responsabile.	Se acceptă parțial. Acțiunile de la obiectivul specific 6.1 au fost reformulate, cu responsabilități distribuite conform competențelor actuale între MIDR și MMPS.
	La Obiectivul general 9 <i>Dreptul la muncă și remunerare echitabilă a femeilor și bărbaților asigurat, munca forțată eradicată:</i> - în contextul comentariilor menționate supra cu referire la revizuirea acțiunii 5.5.11 , se propune modificarea denumirii acțiunii 9.1.3 , conform redacției: „Asigurarea procesului de angajare a foștilor deținuți în câmpul muncii”, respectiv, în coloana „Autorități/instituții responsabile” va fi inclus ANOFM în calitate de instituție responsabilă, iar MMPS va fi transferat în coloana „Parteneri”;	Se acceptă parțial Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a fost inclusă la rubrica responsabili, ca autoritate administrativă subordonată Ministerului Muncii și Protecției Sociale
	- se propune excluderea acțiunii 9.1.2 „Modificarea/completarea art. 86 alin. (1) lit. y ¹⁾ Codul Muncii, astfel încât să se explice că angajatorul poate recurge la aplicarea acestor prevederi doar în cazul în care măsura va putea fi justificată obiectiv și rezonabil potrivit scopului urmărit”, deoarece concedierea reprezintă desfacerea din inițiativa angajatorului a contractului individual de muncă cu salariații care cad sub incidența art.86 alin.(1) lit.y ¹⁾ din Codul muncii al RM (subpct. 2.2.), care se admite, inclusiv pentru motivul deținerii de către salariat a statutului de pensionar pentru limită de vârstă. Concomitent, persoanele concediate în temeiul lit.y ¹⁾ pot fi angajate pe o durată determinată conform art.55 lit. f). Desfacerea contractului individual de muncă în temeiul invocat supra este opțiunea angajatorului, care apreciază deliberativ oportunitatea încetării raporturilor de muncă cu salariații ce dețin statutul de pensionar pentru limită de vârstă, având în vedere atât cerințele profesionale și condițiile speciale impuse de anumite tipuri de locuri de muncă, cât și reieșind din faptul atingerii vârstei generale de pensionare. Adicional, practica judiciară denotă aplicabilitatea temeiului respectiv, doar în cazul contractelor individuale de muncă pe durată nedeterminată, nu și a celor pe durată determinată.	Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.
	- se propune înlocuirea acțiunii 9.3.2. „Elaborarea unei metodologii pentru identificarea măsurilor de contracarare a discriminării în câmpul muncii” cu acțiuni noi ce vizează combaterea muncii copiilor în cadrul raporturilor de muncă, din perspectiva prioritizării acțiunilor prevăzute de PNADO și eficacității activității ISM. Acțiunile nou propuse urmează a fi incluse suplimentar la obiectivul specific 5.2. , și anume <i>Dezvoltarea și îmbunătățirea cadrului normativ privind munca copiilor prin ajustare la standardele internaționale și Îmbunătățirea măsurilor de prevenire, identificare și combatere a muncii copiilor în cadrul raporturilor de muncă,</i>	Se acceptă parțial. Acțiunile noi au fost incluse la obiectivul specific 5.2. Acestea nu țin de subiectul

	<i>inclusiv a muncii zilierilor</i> (Indicatorii de Monitorizare, Costuri, Instituții responsabile și Parteneri, a se vedea în anexă).	acțiunii 9.3.2, care nu se exclude.
	La Obiectivul general 10 <i>Documentarea, capacitatea juridică, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal asigurate</i> , la indicator 1 se propune substituirea sintagmei „Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale” cu sintagma: „Sursa: Ministerul Justiției”, ținând cont de comentariile expuse supra aferente obiectivul respectiv în conținutul proiectului Programului.	Nu se acceptă. Sistemul de justiție nu are atribuții de a supraveghea măsurile de ocrotire, obligația revine autorității tutelare, care prin reforma ”RESTART” a fost atribuită Ministerului Muncii și Protecției Sociale.
	La Obiectivul general 13 Cadrul de politici publice în domeniul drepturilor omului consolidat către 2027, se propune excluderea acțiunii 13.1.1 „ <i>Ratificarea art. 4 privind salarizarea echitabilă, art. 14 privind dreptul la servicii sociale, art. 23 privind dreptul persoanelor în etate la protecție socială și art. 30 privind dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluziunii sociale al Cartei Sociale Europene revizuite</i> ” și acțiunii 13.1.2 „ <i>Ratificarea Protocolului Opțional la Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale</i> ”, deoarece ratificarea de noi articole este precedată de racordarea legislației naționale la prevederile Cartei Sociale Europene, care implică costuri financiare considerabile. Prin urmare, acțiunea sau prioritatea ar fi adoptarea legislației naționale care să permită ratificarea de noi articole și nu ratificarea articolelor. La momentul actual nu poate fi asumat un astfel de angajament fără ca să realizăm o analiză amplă privind acțiunile care se impun pentru ratificarea articolelor și determinării clare a legislației care urmează a fi adoptate. Totodată, MMPS nu este responsabil de drepturi economice și culturale, iar drepturile sociale includ componente care nu sunt de competența MMPS.	Se acceptă parțial. Acțiunile 13.1.1 și 13.1.2 au fost reformulate și prevăd <i>analizarea oportunității ratificării tratatelor internaționale vizate.</i>
Ministerul Educației și Cercetării	Obiectivul specific 3.2, acțiunile 3.2.2 și 3.2.3 în rubrica Costuri de implementare se propune suma „5,8 mii lei”, iar la acțiunea 3.2.4 în aceeași rubrică se propune suma „1827,8 mii lei”;	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Obiectivul specific 3.3, acțiunea 3.3.1 în rubrica Costuri de implementare se propune suma „125.0 mii lei”, iar în rubrica Sursa de finanțare se propune sintagma „Surse externe”;	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Obiectivul specific 3.4, acțiunea 3.4.5 se va exclude pentru că se suprapune cu acțiuni din Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2023. Această acțiune vine în contradicție cu procesul de incluziune a copiilor cu deficiențe de auz în învățământul general și cu acțiunile realizate de Ministerul Educației și Cercetării în ultimii ani, or, dezvoltarea competențelor cadrelor didactice și specialiștilor din sistemul educațional în domeniul incluziunii educaționale a copiilor cu deficiențe de auz este unul din elementele cheie pentru a asigura calitatea procesului educațional. Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, instituție din subordine, anual, realizează activități de dezvoltare a competențelor specialiștilor și cadrelor didactice implicate în educarea copiilor cu deficiențe de auz. Asigurarea cu servicii de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajului semnelor cu ajutorul interpretului a elevilor cu deficiențe de auz se poate realiza prin identificarea numărului de elevi cu deficiențe de auz care au necesitatea acestei forme de suport și realizarea măsurilor de solicitare și implementare a serviciului	Se acceptă. Acț. 3.4.5 a fost exclusă.

	de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajului semnelor cu ajutorul interpretului, în conformitate cu Hotărârea de Guvern nr. 333/2014. Menționăm, cadrele didactice care predau în clasele în care sunt incluși copiii cu deficiențe de auz nu posedă limbajul mimico-gestual. Comunicarea se dezvoltă prin utilizarea formelor citit, scrisă, labiolectură, utilizarea tehnologiilor informaționale.	
	Obiectivul specific 3.6, acțiunea 3.6.2 se va exclude pentru că în clădirea școlii-internat din Bender își fac studiile elevii claselor VI-XII din Instituția Publică Liceul Teoretic „Alexandru cel Bun”;	Se acceptă. Acț. 3.4.5 a fost exclusă.
	Obiectivul specific 6.2, Valoarea de referință pentru 2023 va fi 87%, iar Ținta pentru 2027 va fi 95% .	Se acceptă. Modificări efectuate.
Ministerul Culturii	La Obiectivul specific 12.3 din Planul de acțiuni al Programului menționat supra, se va exclude acțiunea 12.3.2. întrucât conținutul acesteia este similar cu acțiunea 12.3.1. Totodată, la acțiunea 12.3.1. cuvântul „implementarea” se va substitui cu cuvântul „elaborarea”.	Se acceptă parțial. Acțiunea 12.3.1 a fost modificată. Acțiunea 12.3.2 a fost reformulată: <i>Implementarea Programului de susținere și de promovare a formelor de expresie culturală ale minorităților naționale.</i>
	La Obiectivul specific 12.4, acțiunea 12.4.2, la rubrica Autorității/Instituții responsabile, textul „Ministerul Culturii” se va exclude de la prima poziție și se va completa după textul „Agenția Relații Interetnice” din aceeași rubrică.	Nu se acceptă. Acțiunea a fost redactată după cum urmează: Implementarea soluțiilor digitale în procesul de informare a persoanelor privind activitățile culturale, inclusiv accesibile grupurilor vulnerabile
	La Obiectivul specific 12.5. din Planul de acțiuni al Programului, se va exclude acțiunea 12.5.2. întrucât conținutul acesteia este similar cu acțiunea 12.6.2. de la Obiectivul specific 12.6.	Se acceptă. Acțiunea 12.6.2 a fost exclusă, iar Obiectivul specific 12.4 a fost comasat cu 12.6 și reformulat după cum urmează : ” Serviciile culturale, inclusiv electronice, accesibile pentru persoanelor din zonele urbane

		și rurale, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, cu implicarea artiștilor independenți”, cu comasarea acțiunilor vizate
	La Obiectivul specific 12.6. se va exclude acțiunea 12.6.1. întrucât este similară cu acțiunea 12.4.1. de la Obiectivul specific 12.4. Totodată, acțiunea 12.6.2 se va completa cu textul „inclusiv artiștii din diasporă în vederea asigurării oportunităților de colaborare cu artiștii locali”.	Se acceptă. Obiectivul specific 12.4 a fost comasat cu 12.6 și reformulat după cum urmează : ” <i>Serviciile culturale, inclusiv electronice, accesibile pentru persoanelor din zonele urbane și rurale, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, cu implicarea artiștilor independenți</i> ”, cu comasarea acțiunilor vizate
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	1) la Obiectivul general 6. Dreptul la locuință, apă și sanitație este asigurat, cu accent pe grupurile vulnerabile; Obiectivul specific 6.1. Cadrul de politici asigură măsuri progresive pentru respectarea dreptului la locuință, apă și sanitație, pentru cele mai vulnerabile grupuri, la acțiunea 6.1.6. Adaptarea locuințelor pentru persoane cu dizabilități și persoane în etate, din coloana „Autorități/instituții responsabile” se va exclude textul „Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale” întrucât măsura respectivă excede competențele ministerului. Conform prevederilor pct. 2 și pct. 6 din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017, ministerul este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate care îi sunt încredințate: transport, infrastructura de transport, urbanism, construcții și locuințe, dezvoltare regională și locală și infrastructura de apă și sanitație.	Se acceptă parțial. Acțiunea a fost reformulată: <i>Elaborarea standardelor pentru adaptarea locuințelor pentru persoane cu dizabilități și persoane în etate</i> , executor: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Conform prevederilor pct.7, alin 2 ¹ , din Hotărârea Guvernului nr. 690/2017 monitorizează percepția cetățenilor și agenților economici cu privire la politicile publice, actele normative și activitatea statului în domeniile de

		activitate specifice (inclusiv urbanism, construcții și locuințe) Ministerului și elaborarea propunerilor de îmbunătățire a acesteia
	<p>2) la Obiectivul general 13. Cadrul de politici publice în domeniul drepturilor omului consolidat către 2027; de la Obiectivul specific 13.2. Asigurarea cadrului normativ unic de planificare strategică în domeniul drepturilor omului se va exclude acțiunea 13.2.3. Elaborarea Strategiei naționale în domeniul drepturilor omului întrucât propunerea de elaborare pe parcursul implementării Programului menționat, a unui nou document de politici sectorial privind drepturile omului, ierarhic superior acestuia este irelevantă și lipsită de justificare sub aspectul coerenței procesului de planificare strategică statuate în Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020.</p> <p>Potrivit pct. 7 și pct. 9 din Regulamentul evocat supra, strategia este documentul de politici pe termen lung, care definește viziunea holistică, sistemică și coerentă de dezvoltare a unui sector și planifică politica publică a Guvernului în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului care urmează a fi implementate de diverși subiecți, în timp ce programul este un document de politici publice pe termen mediu (3-5 ani), care derivă din strategia sectorială și, respectiv, contribuie la implementarea acesteia prin detalierea și concretizarea acțiunilor ce urmează a fi realizate într-un domeniu sau subdomeniu de activitate integrate în procesul de planificare bugetară.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Având în vedere aprobarea recentă a documentelor de politici sectoriale menționate, Programul vizează abordarea spectrului de probleme neacoperite de către acestea, precum și punerea în aplicare a recomandărilor internaționale. Este de menționat că, Programul urmează a fi un document de politici ce va asigura tranziția către o nouă etapă strategică de planificare și de implementare a drepturilor omului în Republica Moldova - elaborarea și adoptarea Strategiei Naționale în domeniul Drepturilor Omului.</p>
<p>Ministerul Sănătății</p>	<p>Considerăm că acțiunea 2.1.17 „Dezvoltarea unui Concept privind transferul responsabilității pentru îngrijirile medicale din penitenciare de la Ministerul Justiției la Ministerul Sănătății” și acțiunea 2.1.18 „Transferul responsabilității pentru îngrijirile medicale din penitenciare de la Ministerul Justiției la Ministerul Sănătății” nu este suficiente argumentate și urmează a fi excluse, Or acestea trebuie să fie însoțite de o strategie conștientă, predeterminată de acțiune în vederea atingerii anumitor obiective dorite. Altfel nu poate fi anticipat efectul pe care acestea îl pot avea asupra rezultatelor ce urmează a fi obținute, persistând riscul apariției noilor probleme. Totodată, propunem o nouă acțiune cu următorul cuprins „Elaborarea unui Concept privind asigurarea independenței serviciilor medicale din penitenciare”.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Ministerul Justiției, ca prim executor nu a avut obiecții. Efectul pe care implementarea acțiunilor îl pot avea asupra rezultatelor ce urmează a fi obținute urmează a fi determinat la elaborarea conceptului, în</p>

	<p>La acțiunile 2.1.20, 2.1.21, 2.1.22 se propune ca Ministerul Sănătății să dețină calitatea de partener, dar nu de autoritatea responsabilă de executare, aceste acțiuni țin nemijlocit de activitatea Ministerului Justiției și Administrația Națională a Penitenciarelor.</p>	<p>comun cu toate autoritățile vizate.</p> <p>Nu se acceptă. Conform Ghidului metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național, instituția indicată în prima instanță va coordona implementarea acțiunii, iar celelalte instituții, care contribuie la realizarea acțiunii, vor fi indicate în ordinea descrescătoare conform importanței în implicarea pentru realizarea acesteia. La acțiunile 2.1.20, 2.1.21 și 2.1.22 în prima instanță este indicat Ministerul Justiției.</p>
	<p>Acțiunile 2.1.27, 2.1.28 și 2.1.29 considerăm inoportună includerea Ministerului Sănătății ca autoritate responsabilă din motiv că aceste acțiuni țin nemijlocit de activitatea Ministerului Justiției și Administrația Națională a Penitenciarelor.</p>	<p>Nu se acceptă. Conform Ghidului metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național, instituția indicată în prima instanță va coordona implementarea acțiunii, iar celelalte instituții, care contribuie la realizarea acțiunii,</p>

		vor fi indicate în ordinea descrescătoare conform importanței în implicarea pentru realizarea acesteia.
	La acțiunea 2.2.8. se propune ca Ministerul Sănătății să dețină calitatea de partener, dar nu de autoritatea responsabilă de executare, aceste acțiunile țin nemijlocit de activitatea Ministerului Afacerilor Interne	Se acceptă. Ministerul Afacerilor interne a fost stabilit responsabil în prima instanță.
	La acțiunea 2.3.2. se propune ca Ministerul Sănătății să dețină calitatea de partener, dar nu de autoritatea responsabilă de executare, aceste acțiunile țin nemijlocit de activitatea Ministerului Afacerilor Interne	Se acceptă. Ministerul Afacerilor interne a fost stabilit responsabil în prima instanță.
	Acțiunea 2.3.3. urmează a fi exclusă din motiv că la momentul actual se află în proces de avizare proiectul de legea cu privire la sănătatea și bunăstarea mintală înaintat cu titlul de inițiativă legislativă care cuprinde un șir de reglementări cu privire la aplicarea măsurilor de constrângere. Totodată prin Hotărârea Guvernului nr. 971/2023 a fost aprobat Programul național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027, urmărește fortificarea sistemului de sănătate mintală la toate nivelele de asistență medicală, ajustat la bunele practici și standarde internaționale, prin dezvoltarea serviciilor comunitare de sănătate mintală cât mai aproape de locul de trai și conform necesităților populației, precum și îmbunătățirea mecanismelor de asigurare cu personal medical, în vederea bunei funcționări a sistemului de sănătate mintală până în anul 2027.	Nu se acceptă. Proiectul de lege la care se face referință este în faza de proiect, astfel nu sunt relevante trimerile la un proiect care nu a fost aprobat.
	Acțiunea 3.1.2., „Dezvoltarea sistemului de educație timpurie, creșterea calității și accesului echitabil pentru copii la servicii de educație antepreșcolară și învățământ preșcolar ” considerăm că această acțiune urmează a fi realizat de Ministerul Educației și Cercetării ca fiind organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate care îi sunt încredințate, Ministerul Sănătății urmează să fi la compartimentul „Partenerii”.	Nu se acceptă. Conform Ghidului metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național, instituția indicată în prima instanță va coordona implementarea acțiunii, iar celelalte instituții, care contribuie la realizarea acțiunii, vor fi indicate în ordinea descrescătoare conform

		importanței în implicarea pentru realizarea acesteia.
	Ațiunea 4.1.3. Se propune excluderea din cauza că nu este clar formulat. Concomitent Vă informăm că prin Hotărârea Guvernului nr. 1051/2023 a fost inițiate negocierilor asupra proiectului Acordului de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare privind Proiectul „Modernizarea și îmbunătățirea serviciilor de reabilitare” ceea ce va asigura dezvoltarea serviciilor de reabilitare.	Nu se acceptă. Considerăm importantă elaborarea unui document de politici în domeniu, iar proiectul la care se face referință, dacă va fi aprobat, va contribui la implementarea documentului de politici.
	Ațiunile 4.1.7. și 4.1.8, 4.1.9 urmează a fi excluse din motiv Legea ocrotirea sănătății nr. 411/1995 prevede cetățenii Republicii Moldova, indiferent de veniturile proprii, li se oferă posibilități egale în obținerea de asistență medicală oportună și calitativă în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală.	Nu se acceptă. Propunerea de excludere a acțiunii nu este suficient argumentată. În cadrul consultărilor publice asupra proiectului programului, societatea civilă a accentuat problemele privind lipsa cadrelor medicale și a serviciilor medicale în mediul rural.
	Ațiunea 4.1.10. urmează a fi exclus din motiv că acte normative furnizează elementele juridice necesare organizării și funcționării sistemului malpraxisului medical în baza principiului probării greșelii cu ar fi Legea ocrotirii sănătății nr. 411/1995; Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263/2005; Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264/2005; art. 213 Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (Încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale); Codul-deontologic a lucrătorului medical si farmacistului.	Se acceptă parțial. Ațiunea 4.1.10 a fost reformulată după cum urmează: <i>Examinarea, investigarea și soluționarea cazurilor de erori medicale și malpraxis.</i>
	La acțiunea 4.1.15 se propune ca Ministerul Sănătății să dețină calitatea de partener, dar nu de autoritatea responsabilă de executare, aceste acțiunea țin nemijlocit de activitatea CNAM	Se acceptă. Modificări efectuate.
	La acțiunea 4.1.16 se propune ca Ministerul Sănătății să dețină calitatea de partener, dar nu de autoritatea responsabilă de executare, aceste acțiunile țin nemijlocit de activitatea Ministerul Muncii și Protecției Sociale.	Nu se acceptă. Serviciul de îngrijiri paliative este dezvoltat de către Ministerul Sănătății, respectiv informarea populației despre

		serviciile disponibile trebuie asigurată de această autoritate.
	Acțiunea 4.2.3. urmează a fi exclusă din motiv că obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute la art.212 Cod penal RM îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea publică și conviețuirea socială. Conform Legii privind supravegherea de stat a sănătății publice, nr. 10/2009, prin sănătate publică se înțelege ansamblul de măsuri științifico-practice, legislative, organizatorice, administrative și de altă natură destinate să promoveze sănătatea, să prevină bolile și să prelungească viața prin eforturile și alegerea informată ale societății, comunităților publice, celor private și ale indivizilor. Astfel includerea acestui obiectiv ar contravine prevederilor Legii nr. 10/2009.	Se acceptă. Acțiunea 4.2.3. a fost exclusă.
	Propunem ca acțiunea 4.3.1 să devină acțiunea 4.3.2 și vice versa din motiv că actualizarea standardelor se va efectua doar după revizuirea procedurilor de evaluare în scop de acreditare a prestatorilor de servicii medicale. Totodată, obiectivul 4.3.1 va avea următorul cuprins „Actualizarea standardelor de evaluare și acreditare în sănătate în baza cadrului normativ național în drepturile omului” și modificarea termenului de realizare 2024-2025, iar obiectul 4.3.2 va avea următorul cuprins „Revizuirea procedurii de evaluare în scop de acreditare a prestatorilor de servicii medicale.”	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Acțiunea 4.3.5. Se propune de exclusă că sa comis o eroare tehnică din motiv că Ministerul Sănătății nu este autoritatea responsabilă de acțiunea dată.	Nu se acceptă. USMF ”Nicolae Testemițanu”, prim-executor, a susținut proiectul.
	Acțiunea 4.4.3. urmează a fi exclusă din motivă că este asemănătoare cu acțiunea 4.4.5	Nu se acceptă. Pentru respectarea dreptului pacientului de a fi informat despre starea sa de sănătate și tratamentul aplicat, se consideră imperativă asigurarea cadrului de informare a acestuia.
	Acțiunea 4.4.4. urmează a fi exclusă din motiv că prin Hotărârea Guvernului nr. 24/2024 a fost aprobat Conceptului Sistemului informațional de evidență a resurselor umane în sistemul sănătății (SIERUSS)	Nu se acceptă. Conceptul menționat nu prevede asigurarea accesului public online la informația relevantă din registru.
	Acțiunea 4.4.5. urmează a fi exclusă din motiv că cadrul normativ furnizează elementele juridice necesare asigurării accesului pacienților la informații clare despre drepturile acestora, inclusiv procedurile referitoare la plângeri și mecanismele pentru repararea daunelor aduse sănătății asociate asistenței medicale cu ar fi Legea	Nu se acceptă. Pentru respectarea drepturilor pacienților, inclusiv procedurile referitoare la

	<p>ocrotirii sănătății nr. 411/1995; Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263/2005; Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264/2005.</p>	<p>plângeri și mecanismele pentru repararea daunelor aduse sănătății asociate asistenței medicale, se consideră imperativă asigurarea cadrului de informare a acestora.</p>
	<p>Acțiunea 4.5.3. urmează a fi exclusă din motiv că în cadrul Ministerului Sănătății se află în proces de definitivare a Regulamentului propus.</p>	<p>Nu se acceptă. Regulamentul la care se face referință este în faza de proiect, astfel nu sunt relevante trimerile la un proiect care nu a fost aprobat.</p>
	<p>Acțiunea 4.6.1. urmează a fi exclusă din motiv că în standardele de evaluare și acreditare este prevăzut un capitol aparte referitor la drepturile pacientului și acțiunile ce urmează a fi implementate de prestatorii de servicii medicale în acest scop.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea prevede monitorizarea respectării normelor aprobate.</p>
	<p>Acțiunea 4.6.2. urmează a fi exclusă din cauza că organizațiile necomerciale nu dispun de competență pentru a putea să se expună asupra monitorizarea respectării dreptului la sănătate în instituții medicale publice și private.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea vizează asigurarea transparenței activității instituțiilor medico-sanitare publice și private. Ministerul nu a prezentat argumente suficiente privind lipsa competențelor organizațiilor comerciale de a desfășura această activitate.</p>
	<p>Acțiunea 4.8.1. urmează a fi exclusă din motiv că este asemănătoare cu Obiectivul specific 4.8. Persoanele deținute sunt incluse în lista beneficiarilor de polițe de asigurare medicală și beneficiază de servicii în cadrul fondurilor obligatorii de asigurare medicală, din motiv că persoanelor deținute, actualmente, li se acordă asistența medicală în cadrul unităților medicale din cadrul instituțiilor de detenție, finanțate totalmente din contul bugetului de stat. Suplimentar, deținuții, care suferă de maladii social-condiționate cu impact major asupra sănătății publice, sunt beneficiari ai programelor naționale HIV și TB. Totodată, în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la modul de asigurare asistenței medicale persoanelor deținute în penitenciare, aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 478 din 15.12.2006, persoanele deținute beneficiază de același spectru de servicii medicale în instituțiile penitenciare, de care beneficiază și persoanele asigurate la nivel de asistență medicală primară, conform prevederilor Programului Unic al AOAM.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 4.8 a fost exclus în totalitate.</p>

	Acțiunea 4.10.6. nu este clar formulată.	Se acceptă. Acțiunea a fost reformulată: <i>Stabilirea și monitorizarea indicatorilor de performanță instituționali și ai managementului</i> <i>Programelor de suport cu agoniști de opioide</i>
	La acțiunea 4.10.7. propunem ca Ministerul Sănătății să aibă calitatea de partener, din motiv că Ministerul Muncii și Protecție Socială realizează funcțiile cu privire la protecția socială.	Nu se acceptă. Conform Ghidului metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național, instituția indicată în prima instanță va coordona implementarea acțiunii, iar celelalte instituții, care contribuie la realizarea acțiunii, vor fi indicate în ordinea descrescătoare conform importanței în implicarea pentru realizarea acesteia.
	Acțiunea 10.1.1. urmează fi exclusă din motiv că Ministerul Sănătății se află în procesul de avizare a Hotărârii Guvernului cu privire la a aprobarea Conceptului și Regulamentului Sistemului Informațional „Constatarea medicală a nașterii și decesului” (eCMND)	Nu se acceptă. Având în vedere vulnerabilitatea grupului țintă, considerăm importantă includerea mediatorului comunitar în procesul de identificare și înregistrare a nașterilor.
Ministerul Afacerilor Externe	Cu referire la statisticile expuse în cadrul capitolului II al proiectului, la punctele 16 și 17, ce vizează hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) pronunțate în privința Republicii Moldova, se consideră oportună utilizarea datelor din rapoartele oficiale ale CtEDO, cu trimiterea corespunzătoare la acestea.	Se acceptă. Modificări efectuate.

și Integrării Europene	De asemenea, se recomandă excluderea din conținutul proiectului Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027 (Program) a următoarelor acțiuni: -cea stipulată la nr. 1.3.6, care presupune ajustarea cadrului normativ în vederea asigurării dreptului de acces la justiție pentru minoritățile naționale și persoanele cu dizabilități (înaintarea cererilor de chemare în judecată în procedură civilă), ca fiind inoportună datorită faptului că dreptul de acces la justiție este deja garantat tuturor persoanelor potrivit art. 20 din Constituția Republicii Moldova și art. 5 din Codul de procedură civilă. Totodată, minorităților naționale le este asigurat inclusiv dreptul la interpret, potrivit art. 118 din Constituție și art. 24 din Codul de procedură civilă;	Se acceptă. Acțiunea 1.3.6. a fost exclusă.
	-cea stipulată la nr. 8.1.4, care presupune modificarea art. 4235 al Codului Contravențional în sensul atribuirii Consiliului pentru Egalitate (Consiliul) a competenței de a examina și a aplica sancțiuni pe cauzele cu privire la contravențiile prevăzute la art. 542, 651, 702, 703, 711, 712, din motivul că o astfel de extindere a competențelor Consiliului s-ar suprapune cu competențele instanțelor de judecată, în special în ceea ce privește sancțiunile aplicabile pentru săvârșirea contravenției prevăzute de art. 702, și anume: munca neremunerată în folosul comunității și privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de dreptul de a desfășura o anumită activitate;	Se acceptă. Acțiunea 8.14. a fost exclusă.
	-cea stipulată la nr. 8.1.5, care presupune modificarea art. 25 din Legea 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. 38, alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale nr. 502/1995 în sensul atribuirii Consiliului pentru Egalitate a competenței de a sesiza Curtea Constituțională, ca fiind inoportună prin prisma competenței instituției Avocatului Poporului, care asigură și contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului, conform art. 1 al Legii nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), inclusiv prin sesizarea Curții Constituționale la solicitarea unei organizații reprezentative, conform art. 19, alin. (2) și art. 25, lit. i) din Legea 317/1994.	Se acceptă. Acțiunea 8.1.5. a fost exclusă.
	În același timp, sub aspect redacțional, pe tot parcursul textului proiectului se recomandă substituirea: -cuvântului „violare/violări” cu cuvântul „încălcare/încălcări” a articolelor/Convențiilor; -sintagmei „a pune în aplicare” cu cuvântul „implementare” în raport cu instrumentele/articolele/prevederile Convențiilor.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Totodată, este necesară uniformizarea utilizării abrevierii CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului și CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului/Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.	Se acceptă. Modificări efectuate.
Ministerul Mediului	La pct. 10 al proiectului Programului, după sintagma „Tineret 2030” de introdus sintagma „Strategia de mediu pentru anii 2024-2030”	Nu se acceptă. Strategia menționată este la fază de proiect.
	La pct. 55, pct. 90 obiectivul specific 7.1 și pct. 91 obiectivul specific 7.1 propunem substituirea sintagmei „ <i>înlăturarea surselor</i> ” cu sintagma „ <i>diminuarea impactului negativ al surselor</i> ” la forma gramaticală corespunzătoare.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	La Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027, propunem:	Se acceptă. Acțiunile 7.1.1. și 7.1.4 au fost excluse.

	- reieșind din faptul că pct. 7.1.1 și 7.1.4 au fost deja realizate de Minister, propunem excluderea acestora din Plan;						
	- la pct. 7.1.2 rubrica „costuri aferente implementării (mii lei)” de substituit sintagma „195,0 surse bugetare” cu sintagma „84,0 – surse bugetare, 213,5 – surse externe”;						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la pct. 7.1.2 rubrica „costuri aferente implementării (mii lei)” de adăugat „400,0 – proiect”, iar la rubrica „parteneri” de adăugat „Guvernul Suediei”;						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la pct. 7.2.3 sintagma „și implementarea” de exclus;						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la pct. 7.2.4 după cuvintele „serviciilor oferite” de introdus sintagma „de Serviciul Hidrometeorologic de Stat”;						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la pct. 7.2.6 indicatorul de monitorizare „cel puțin 60 % din nr. agenților economici care utilizează soluțiile digitale în procesul de raportare” de substituit cu indicatorul „100% din procese digitalizate”						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- de completat Planul cu pct. 7.2.8 cu următorul cuprins:						Se acceptă. Modificări efectuate.
	7.2.8	Crearea sistemului informațional integrat de mediu	2024-2027	În limita alocațiilor bugetare	Surse bugetare	Ministerul Mediului	Concept aprobat Sistem creat și funcțional
	- la pct. 7.3.1 de substituit sintagma „deteriorarea elementelor de mediu” cu sintagma „încălcarea legislației de mediu”, „Agenția de mediu” de substituit cu „Inspectoratul pentru Protecția Mediului”, la rubrica „indicatori” de completat cu un nou indicator „Nivelul de creștere a cazurilor raportate total”;						Se acceptă. Modificări efectuate.
	- la 7.3.2 de substituit sintagma „deteriorarea elementelor de mediu” cu sintagma „încălcarea legislației de mediu”.						Se acceptă. Modificări efectuate.
Ministerul Finanțelor	<p><u>La proiectul Programului</u> <i>La capitolul III. Priorități, obiective generale și specifice:</i> La Obiectivul general 9. „Dreptul la muncă și remunerare echitabilă a femeilor și bărbaților asigurat, munca forțată eradicată” se recomandă autorului concretizarea aplicabilității acestui obiectiv. În speță, se menționează că,</p>						Precizare. Obiectivul general 9 vizează nu doar sectorul public, dar și cel privat, iar acțiunile

	<p>sistemul unitar de salarizare aplicat în sectorul bugetar începând cu 1 decembrie 2018 stabilește condițiile de salarizare la nivel de funcții și nu face diferențiere în funcție de genul persoanei. Totodată, se menționează că poziționarea în ierarhia funcțiilor a fost efectuată în urma unei analize ample a tuturor funcțiilor în sectorul bugetar pe mai multe criterii ce țin de efortul depus, condițiile de muncă, gradul de responsabilitate, etc, fără a face diferențieri în funcție de genul persoanei, după cum s-a menționat supra.</p>	<p>incluse în Planul de acțiuni vin într-o asigurare respectării dreptului la muncă și remunerare echitabilă în mod special în mediul privat.</p>
	<p>La Obiectivul specific 12.5. sintagma „creativ” se propune a fi substituită cu sintagma „domeniul creativ”, cu efectuarea modificărilor corespunzătoare pe tot cuprinsul proiectului.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p><i>La capitolul V. Costuri și sursa de finanțare:</i> Mijloacele financiare (costuri, cheltuieli) de la pct.92 și pct.93 urmează a fi aduse/ajustate în concordanță cu prevederile Legii bugetului de stat pentru anul 2024 nr.418/2023. Totodată, în scopul prezentării clare a costurilor de implementare a Programului și eliminării discordanțelor dintre proiectul Programului și proiectul Planului de acțiuni, se va revedea atât tabelul din pct.93, la obiectivele specifice cu valoarea „zero”, cât și subcoloana „Costuri de implementare” din Anexa Programului, unde autorul reflectă „În limita alocațiilor bugetare”.</p>	<p>Se acceptă. Se va solicita autorităților responsabile să indice/ajusteze costurile la avizarea repetată. Respectiv, ajustările sugerate de Ministerul Finanțelor vor fi operate integral după recepționarea informațiilor complete de la autorități.</p>
	<p>La pct.94: - la compartimentul 2. Sectorul Justiție urmează de exclus sintagma „Subprogramul 0402 „Respectarea drepturilor și libertăților omului”; - la compartimentul 3. Sectorul „Servicii generale de stat”, urmează de inclus sintagma „Subprogramul 0402 „Respectarea drepturilor și libertăților omului”, precum și sintagma „Subprogramul 0403 „Protecția împotriva discriminării”. Totodată, se propune de completat pct.94 cu sectoarele „Cultura” și „Învățământ” cu indicarea subprogramelor aferente acestora.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate. Totodată, pct. 94 a fost completat și cu alte sectoare, relevante implementării Programului. Ajustările finale vor fi operate după recepționarea informațiilor complete de la autorități.</p>
	<p><u>La Anexa programului</u> Denumirea Anexei urmează a fi adusă în concordanță cu denumirea Programului din proiectul de hotărâre prezentat. Totodată, în coloana „Costuri aferente implementării (mii lei)”, subcoloana „costuri de implementare” necesită următoarele ajustări: - indicarea cheltuielilor de implementare a Programului pentru fiecare autoritate/instituție separat, în cazul în care sunt implicate mai multe în realizarea unei acțiuni; - prezentarea costurilor pe fiecare an separat, asemenea Obiectivului specific 6.2, acțiunea 2.</p>	<p>Se acceptă parțial Denumirea anexei a fost modificată. Cheltuielile de implementare sunt atribuite autorității/instituției indicată în prima instanță în coloana „Autorități/instituții responsabile”.</p>
	<p>Acțiunile 2.5.3, 2.5.6, 2.5.7, 2.7.4, 4.1.13, 4.4.2, 5.1.2, 5.2.4, 5.5.6 și 10.2.3 nu au fost planificate în bugetul anului 2024 și nici la CBTM, dar implicit vor afecta cheltuielile bugetului de stat, având în vedere preconizarea creării unor noi programe și servicii sau sisteme informaționale. Prin urmare APC responsabile urmează să</p>	<p>Se acceptă. La avizarea repetată a fost solicitat autorităților responsabile să examineze</p>

	<p>reexamineze acțiunile din Program, să precizeze costurile cu încadrarea în limitele stabilite pentru anul 2024, precum și la acțiunile cu implementarea pe anii 2025-2027 să prezinte propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027, care vor fi examinate în dependență de cadrul de resurse disponibile.</p>	<p>suplimentar acțiunile din Program, să precizeze costurile cu încadrarea în limitele stabilite pentru anul 2024, precum și la acțiunile cu implementarea pe anii 2025-2027 să prezinte propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027.</p>
	<p>La acțiunea 3.4.1 sintagma „59300,0” de substituit cu sintagma „67725,9”, întrucât pentru dezvoltarea structurilor de asistență psihopedagogică, a Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică (CRAP) și Serviciului Asistență Psihopedagogică (SAP), bugetul a fost suplimentat conform Legii bugetului de stat pentru anul 2024 nr.418/2023.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>Acțiunea 3.6.2, conține deschiderea în regiunea transnistreană a instituțiilor de educație timpurie, iar costul de implementare a acesteia este specificat „În limita alocațiilor bugetare”. Prin urmare, respectiva acțiune va avea impact asupra bugetului de stat, întrucât, în prezent Ministerul Educației și Cercetării nu deține în subordinea sa instituții de educație timpurie precum și, nu au fost aprobate mijloace financiare în Legea bugetului de stat pentru anul 2024 nr.418/2023, inclusiv estimările pe termen mediu pentru anii 2024-2026, pentru asigurarea procesului educațional în astfel de instituții.</p> <p>Drept urmare, Ministerul Educației și Cercetării, în calitate de autoritate publică centrală de specialitate responsabilă de politica statului în domeniul educației, urmează să examineze oportunitatea/necesitatea deschiderii în regiunea transnistreană a instituțiilor de educație timpurie, totodată prezentarea în cadrul exercițiului de elaborare a Cadrului bugetar pe termen mediu 2025-2027 a cheltuielilor necesare pentru acoperirea măsurii respective.</p> <p>Cu titlu informativ, se menționează că, potrivit prevederilor art.21, alin.(l) din Codul educației nr.152/2014 instituțiile publice de educație timpurie sînt înființate, reorganizate și lichidate de către autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.</p>
	<p>Acțiunea 4.4.4 urmează a fi examinată în cadrul procesului de elaborare a estimărilor pentru anii 2025-2027. Se relatează că în bugetul Agenției de Guvernare Electronică în cadrul estimărilor pe anii 2025-2026 nu sunt prevăzute alocații în acest scop.</p>	<p>Se acceptă. La avizarea repetată a fost solicitat autorităților responsabile să reexamineze acțiunile din Program, să prezinte propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027</p>

	<p>Acțiunea 4.8.1 privind extinderea listei persoanelor asigurate de guvern nu a fost preconizată în anul 2024, și respectiv va influența cadrul de resurse ale FAOAM-lui. Astfel, Ministerul Sănătății urmează să precizeze anul derulării acțiunii, precum și să cuantifice impactul acesteia asupra bugetului FAOAM-lui.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul 4.8 a fost exclus în întregime.</p>
	<p>Acțiunea 4.10.5 urmează a fi cuantificată cu precizarea costurilor totale și a surselor de finanțare de către Ministerul Sănătății cu prezentarea acestora în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027.</p>	<p>Se acceptă. La avizarea repetată a fost solicitat autorităților responsabile să reexamineze acțiunile din Program, să prezinte propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027</p>
	<p>La acțiunile 5.1.4 și 5.1.5 nu au fost preconizate mijloace financiare pentru implementarea în anul 2024, precum și nu este cuantificat impactul acestora la bugetul BASS și, după caz la BS, fiind indicate „în limita alocațiilor bugetare”. Astfel urmează a fi precizate costurile de implementare cu indicarea sursei de finanțare în concordanță cu prioritățile sectoriale aprobate.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunile 5.1.4 și 5.1.5. au fost excluse.</p>
	<p>La Acțiunile 5.5.7, 6.1.3 și 6.1.4 nu au fost prevăzute în CBTM și dat fiind faptul că nu au fost aprobate prioritățile sectoriale, acțiunile sunt costisitoare și nu pot fi acoperite în limita alocațiilor bugetare, astfel acestea urmează a fi examinate doar după stabilirea priorităților și identificarea sursei de finanțare. De asemenea din coloana 5 „Instituții responsabile” la acțiunea 6.1.3 și acțiunea 6.1.4 urmează a fi exclusă sintagma „Ministerul Finanțelor” iar în coloana 6 ca parteneri se consideră oportun a fi incluse autoritățile publice locale.</p>	<p>Se acceptă. La avizarea repetată a fost solicitat autorităților responsabile să reexamineze acțiunile din Program, să prezinte propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027</p>
	<p>La acțiunea 6.2.2, sintagma „BS 2024” urmează a fi substituită cu sintagma „Legea bugetului pentru anul 2024”.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>La acțiunea 8.2.5, resursele financiare indicate pentru perioada 2024-2027, se consideră necesar să includă informația inclusiv pe autorități/instituții responsabile, dat fiind faptul în bugetul Oficiului Avocatului Poporului pentru anul 2024 nu sunt aprobate alocații în acest scop.</p>	<p>Precizare. Instituția responsabilă a fost stabilită Institutul Național al Justiției, care la avizarea va examina suplimentar acțiunea din Program, și va prezenta propuneri în cadrul exercițiului CBTM 2025-2027</p>
	<p>Acțiunea 14.2.1 se propune a fi exclusă, în contextul în care prin Legea bugetului de Stat pentru anul 2024, nr. 418/2023, în conformitate cu art. 10, alin. (2) lit. c) de către Ministerul Finanțelor, prin politicile salariale aplicabile de la 01.01.2024, a fost asigurată creșterea nivelului salarial al personalului din cadrul Oficiului Avocatului Poporului și Consiliului pentru Egalitate. Astfel, valoarea de referință aplicabilă la calcularea salariilor</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea 14.2.1. a fost exclusă.</p>

	<p>începând cu 01 ianuarie 2024 personalului autorităților respective fiind majorată de la 1900 lei la 2500 lei sau cu peste 31%.</p>	
	<p>La acțiunea 14.2.2, textul „Alocarea resurselor necesare pentru finanțarea activităților ce derivă din mandatul avocațiilor poporului și Consiliului pentru Egalitate”, se propune a fi substituit cu textul „Consolidarea resursele acordate Oficiului Avocatului Poporului și Consiliului pentru Egalitate pentru protecția drepturilor omului și lupta împotriva discriminării”. Dat fiind faptul că, conform prevederilor pct.3¹ din anexă la Legea nr. 298/2012 „Bugetul Consiliului se elaborează, se aprobă și se administrează conform principiilor, regulilor și procedurilor prevăzute de Legea nr.181/2014”.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>La acțiunea 14.2.5 se propune de exclus textul „Alocarea resurselor necesare pentru finanțarea serviciilor de”, dat fiind faptul că, conform prevederilor art.37 alin. (3) din Legea nr. 52/2014 „Bugetul Oficiului se elaborează, se aprobă și se administrează conform principiilor, regulilor și procedurilor prevăzute de Legea nr.181/2014”.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>Totodată, la acțiunea 14.2.2 și 14.2.5, din coloana 5 „Autorități/instituții responsabile” sintagma „Ministerul Finanțelor” se va indica în coloana 6. Iar din coloana 6 „Parteneri” sintagma „Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul pentru Egalitate” se va indica în coloana 5. Luând în considerație că, în conformitate cu principiul performanței, stabilit în Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, în concordanță cu principiile buneii guvernări, iar bugetele se elaborează și se raportează pe programe fundamentate pe performanță. Astfel, la etapa de prezentare a propunerilor de buget, autoritățile/instituțiile urmează să înainteze, conform procedurilor legale, solicitările argumentate/ fundamentate de buget, pentru examinarea și luarea deciziilor de alocare a resurselor, reieșind din cadrul de resurse disponibil.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>La acțiunea 14.3.2, în coloana 4 sintagma „surse bugetare” urmează a fi revăzută, întrucât în bugetul Biroului Național de Statistică pentru anul 2024 nu sunt aprobate alocații în acest scop.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.</p>
	<p><u>La Nota Informativă</u> Conform art.30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, la pct.5 „Fundamentarea economico-financiară” este necesar de a completa separat pe autoritate/instituție compartimentul cu costuri planificate pe acțiuni/măsuri pentru anul 2024 în bugetele autorităților și instituțiilor responsabile de implementare a acțiunilor. Astfel, reieșind din cele relatate supra, urmare a ajustării estimărilor de mijloace financiare (costuri, cheltuieli) atât la proiectul Programului, cât și la proiectul Planului de acțiuni, dar și corelării acestora cu alocațiile bugetare aprobate în Legea bugetului de stat pentru anul 2024, pct.5 din Nota informativă urmează a fi revizuit integral. De asemenea, se menționează că, Ministerul Finanțelor a inițiat procesul de elaborare a Cadrului bugetar pe termen mediu pe anii 2025-2027, astfel, în vederea asigurării cu costuri estimate pe acțiuni/măsuri pentru anii 2025-2027, autoritățile și instituțiile responsabile de implementare a acțiunilor din plan urmează să prezinte propunerile aferente implementării proiectului dat.</p>	<p>Se acceptă parțial. Punctul 5 va fi revizuit urmare ajustării costurilor.</p>

	<p>Subsecvent, în cadrul procesului de elaborare a estimărilor pentru anii 2025-2027 propunerea va fi examinată prin prisma cadrului de resurse disponibile, precum și ținând cont de angajamentele deja asumate ale statului.</p> <p>Conform prevederilor art.17 alin.(2) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, pe parcursul anului bugetar nu pot fi puse în aplicare decizii care conduc la majorarea cheltuielilor bugetare, dacă impactul financiar al acestora nu este prevăzut în buget.</p>	
Biroul politici de reintegrare	<p>1. În denumirea Obiectivului specific 1.4, sintagma „inclusiv <i>din</i> regiunea transnistreană” urmează a fi înlocuită cu sintagma „inclusiv <i>în</i> regiunea transnistreană”, în așa mod acțiunile vor fi orientate spre protecția apărătorilor drepturilor omului și jurnaliștilor de pe ambele maluri ale Nistrului, atunci când își vor exercita atribuțiile în teritoriul necontrolat.</p>	Se acceptă. Modificări introduse.
	<p>2. Acțiunea 1.4.2 este irelevantă și improprie competenței Biroului politici de reintegrare. Este problematică implicarea în politici publice a asociațiilor din regiunea transnistreană ce se identifică drept apărători ai drepturilor omului. Or, în mare parte acestea susțin funcționarea regimului anticonstituțional din stânga Nistrului, iar cazurile de încălcare a drepturilor omului în stânga Nistrului le tratează prin prisma așa-numitei „legislații” adoptate la Tiraspol, demonstrând că activitatea acestor organizații este strict supravegheată și dirijată de către structurile neconstituționale. Pe de altă parte, asociațiile dispun de acces direct pentru a aplica la diverse programe de finanțare oferite de partenerii de dezvoltare, intermedierea din partea autorităților fiind inutilă. Așadar, propunem reformularea acțiunii 1.4.2 în următoarea redacție: „1.4.2. <i>Mobilizarea sprijinului partenerilor de dezvoltare, inclusiv prin prisma măsurilor de consolidare a încrederii, în vederea îmbunătățirii situației drepturilor omului în regiunea transnistreană și pentru protejarea apărătorilor drepturilor omului și jurnaliștilor care activează în teritoriul necontrolat de autorități</i>” (în limita alocațiilor bugetare), completând lista instituțiilor responsabile cu: MAEIE, MAI, MMPS, OAP. La rubrica <i>indicatori de monitorizare</i> urmează de indicat: număr de parteneri de dezvoltare sensibilizați, categorii de cazuri vizate.</p>	Se acceptă. Acț. 1.4.2 a fost reformulată.
	<p>3. Acțiunea 1.4.3 urmează a fi exclusă pe motiv că se încadrează atât în acțiunea 1.4.1 (necesitatea elaborării va fi stabilită în urma analizei cadrului normativ), cât și în acțiunea 1.4.5 (în situații de pericol sau abuz vor fi utilizate toate pârghiile de intervenție disponibile).</p>	Se acceptă. Acț. 1.4.3 a fost exclusă.
	<p>4. În denumirea acțiunii 1.4.5, textul dintre paranteze se va completa cu sintagma „<i>Comisia Unificată de Control</i>”, iar cuvintele „<i>instituțiile de drept</i>” se vor substitui prin cuvintele „<i>instituțiile de aplicare a legii</i>”. Lista responsabililor de implementare se va completa cu MAI și MAP.</p>	Se acceptă. Acț. 1.4.5 a fost completat și modificat.
	<p>5. La Obiectivul specific 2.7, propunem expunerea denumirii astfel: „<i>Măsuri de intervenție eficiente în domeniul respectării dreptului de a nu fi supus detenției ilegale, torturii, tratamentelor inumane și degradante în regiunea transnistreană</i>” cu Indicatorul „<i>Rata cazurilor de detenție ilegală, de tortură și/sau rele tratamente redusă ca urmare a intervenției autorităților și sprijinului partenerilor de dezvoltare</i>”. Argumentare: orice încarcerare de către structurile neconstituționale, indiferent de condițiile de detenție, reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului și necesită intervenția autorităților. Tot aici, propunem expunerea acțiunii 2.7.1 după cum urmează: „2.7.1. <i>Menținerea constantă pe agenda de negocieri pentru reglementarea transnistreană a cazurilor de detenție ilegală, de tortură și/sau rele tratamente cu sensibilizarea concomitentă a organizațiilor internaționale relevante și a misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova în vederea restabilirii în drepturi a victimelor abuzurilor</i>” și a acțiunii 2.7.2: „2.7.2. <i>Monitorizarea situației persoanelor aflate în locurile de detenție ilegală din regiunea transnistreană, inclusiv organizarea vizitelor de documentare a reprezentanților organizațiilor internaționale și misiunilor diplomatice în coordonare cu autoritățile constituționale</i>”, cu suplimentarea listei de responsabili cu MAEIE, MJ, MAI.</p>	Se acceptă. Modificări introduse.

	6. Referitor la acțiunea 2.7.3 este de menționat că excedează competența Biroului politici de reintegrare, ținând de instituțiile în cadrul cărora sunt create organe de urmărire penală abilitate cu investigarea tipurilor de infracțiuni vizate. În context, solicităm excluderea Biroului de la rubrica „Responsabili de implementare”. Totodată, sugerăm examinarea oportunității de a comasa acțiunea 2.7.3 cu acțiunea 2.7.5.	Se acceptă. Acț. 2.7.3. a fost exclusă.
	7. Propunem reformularea textului la acțiunea 2.7.4. după cum urmează: „2.7.4. <i>Acordarea serviciilor de sprijin și asistență pentru victimele încălcărilor drepturilor omului, inclusiv ale detenției ilegale, torturii și și/sau relexelor tratamente din regiunea transnistreană</i> ”, completând lista responsabililor cu MS, MAI și OAP.	Se acceptă. Acț. 2.7.4 a fost reformulată.
	8. Propunem excluderea Biroului politici de reintegrare și a cuvintelor „Monitorizarea și” de la acțiunea 2.7.7, întrucât componenta de monitorizare a cazurilor de tortură (la care poate participa Biroul) se încadrează la acțiunea 2.7.2 în redacția formulată în prezentul aviz (pct.5).	Se acceptă. Acț. 2.7.7. a fost exclusă.
	9. Denumirea acțiunii 3.6.1 poate fi completată la final cu textul „și a înțelegerilor convenite în procesul de negocieri”.	Se acceptă. Acț. 3.6.1 a fost completată.
	10. Referitor la acțiunea 3.6.2 relevăm importanța considerării poziției Ministerului Educației și Cercetării, în subordinea căruia se află instituția de învățământ menționată.	Se acceptă. Acț. 3.6.2. a fost exclusă.
	11. În titlul acțiunii 3.6.5 textul „ <i>Facilitarea organizarea și</i> ” urmează a fi exclus, iar la rubrica buget se va indica mențiunea „ <i>În limita alocațiilor bugetare</i> ”.	Se acceptă. Acț. 3.6.5 a fost reformulată.
	12. În titlul Obiectivului specific 5.4 recomandăm înlocuirea cuvintelor „ <i>persoanelor intern strămutate</i> ” (noțiune care nu este prevăzută de cadrul normativ) cu sintagma „ <i>persoanele persecutate de către structurile neconstituționale din regiunea transnistreană</i> ”.	Se acceptă. Titlul obiectivului 5.4 reformulat.
	13. La acțiunea 5.4.2 propunem reformularea denumirii după cum urmează: „5.4.2. <i>Ajustarea cadrului normativ privind acordarea asistenței necesare persoanelor persecutate de către structurile neconstituționale din regiunea transnistreană, nevoite să-și schimbe domiciliul pe teritoriul controlat de autoritățile constituționale</i> ” completând lista responsabililor cu MMPS, MS și MAI.	Se acceptă. Acț. 5.4.2. a fost reformulată.
Procuratura Generală	III. La proiectul Planului de acțiuni.	
	La acțiunea 7.1.1, din sintagma „cadrului normativ în vigoare”, propunem de a exclude cuvintele „în vigoare” or, ele apar ca fiind inutile. Regula generală este că referințele la actele normative reprezintă referințe la legislația în vigoare și doar pentru excepțiile de la regulă, se va specifica dacă este vorba despre legislația aplicabilă la un anumit moment. Aceeași propunere este pertinentă și pentru titlul pct.6 din Nota informativă la proiectul Programului.	Se acceptă. Cuvintele „în vigoare” au fost excluse din acțiunea 7.1.1 și punctul 6 din Nota informativă.
	Obiectivul specific 1.3., Acțiunea 1.3.7: In coloana „Indicatorii de monitorizare”, după textul „Studiu realizat”, propunem textul „, , recomandări formulate”;	Se acceptă. Text completat la acțiunea 1.3.7.
	Obiectivul specific 2.6., Acțiunea 2.6.3: In coloana „Indicatorii de monitorizare”, după textul „Două rapoarte periodice elaborate”, propunem textul „Recomandări formulate”;	Se acceptă. Text completat la acțiunea 2.6.3.
	Obiectivul specific 2.6., Acțiunea 2.6.4:	Se acceptă. Acțiunea 2.6.4 a fost exclusă.

	<p>Considerăm că acțiunea urmează a fi exclusă din motiv că a fost inclusă în lipsa unei analize de fundamentare cu privire la necesitatea unei procuraturi specializate antitortură. Mai mult ca atât, este de menționat că în fiecare subdiviziune din sistemul Procuraturii sunt desemnați procurori specializați în acest domeniu.</p>	
	<p>Obiectivul specific 2.6., Acțiunea 2.6.5: In coloana „Indicatorii de monitorizare”, indicatorul „Capacități suficiente”, nu oferă claritate și nu este măsurabil. Propunem să fie substituit cu indicatorii „Studiu efectuat; Recomandări formulate”.</p>	<p>Se acceptă. Text modificat la acțiunea 2.6.5.</p>
<p>Agencia Servicii Publice</p>	<p>Pe tot textul Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027, cuvântul „documentarea” de substituit cu cuvintele „eliberarea actelor de identitate”, iar cuvintele „documentele de identitate” de substituit cu cuvintele „actele de identitate”, potrivit prevederilor Legii nr.273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
<p>Casa Națională de Asigurări Sociale</p>	<p>Din Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027 prevăzut în Anexa la proiectul actului normativ se propune excluderea următoarelor acțiuni reieșind din considerentele expuse:</p> <p>„5.1.4 Operarea modificărilor de rigoare prin care să asigure luarea în calcul a stagiului contributiv realizat de avocați până la data de 01.01.2021 la calcularea stagiului total de cotizare pentru stabilirea pensiilor de dizabilitate”</p> <p>„5.1.5 Modificarea Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale pentru a asigura luarea în calcul, la calcularea pensiei, inclusiv pensiei anticipate pentru carieră lungă, drept stagiul de cotizare contributiv toată perioada de desfășurare a activității de avocat, cu includerea perioadelor de până la 01 ianuarie 2021 pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat”</p> <p>Argumentare: Perioada de activitate în calitate de avocat care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege, pentru care a fost achitată taxa fixă prevăzută anual în Legea Bugetului de Asigurări Sociale de Stat (Legea BASS) și conform Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale până în anul 2021 se include în stagiul de cotizare ce acordă dreptul la pensie minimă pentru limita de vârstă.</p> <p>Totodată, începând cu 01.01.2021 anexa nr. 1 la Legea 489/1999, a fost completată cu o nouă categorie de plătitori de contribuții – liber profesioniști, ce practică activitate în sectorul justiției (pct. 1.6 din Anexa nr. 1). Achitarea de către liber-profesioniști a contribuției de asigurări sociale de stat obligatorie în sumă fixă anuală (taxa fixă anuală) acordă dreptul la toate tipurile de prestații de asigurări sociale.</p> <p>Astfel, liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției achitând contribuția de asigurări sociale de stat obligatorii menționată au dreptul la prestații de asigurări sociale pentru riscurile asigurate survenite începând cu 01.01.2021, la îndeplinirea condițiilor de acordare a acestora.</p> <p>Legile anuale a Bugetului de Asigurări Sociale de Stat (Legea BASS) și Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale până în anul 2021 nu pot fi modificate retroactiv doar pentru avocații care au achitat taxa fixă fiind discriminatorie față de celelalte categorii de plătitori de taxă fixă prevăzute de legislație.</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.1.4 și 5.1.5 au fost excluse.</p>
	<p>„5.3.2 Revizuirea cadrului normativ privind stabilirea și calcularea pensiilor minime și a pensiilor pentru limita de vârstă stabilite până la reformarea sistemului de pensionare”</p> <p>Argumentare: În art.12 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii este reglementat cuantumul minim al pensiilor. Cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă se stabilește anual de către Guvern și este cel puțin egal cu cuantumul pentru anul precedent indexat în condițiile art.13 alin.(2).</p>	<p>Se acceptă. Acț. 5.3.2. a fost exclusă.</p>

	<p>Cuantumul pensiei minime de dizabilitate reprezintă:</p> <p>a) în cazul unei dizabilități severe – 75% din cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă;</p> <p>b) în cazul unei dizabilități accentuate – 70% din cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă;</p> <p>c) în cazul unei dizabilități medii – 50% din cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă.</p> <p>În cazul în care cuantumul pensiei calculat conform legii este mai mic decât cuantumul pensiei minime pentru categoria respectivă, diferența dintre aceste cuantumuri, sub forma unui supliment de solidaritate, se acoperă din mijloacele bugetului de stat.</p> <p>Este de menționat faptul că cuantumul pensiei minime a fost deja majorat considerabil de la 01.10.2021 și cuantumul pensiei minime se aplică către toți beneficiarii de prestații în egală măsură indiferent de faptul cînd persoana și-a realizat dreptul la pensie.</p>	
Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal	<p>Conform proiectului Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027, obiectivul general nr. 10 este intitulat, documentarea, capacitatea juridică, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal asigurată, iar acțiunile nemijlocite, în forma în care au fost expuse/formulate, nu vizează în esență atingerea acestui obiectiv.</p> <p>Astfel, se recomandă revizuirea obiectivului general/specific și a indicatorilor, prin identificarea unor acțiuni specifice domeniului protecției vieții private și a datelor cu caracter personal, în procesul de modificare a cadrului normativ de documentare a populației.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Obiectivul general 10 a fost reformulat după cum urmează: <i>Servicii de eliberare a actelor de identitate, capacitatea juridică, protecția vieții private asigurate.</i></p>
Biroul Național de Statistică	<p>1) La proiectul de Hotărâre:</p> <p>Propunem completarea punctului 2. <i>Ministerele și alte autorități publice centrale, conform competențelor, vor întreprinde măsurile ce se impun în vederea realizării obiectivelor Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027 și vor prezenta semestrial și anual (până la 15 iulie și, respectiv, 31 ianuarie) Secretariatului permanent al Consiliului național pentru drepturile omului, informația privind gradul de implementare a acestora, cu sintagma “însoțite de anexe cu indicatori statistice de care dispun”.</i></p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Modificări introduse.</p>
	<p>2) La proiectul Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027: La Obiectivul specific 5.2. „Sistemul de protecție socială accelerează eforturile de eradicare a sărăciei extreme în rândul copiilor, inclusiv a copiilor în situații de risc. Indicator 2: Rata sărăciei extreme în rândul copiilor, Sursa: MMPS, Valoarea de referință (2021): 10%, Ținta (2027): scădere cu 2 puncte procentuale” se propune corectarea valorii de referință din 10% (care a fost în 2020), în 8,9% (înregistrată în 2021). Această modificare este valabilă pentru paginile 16 și 44 din proiectul Programului și pagina 50 din proiectul Planului.</p> <p>Datele corespunzătoare, inclusiv pentru anul 2022, sunt disponibile în Raportul analitic “<i>Analiza sărăciei monetare și a bunăstării gospodăriilor cu copii în anul 2022</i>”.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Modificări introduse.</p>
	<p>La proiectul Planului de acțiuni:</p> <p>La acțiunea 5.1.6:</p> <p>Se propune inversarea ordinii în care sunt indicate autoritățile responsabile, cu indicarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale prima instituție responsabilă deoarece, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 285 din 30.04.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență, responsabilitatea pentru elaborarea metodologiei de calculare a minimului de existență, la fel și pentru inițierea activităților de modificare a acesteia este pusă în sarcina MMPS.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Modificări introduse.</p>

	<p>Totodată, se propune completarea listei de instituții responsabile cu Institutul Național de Cercetări Economice, deoarece Metodologia de calcul a minimului de existență pentru anumite categorii de populație presupune stabilirea unui coș de produse și servicii minim necesare în contextul național. Coșul respectiv a fost elaborat de Institutul Național de Cercetări Economice și se bazează pe satisfacerea necesităților fiziologice minime ale diferitor grupuri socio-demografice ale populației, determinate în baza normelor necesităților fiziologice ale organismului uman în energie și substanțe nutritive, aprobate de Ministerul Sănătății, conform recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății.</p> <p>În acest context, BNS este disponibil să participe, conform competențelor sale, la activitățile de revizuire a metodologiei de calcul a Minimului de existență.</p>	
	<p>La acțiunea 5.1.7: Se propune excluderea Biroului Național de Statistica din lista instituțiilor responsabile, deoarece ajustarea cadrului legal și a mecanismelor de protecție socială nu ține de domeniul de competență al BNS, acesta limitându-se la producerea și diseminarea în format deschis a datelor statistice privind minimul de existență.</p>	<p>Se acceptă. Modificări introduse.</p>
	<p>La acțiunile 14.3.1, 14.3.2, 14.3.3, 14.3.4, 14.3.5: Legea nr. 93/2017 cu privire la statistica oficială, prevede că BNS diseminează (inclusiv prin Banca de date statistice) statistici oficiale, care sunt produse în conformitate cu Programul de lucrări statistice (PLS), aprobat anual prin hotărâre de guvern. La fel, Legea sus-numită prevede că, în activitatea statistică BNS (sau alți producători de statistici oficiale) se conduc de metodologii solide, bazate pe standarde statistice internaționale și pe Acquis-ul UE în domeniul statistic. Armonizarea statisticilor naționale la legislația UE în domeniul statistic este una din prioritățile principale ale BNS pe termen scurt și mediu. Totodată, Compendiumul cerințelor statistice, ediția 2023, Eurostat (Statistical Requirements Compendium 2023 edition) nu include careva acte normative UE (Regulament) care ar reglementa activitatea statistică din domeniul drepturilor omului. Și oficiile naționale de statistică din țările UE nu gestionează baze de date pe acest subiect. Or crearea de seturi de date pe tematici de interes pentru politici publice, în baza statisticilor existente, reprezintă o re-utilizare de statistici și, deci, este o sarcină improprie pentru oficiile naționale de statistică reprezentând instrumente de monitorizare (nu instrumentar statistic) concepute, de regulă, de către elaboratorii de politici în domeniile conexe implementării tratatelor internaționale. La fel, din câte cunoaștem, în prezent nu există un standard statistic internațional adoptat referitor la statisticile privind drepturile omului, care ar stabili și defini lista indicatorilor statistici privind drepturile omului (cu metadatele de referință definite). În lipsa unui standard statistic internațional, BNS este în imposibilitatea de a realiza „analiza gradului de conformitate a datelor statistice cu recomandările internaționale și naționale”. În plan internațional, un șir de organizații internaționale colectează și diseminează indicatori în funcție de domeniul lor de competență, fără ca acești indicatori să fie acumulați într-o bază comună de date statistice respective la nivel internațional. La nivel național, sursele principale de date statistice privind drepturile omului sunt, în principal, datele administrative deținute de multitudinea de autorități publice sau ONG-uri care se ocupă sau au atribuții directe/indirecte în domeniul respectării drepturilor omului. Acestea, prin intermediul subdiviziunilor structurale dedicate existente, le revine și atribuția de monitorizare a drepturilor omului în baza datelor statistice.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 14.3 a fost exclus în totalitate, având în vedere lipsa autorității cu competențe în domeniu.</p>

	<p>Reieșind din cele expuse mai sus, analogic punctului 2 din Proiectul de Hotărâre de Guvern, se propune ca ministerele și alte autorități publice centrale, conform competențelor, să prezinte anual Secretariatului permanent al Consiliului național pentru drepturile omului (pentru centralizare în baze/seturi de date dedicate), de rând cu informația privind gradul de implementare a acestora, și indicatorii statistici respectivi, de care dispun în calitate de surse primare, ce colectează (pentru scop administrativ) și dețin astfel de date în vederea coordonării și monitorizării la nivel național a implementării tratatelor internaționale ale Consiliului Europei și ale Organizației Națiunilor Unite la care Republica Moldova este parte.</p> <p>Astfel, din lista activităților incluse în plan la obiectivul specific 14.3, BNS se va putea doar alătura acestui exercițiu (co-participare la acțiunea 14.3.4) prin diseminarea /furnizarea de date relevante din domeniul statistice ce fac parte din statisticile oficiale conform PLS – pentru a fi utilizate de către autoritățile publice centrale și subdiviziunile lor structurale cu competențe funcționale în domeniul drepturilor omului. De asemenea, BNS va putea acorda suport metodologic și consultativ (rol secundar) pentru elaborarea mecanismului de coordonare (co-participare la acțiunea 14.3.3), nu și de dezvoltare propriu-zisă a acestuia.</p>	
Agencia de Guvernare Electronică	<p>1. În conformitate cu pct.2 din hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional de evidență a resurselor umane în sistemul sănătății (SI ERUSS), aprobat în cadrul ședinței Guvernului din 10.01.2024, responsabil de crearea SI ERUSS este Ministerul Sănătății, în calitate de posesor al sistemului informațional respectiv. De asemenea, conform pct.8 din Regulamentul privind modul de ținere a Registrului medical, posesorul resursei informaționale respective este Ministerul Sănătății. Prin urmare, ținând cont de prevederile actului normativ menționat, considerăm că responsabilitatea creării în cadrul SI ERUSS a unui registru de stat privind dreptul de a practica al personalului medical și cea de elaborare a sistemului de evidență a circulației medicamentelor în spitale și a aplicației de vizualizare aparțin și urmează a fi delegate Ministerului Sănătății, nu și AGE. Astfel, nu susținem și solicităm excluderea atribuirii AGE a calității de instituție responsabilă pentru realizarea Acțiunii nr.4.4.2, și Acțiunii 4.4.4, deoarece aceasta depășește limitele competenței instituției de coordonare a creării sistemelor informaționale de stat noi sau dezvoltării celor existente, inclusiv prin coordonarea prealabilă a proiectelor de concept ale sistemelor informaționale, avizarea proiectelor de hotărâri ale Guvernului privind aprobarea instituirii de sisteme și resurse informaționale de stat și coordonare a oportunității achizițiilor din domeniul tehnologiei informației.</p> <p>Ca opțiune, ținând cont de funcția AGE de acordare a suportului autorităților administrației publice la conceptualizarea sistemelor informaționale, stabilită la pct.11 sbp.5) lit.a) din Statutul AGE, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.760/2010, propunem ca la Acțiunea nr.4.4.2 și Acțiunea 4.4.4 textul „Agenția de Guvernare Electronică” să fie transferat de la colonița 5 „Autorități/instituții responsabile” la colonița 6 „Parteneri”.</p>	Se acceptă. Modificări efectuate.
	<p>2. Prin prisma pct.3 sbp.2) din Hotărârea Guvernului nr.446/2022 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional în domeniul protecției copilului, Acțiunea 5.2.4 se va reformula și se va expune cu următorul conținut: „Elaborarea Regulamentului resursei informaționale formate de Sistemul informațional în domeniul protecției copilului”.</p>	Se acceptă. Modificări efectuate.
	<p>3. Luând în considerare argumentele expuse la pct.1 din prezentul aviz, la Acțiunea 12.4.2 textul „Agenția de Guvernare Electronică” se va transfera de la colonița 5 „Autorități/instituții responsabile” la colonița 6 „Parteneri”.</p>	Se acceptă. Modificări efectuate.

Compania Națională de Asigurări în Medicină	<p><u>La proiectul Programului:</u> <i>Capitolul I „Introducere”</i> La pct. 6 subpct. 5) sintagma „ținta națională ODD 5)” să se substituie cu sintagma „ținta națională ODD 3.5” având în vedere prevederile cuprinse în Hotărârea Guvernului nr.953/2022 „Cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030”.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p><i>Capitolul III „Priorități, obiective generale și specifice”</i> <u>Obiectivul general 4. „Dreptul la cel mai înalt standard de sănătate asigurat”</u> În conformitate cu prevederile art.1 al Legii nr.1585/1998, asigurarea obligatorie de asistență medicală reprezintă un sistem autonom garantat de stat de protecție financiară a populației în domeniul ocrotirii sănătății prin constituirea, pe principii de solidaritate, din contul primelor de asigurare, a unor fonduri bănești destinate pentru acoperirea cheltuielilor de tratare a stărilor condiționate de survenirea evenimentelor asigurate (maladie sau afecțiune). Potrivit legii menționate la baza sistemului de asigurare obligatorie de asistență medicală (în continuare – AOAM) stă principiul solidarității și a obligativității, potrivit cărora plătitorii primelor de AOAM achită contribuțiile respective în funcție de venit și beneficiază de asistență medicală după necesități. Respectiv, sistemul AOAM oferă cetățenilor Republicii Moldova posibilități egale în obținerea asistenței medicale oportune și calitative. Menționăm că încadrarea deținuților în categoriile de persoane asigurate presupune dreptul de a beneficia de asistență medicală acordată de prestatorii de servicii medicale contractați de CNAM, inclusiv apărarea intereselor persoanelor asigurate, achitarea serviciilor medicale prestate de către prestatorii de servicii medicale și farmaceutice contractați, ceea ce, prin prisma Codului de executare și altor acte normative cu incidență în domeniul penitenciarelor, ar genera obligații pentru CNAM care nu vor putea fi executate. În contextul celor expuse, propunem excluderea obiectivului specific 4.8, atât din Capitolul III cât și din Capitolul IV (tabelul Indicatorii de impact).</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 4.8 a fost exclus.</p>
	<p><i>Capitolul V „Costuri și sursa de finanțare”</i> La pct. 92-93 sunt prevăzute costurile estimative pentru realizarea obiectivelor generale ale Programului în cauză conform surselor de finanțare per general, ceea ce face dificilă examinarea acestora din punct de vedere a disponibilității mijloacelor financiare respective în fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobate pentru anul 2024, conform Legii nr.420/2023. Referitor la cuantificarea activităților din contul fondurilor AOAM pentru realizarea Programului dat, considerăm oportun prezentarea calculului corespunzătoare. De asemenea menționăm, că potrivit prevederilor art.17 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetare-fiscale, nr.181/2014, pe parcursul anului bugetar în curs nu pot fi puse în aplicare decizii care conduc la creșterea cheltuielilor bugetare, dacă impactul financiar al acestora nu este prevăzut în buget.</p>	<p>Nu se acceptă. Costurile estimative pentru implementarea acțiunilor urmează să fie stabilite de autoritățile responsabile.</p>
	<p><u>La proiectul Planului de acțiuni:</u></p>	<p>Nu se acceptă.</p>

	<p>La pct. 92, Capitolul V din proiectul Programului este menționat că implementarea Programului dat se va efectua din contul Bugetului public național și surselor partenerilor de dezvoltare. Având în vedere că fondurile AOAM sunt parte componentă a Bugetului public național, propunem coloana 4 „Costuri aferente implementării” să includă concret sursa de finanțare (bugetul respectiv) și volumul mijloacelor financiare aferente acesteia, care urmează a fi îndreptate pentru realizarea acțiunii corespunzătoare.</p>	<p>Costurile estimative pentru implementarea acțiunilor urmează să fie stabilite de autoritățile responsabile.</p>
	<p>Reieșind din competența funcțională a CNAM, la acțiunile 4.1.5, 4.1.13 și 4.1.14 propunem excluderea sintagmei „Compania Națională de Asigurări în Medicină” din coloana a 5-a „<i>Autorități/instituții responsabile</i>”.</p>	<p>Nu se acceptă. Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1327/2007 serviciile de îngrijiri paliative, hospice sunt incluse în Programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală</p>
	<p>Totodată, se propune reformularea indicatorului nr.1 de monitorizare la acțiunea 4.1.5 după cum urmează „Numărul de echipe mobile specializate pentru acordarea îngrijirilor la domiciliu dezagregat urban, rural”.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>Acțiunea 4.1.6 necesită a fi exclusă, deoarece „Asigurarea sustenabilității implicării organizațiilor necomerciale în controlul tuberculozei, în condițiile tranziției de la resursele Fondului Global de Combatere a HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei la finanțarea din mijloacele fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală” nu ține de scopul propriu-zis al Planului. Relevăm că scopul acțiunilor incluse în domeniul drepturilor omului este de a îmbunătăți calitatea vieții în Republica Moldova, astfel încât fiecare persoană să își trăiască viața cu demnitate.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea 4.1.6. a fost exclusă.</p>
	<p>Luând în considerare conținutul acțiunii 4.1.8 la coloana a 7-a „<i>Indicatori de monitorizare</i>” propunem substituirea propoziției „Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și cadrul normativ aferent include mijloace financiare pentru acoperirea tuturor necesităților la îngrijire medicală la domiciliu a populației din mediul rural” cu sintagma „Cadrul normativ revizuit”.</p>	<p>Nu se acceptă. Ministerul Sănătății, primul responsabil de acțiune nu a avut obiecții. De asemenea, indicatorii de monitorizare trebuie să fie expuși clar.</p>
	<p>La acțiunea 4.1.15 propunem substituirea termenului de realizare a acesteia din „2024” în „2024-2027”.</p>	<p>Nu se acceptă. Termenul se referă doar la elaborarea mecanismului, nu la implementare, astfel extinderea până în 2027 nu este rezonabilă.</p>
	<p>Acțiunea 4.1.18 se va expune în redacție nouă cu următorul conținut: „Extinderea listei medicamentelor compensate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală cu Denumiri Comune Internaționale (în continuare – DCI) indicate în maladiile cronice”. La coloana a 7-a „<i>Indicatori de monitorizare</i>” sintagma „Liste actualizate” se va substitui cu sintagma „Număr de DCI compensate”.</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiunea a fost reformulată: <i>Extinderea listei medicamentelor compensate</i></p>

	<p>Totodată, menționăm despre faptul că la moment se compensează 15 DCI pentru îngrijirea paliativă, acestea fiind în conformitate cu recomandările Protocoalelor Clinice Naționale:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) nr. 133 „Îngrijiri paliative în dispnee, stare terminal”; b) nr. 134 „Îngrijiri paliative în patologia gastrointestinală”; c) nr. 135 „Îngrijiri paliative – durerea în cancer”; d) nr. 136 „Îngrijiri paliative în escare”; e) nr. 279 „Îngrijiri paliative la copil”. 	<p><i>din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală cu Denumiri Comune Internaționale indicate în maladiile cronice și dispozitivele medicale necesare în îngrijirea paliativă. Indicatori completați: Număr de dispozitive compensate</i></p>
--	---	---

	<p>La acțiunea 4.4.6 se va ține cont că, în scopul realizării asigurării obligatorii de asistență medicală, CNAM constituie, din contul mijloacelor totale acumulate, și gestionează fondurile AOAM, care sunt parte integrantă din bugetul public național. Misiunea CNAM, potrivit Statutului, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 156/2002</i>, este de a oferi garanția siguranței și protecției financiare persoanelor asigurate la accesarea serviciilor medicale și farmaceutice de calitate incluse în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, prin gestionarea sistemului de asigurare obligatorie de asistență medicală. Totodată, obiectivele CNAM sunt: organizarea, desfășurarea și dirijarea procesului de asigurare obligatorie de asistență medicală, cu aplicarea procedurilor și mecanismelor admisibile pentru formarea fondurilor financiare destinate acoperirii cheltuielilor de tratament și profilaxie a maladiilor și stărilor, incluse în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, controlul calității asistenței medicale acordate și implementarea cadrului normativ aferent asigurărilor de asistență medicală.</p> <p>Astfel, la acțiunea 4.4.6, propunem excluderea cuvântului „fondului” din denumirea acțiunii. Mai mult, în coloana a 5-a sintagma „Compania Națională de Asigurări în Medicină” să se substituie cu sintagma „Ministerul Sănătății”, or modificarea cadrului normativ în vederea stabilirii asigurării obligatorii de răspundere civilă profesională a personalului medical ține de competența acestuia.</p> <p>Într-o altă ordine de idei, delegarea responsabilității privind răspunderea profesională vine și întru asigurarea coerenței și eficienței în implementarea măsurilor legate de răspunderea profesională în asistența medicală de către organul central de specialitate al administrației publice, care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile ocrotirii sănătății.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>Acțiunile 4.8.1 și 4.8.2 se vor exclude, ținând cont de faptul că asigurarea obligatorie de asistență medicală a persoanelor neangajate enumerate la art.4 alin.(4) al Legii nr.1585/1998 se realizează din contul bugetului de stat. În prezent, persoanele asigurate de către Guvern constituie ponderea majoră de 63% din numărul total de persoane asigurate în sistemul AOAM. Astfel, se constată că cei mai mari beneficiari de resursele fondurilor AOAM și implicit de servicii medicale acordate în cadrul sistemului AOAM sunt categoriile de persoane asigurate de Guvern.</p>	<p>Se acceptă. Obiectivul specific 4.8 a fost exclus în întregime.</p>

	<p>În acest sens, considerăm oportun reexaminarea categoriilor asigurate de Guvern, în aspectul gradului de vulnerabilitate sau capacității financiare reale a beneficiarilor de serviciile medicale.</p> <p>Astfel, fără aplicarea unor măsuri de reformă asupra categoriilor de persoane asigurate de către Guvern, sistemul AOAM nu va putea garanta obținerea asistenței medicale oportune și calitative nici categoriilor actuale, iar includerea unor categorii de persoane noi va amplifica inechitatea sistemului.</p>	
Serviciul Protecție și Pază de Stat	<p>În conformitate cu prevederile Legii nr. 134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Serviciul este un organ de stat cu atribuții speciale în domeniul securității statului, specializat în asigurarea protecției demnitarilor Republicii Moldova, a demnitarilor străini pe timpul șederii lor în Republica Moldova, a membrilor lor de familie, în limitele competențelor legale, precum și în asigurarea pazei sediilor de lucru și a reședințelor acestora.</p> <p>Subsecvent, precizăm că Serviciul este subiect al Legii nr.245/2008 cu privire la secretul de stat, care stabilește la art.7 alin.(1) pct.4) lit.e) că planurile, organizarea, finanțarea, efectivul, forțele, mijloacele și metodele de asigurare a securității persoanelor beneficiare de protecție de stat, precum și paza sediilor de lucru și a reședințelor acestora sunt informații atribuite la secret de stat, iar divulgarea acestora, poate cauza inevitabil, prejudicii intereselor și/sau securității statului.</p> <p>Urmare celor menționate supra, intervenim respectuos cu solicitarea de a exclude SPPS din lista instituțiilor responsabile de instituirea unui mecanism de informare a Avocatului Poporului despre aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și a armei de foc de către organele de forță, stabilit în proiectul de Hotărâre cu privire la aprobarea Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Având în vedere rolul și atribuțiile Avocatului Poporului care asigură respectarea drepturilor omului de către toate autoritățile și instituțiile publice (Legea 52/2014), informarea acestuia în situațiile prevăzute de acțiune este necesară. A se ține cont că informarea post-factum despre eventuale cazuri, nu presupune divulgarea unor secrete de stat.</p>
Consiliul Superior al Magistraturii	<p>La acțiunea 1.1.11. Modificarea cadrului legal astfel, încât organului de urmărire penală sau instanței de judecată să i se ofere posibilitatea de a audia victima/partea vătămată, martorii la locul aflării lor prin intermediul teleconferinței, fără necesitatea aplicării senrnăturii electronice pe procesul-verbal de audiere, cu anexarea suportului de stocare a înregistrării video și audio la procesul-verbal.</p> <p>Propunem introducerea Consiliului Superior al Magistraturii la rubrica Autorități/instituții responsabile în calitate de co-executor. Propunerea este justificată de faptul că CSM deja a inițiat executarea acestei acțiuni, în contextul implementării Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022--2025, adoptate prin Legea nr.211/2021. Astfel, CSM a creat prin Hotărârea nr.495/31 din 02. 11.2023 Grupul de lucru pentru extinderea utilizării videoconferinței în cauze în materie civilă, penală și contravențională, în componența căruia sunt inclusiv reprezentanții instanțelor judecătorești, AAJJ, AGE, STISC, ANP, UA, PG, INP. Scopul Grupului de lucru este implementarea videoconferințelor, elaborarea cadrului normativ secundar.</p> <p>În acest context, propunem introducerea unei acțiuni adiacente „Extinderea cauzelor pasibile examinării judecătorești prin intermediul videoconferinței”. Termen de realizare-2025. Autorități/instituții responsabile MJ și CSM.</p> <p>Oricum propunerea reiese și din acțiunea 2.1.3 lit. b) a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025, adoptate prin Legea Nr. 211/2021 și este logic încadrat procesul de promovare a videoconferințelor în procesul de judecare a cauzelor.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Ministerul Justiției a menționat că prin Legea nr. 245/2023 au fost modificate mai multe prevederi ale Codului de procedură penală care permit extinderea aplicației de videoconferință în cadrul ședințelor de judecată, inclusiv în partea ce ține de audierea martorilor sau a părții vătămate.</p> <p>În același timp, copii martori/victime a infracțiunii, potrivit art.110/1 din Codul de procedură penală se audiază în spații special amenajate.</p>

		De asemenea, Programul nu poate conține acțiuni care se regăsesc în alte documente de politici (în cazul respectiv Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025)
	La acțiunea nr.1.3.5. "Adoptarea standanelor naționale specifice privind accesibilitatea fizică și informațională a instituțiilor din sectorul justitiei pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități, responsabili Ministerul Justitiei, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Termen de realizare -2024, propunem să fie urmată de o nouă acțiune „Implementarea standardelor naționale specifice privind accesibilitatea fizică, și informațională a instituțiilor din sectorul justiției pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități". Termen de realizare - 2027. Autorități/instituții responsabile - MJ, CSM, etc. potrivit competenței. Doar elaborarea standardelor nu va conduce la obținerea rezultatelor scontate - asigurarea/facilitarea accesului persoanelor cu nevoi speciale la justiție, iar prevederea acestei acțiuni distincte în proiectul Programului va justifica necesitatea alocării mijloacelor financiare pentru optimizarea infrastructurii instanțelor de judecată, ajustarea în continuare a PNEJ, etc.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	La obiectivul specific 4.6. Cadru normativ consolidat și mecanisme de monitorizare, capacitate pentru monitorizarea respectării dreptului la sănătate în instituții medicale, indiferent de tipul de organizare juridică. în contextul propus se prezintă ca oportună consolidarea capacităților de investigare și judecare a cauzelor de malpraxis. Deoarece este cunoscut că sistemul judecătoresc prin activitatea sa asigură respectarea drepturilor și intereselor legale ale persoanelor, inclusiv accesul la servicii medicale. Prin urmare, această acțiune va demonstra pe cât standardele elaborate și implementate asigură acest drept. Propunem introducerea a două acțiuni: - „Analiza deficiențelor privind investigarea și judecarea cauzelor de malpraxis". Termen de realizare 2026-2027 . Autoritati/instituții responsabile - MJ, CSM, PG, MAI - „Instruirea judecătorilor și procurorilor privind gestionarea cauzelor de malpraxis". Termen de realizare 2026-2027. Autorități instituții responsabile - CSM, INJ.	Se acceptă. Modificări efectuate.
	La obiectivul specific 12.6. Mecanisme financiare durabile dezvoltate pentru susținerea scenei independente. Propunem introducerea acțiunii , Promovarea teatrului social". Termen de realizare 2024-2025. Autorități/instituții responsabile - Ministerul Culturii, Oficiul Avocatului Poporului. Este demonstrat că teatrul social este un instrument eficient de promovare socială a drepturilor omului.	Se acceptă. Modificări efectuate.
Oficiul Avocatului Poporului	1. La acțiunea 2.1.7 Oficiul Avocatului Poporului este desemnat drept autoritate responsabilă de realizarea ei. Solicităm excluderea Oficiului din această listă, motivul fiind desfășurarea instruirilor doar la invitația Administrației Naționale a Penitenciarelor. La fel, rugăm includerea Oficiului în calitate de partener la acțiunile 1.3.1, 8.2.5, responsabili fiind autoritățile/instituțiile din subordinea Guvernului;	Se acceptă. Modificări efectuate. La 8.2.5 a fost stabilit responsabil Institutul Național al Justiției

	<p>2. În cazul acțiunilor 2.4.4 și 2.6.6 propunem indicarea termenului de realizare doar anul 2024, și nu intervalul 2024-2027. Este important ca mecanismul de informare a Avocatului Poporului să fie instituit și de îndată aplicat, fără a se admite tergiversarea lui;</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiunile au fost reformulate și presupun și implementarea mecanismelor de informare, astfel termenul rămâne a fi 2024-2027.</p>
	<p>3. Pentru acțiunea 14.2.2: Alocarea resurselor necesare pentru finanțarea activităților ce derivă din mandatul avocaților poporului și Consiliului pentru Egalitate, este necesar a fi indicată suma de 6 000,00 mii lei (1500,00 mii lei anual) pentru activitățile de mandat ale avocaților poporului. Acțiunile se referă la:</p> <p>a) Organizarea desfășurării anuale a Forumului drepturilor omului și a Forumului drepturilor copilului;</p> <p>b) Desfășurarea activităților de promovare – mese rotunde, ședințe de lucru, reuniuni, instruirii pentru purtătorii de drepturi și obligații, prezentări publice a diverselor rapoarte în domeniul respectării drepturilor omului în Republica Moldova, ședințe ale Consiliului Consultativ a copiilor, ș.a.;</p> <p>c) Achiziția serviciilor de consultanță și expertiză pentru elaborarea studiilor și rapoartelor, conform planului operațional de implementare a PDS-lui;</p> <p>d) Traducerea și publicarea Raportului anual privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova și a altor rapoarte pentru a asigura accesul beneficiarilor la rapoartele și alte materiale elaborate în instituție, inclusiv alte activități necesare pentru realizarea mandatului Ombudsmanilor.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea 14.2.2. a fost exclusă la solicitarea Ministerului Finanțelor.</p>
	<p>4. La acțiunea 14.2.5: Alocarea resurselor necesare pentru finanțarea serviciilor de restaurare a sediului Oficiului Avocatului Poporului din str. Sfatul Țării nr. 16, solicităm modificarea sumei necesare pentru finanțarea serviciilor de restaurare a sediului Oficiului Avocatului Poporului, în conformitate cu STUDIUL DE FEZABILITATE: Valorificarea imobilului nr. cad. 0100520074.01, sediul Oficiului Avocatului Poporului amplasat în mun. Chișinău, sect. Buiucani, str. Sfatul Țării, nr. 16. Astfel, propunem ca suma de 1000,00 de la rubrica Costuri aferente implementării (mii lei) să fie înlocuită cu suma 48308,416.</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiunea 14.2.5. a fost modificată: <i>Restaurarea sediului Oficiului Avocatului Poporului din str. Sfatul Țării nr.16.</i> Responsabil: Oficiul Avocatului Poporului, partener: Ministerul Finanțelor.</p>
Consiliul pentru Egalitate	<p>Partea narativă:</p> <p>➤ La pct. 5, Consiliul propune înlocuirea sintagmei “drepturilor fiecărui cetățean” cu sintagma “drepturilor fiecărei persoane” pentru a se nuanța că drepturile omului sunt garantate în Republica Moldova tuturor, nu numai cetățenilor RM.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>➤ După pct. 18, Consiliul propune introducerea pct. 19 cu următorul conținut: “Conform Studiului privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova (2021) realizat de Consiliul pentru Egalitate, o bună parte dintre respondenți dau dovadă de un nivel scăzut de acceptare și toleranță. Nivelul de acceptare pentru șapte grupuri minoritare este foarte mic în special în cazul persoanelor LGBT (distanța socială 4,5: acceptare între concetățean și vizitator de țară), persoanelor care trăiesc cu HIV (distanța socială 3,5: acceptare între coleg de muncă și concetățean), dar și</p>	<p>Se acceptă parțial. La punctul 22 din Program a fost făcută referință la Studiul menționat.</p>

	<p>persoanelor care au fost deținute (distanța socială 3,1), persoanelor de religie musulmană (distanța socială 3,0), persoanelor de origine africană (distanța socială 3,0), persoanelor de etnie romă (distanța socială 2,9) și a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale (distanța socială 2,8) care sunt acceptate aproape la nivel de colegi de muncă. Persoane din aceste grupe nu sunt acceptate de majoritatea respondenților ca vecini (distanța socială 2), prieteni (distanța socială 1) sau membrii de familie (distanța socială 0). Aceste date fac posibilă identificarea grupurilor vulnerabile din punct de vedere al prejudecăților și stereotipurilor predominante în societate și pentru care Planul include acțiuni legate de schimbarea percepției publice asupra acestor grupuri.</p>	
	<p>➤ Totodată, urmare a descrierii Studiului privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova (2021), Consiliul propune introducerea după pct. 19 propus a tabelului “Indicele distanței sociale în Republica Moldova pentru anii 2015, 2018 și 2021.”, cu comentariul de rigoare.</p> <p>Comparativ cu primele date din anul 2015, nivelul general al distanței sociale a suferit unele transformări. Pentru unele grupuri minoritare, unele progrese au fost înregistrate până în 2018, în special datorită liberalizării regimului de vize cu Uniunea Europeană (UE), care a permis unui număr mai mare de cetățeni să călătorească în țările UE, să vadă noi realități sociale, să perceapă relații mai progresiste între diferite grupuri ale societății, ceea ce a contribuit la îmbunătățirea atitudinilor față de diferite grupuri ale societății și în Republica Moldova. Cu toate acestea, pentru grupurile cele mai marginalizate din societate, nivelul actual al distanței sociale a fost înrăutățit, în special în timpul pandemiei COVID-19 (datele din anul 2021), deoarece oamenii au fost izolați social acasă pentru perioade lungi de timp, legăturile și contactele sociale s-au deteriorat, iar temerile și prejudecățile au crescut. Una dintre cele mai eficiente metode de reducere a distanței sociale este de a crea experiențe personale pozitive de cunoaștere și comunicare cu membri ai grupurilor vulnerabile și minoritare. În acest sens, activitățile educaționale, informaționale și culturale eficiente, promovarea și dezvoltarea diversității la locul de muncă, susținute de autorități, sunt extrem de importante.</p>	<p>Se acceptă. Modificări introduse la punctul nou 23.</p>
	<p>➤ La pct. 24, Consiliul propune de adăugat următoarele: Adițional, în politicile sectoriale privind drepturile minorităților naționale sunt parțial acoperite recomandările Comitetului Consultativ pentru Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale și recomandările din Rezoluția Comitetului de Miniștri ale Consiliului Europei.</p>	<p>Nu se acceptă. Ținând cont de aspectele detaliate ale recomandărilor acestea urmează a fi introduse în politicile sectoriale. Programul dat urmează să răspundă problemelor sistemice din domeniul drepturilor omului.</p>
	<p>➤ La pct. 45, Consiliul propune de adăugat printre prioritățile suplimentare pentru acoperirea universală și realizarea progresivă a dreptului la sănătate următoarele:</p>	<p>Nu se acceptă.</p>

	<p>asigurarea dreptului solicitanților de azil și cetățenilor ucraineni cu statut de beneficiar de protecție temporară posibilitatea de a achiziționa polița de asigurare medicală.</p>	<p>Includerea priorității respective implică costuri financiare majore, urmează a fi analizată suplimentar. Persoanele din aceste categorii care se angajează în câmpul muncii, conform proiectului de lege cu nr. unic 6/MS/2024, urmează să beneficieze de asigurare medicală. De asemenea, conform pct.26 din Hotărârea Guvernului nr.21/2023 Beneficiarii de protecție temporară beneficiază de asistență medicală de urgență, asistență medicală primară și de examenul medical gratuit, din motive de sănătate publică, în cadrul instituțiilor medico-sanitare, conform listei serviciilor medicale stabilite de Ministerul Sănătății.</p>
	<p>➤ La compartimentul “Dreptul la viața privată și de familie și la recunoașterea personalității/capacității juridice”, Consiliul remarcă că trebuie de adăugat un punct suplimentar cu următorul conținut: Adițional, câteva structuri ale ONU și ale Consiliului Europei – Comitetul ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale a recomandat în anul 2017, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în anul 20215 și Comitetul Consultativ pentru Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale în anul 2023 – au emis recomandări în domeniul vieții private și păstrării identității ale minorităților naționale în ceea ce privește includerea patronimicilor și includerea numelor complete în limbile minorităților naționale în documentele de identificare. Pe lângă aceasta, Consiliul pentru Egalitate, în deciziile sale, a remarcat necesitatea de a revizui cadrul normativ prin stabilirea posibilității de a primi documentele de identitate fără IDNP în funcție de convingeri religioase ale persoanei, precum și prin stabilirea procedurii accesibile și previzibile pentru persoanele transgender în ceea ce privește schimbarea sexului la eliberarea documentelor de identitate și de stare civilă.</p>	<p>Nu se acceptă. Propunerile nu au fost argumentate suficient din punct de vedere a discriminării și a încălcării drepturilor omului.</p>
	<p>➤ La compartimentul “Libertățile de întrunire, asociere, exprimare, conștiință și religie”, Consiliul propune de adăugat un punct cu următorul cuprins: O serie de decizii ale</p>	<p>Nu se acceptă.</p>

	<p>Consiliului pentru Egalitate recomandă publicarea informațiilor de interes public emise de autorități publice pe site-urile web ale acestora în limbile minorităților lingvistice, precum și măsuri pentru asigurare a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii oamenilor cu autoritatea publică, fapt care necesită acțiuni de informare, formare inițială și continuă a funcționarilor publici și de natură organizațională.</p>	<p>Conform cadrului normativ actual: Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public și Hotărârea Guvernului nr. 728/2023 cu privire la site-urile web oficiale ale autorităților și instituțiilor publice și cerințe minime privind profilurile de socializare ale acestora, informația pe site-ul web oficial se publică în limba română. Se recomandă traducerea informației într-o limbă de circulație internațională.</p>
	<p>Societatea civilă a remarcat că legislația care reglementează libertatea de conștiință și de religie trebuie să fie revizuită, inclusiv pe baza recomandărilor din 2012 ale Raportorului special al ONU pentru libertatea de religie sau de credință elaborate în urma vizitei în Republica Moldova.</p>	<p>Se acceptă. Compartimentul “Libertățile de întrunire, asociere, exprimare, conștiință și religie a fost completat</p>
	<p>➤ La compartimentul “Dreptul de a participa la viața culturală”, Consiliul propune de adăugat un punct care prevede toate recomandările relevante ale Comitetului consultativ pentru Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale emise în anul 2023, astfel: O serie de recomandări internaționale în acest domeniu au fost cu privire la implementarea de către Republica Moldova a Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, aprobată pe data de 07 iulie 2021 oferite în 2023 de către Comitetul consultativ pentru Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, grupându-le în trei direcții. Astfel, cu scopul de a sprijini conservarea și dezvoltarea identităților și culturilor minoritare (articolul 5 din Convenția cadru), Comitetul consultativ a recomandat sporirea sprijinul financiar disponibil pentru activitățile culturale ale persoanelor aparținând minorităților naționale, în special ale celor mai mici numeric, și să includă mai multe expresii contemporane ale culturilor minoritare, precum și să implice reprezentanți ai minorităților naționale în procesele decizionale relevante privind alocarea de fonduri.</p>	<p>Se acceptă. Au fost operate modificări la compartimentul “Dreptul de a participa la viața culturală”</p>
	<p>➤ La pct. 71 în ultima parte a propoziției “pentru a se adapta la diversitate în clasă și pentru a discuta despre cultura și istoria minorităților naționale”, Consiliul propune următoarele: a. Cuvântul “discuta” de înlocuit cu cuvântul “preda” pentru a asigura traducerea corectă și păstrarea esenței recomandării Comitetului consultativ; b. La sfârșit de completat cu fraza “despre victimele evreiești și rome ale Holocaustului în toate școlile, ceea ce poate fi făcut în cadrul disciplinelor obligatorii existente” pentru a reflecta esența recomandării Comitetului</p>	<p>Se acceptă parțial. Conform curriculum-ului, subiectele se predau în școală la disciplinele obligatorii, dar și la cele opționale.</p>

	<p>consultativ.</p> <p>➤ La pct. 72, Consiliul propune, după cuvintele “restaurării patrimoniului arhitectural și istoric” de adăugat sintagma “de pe ambele maluri ale râului Nistru”.</p>	<p>Nu se acceptă. În procesul consultărilor nu au fost înaintate propuneri privind restaurarea patrimoniului arhitectural din stânga Nistrului, respectiv Programul se adresează întreg teritoriului Republicii Moldova.</p>
	<p>Planul de acțiuni:</p> <p>➤ La obiectivul specific nr. 9.2 acțiunea 9.2.1, termen de realizare, Consiliul își reiterează sugestia de a fi indicată perioada 2024-2025, timp suficient pentru elaborarea metodologiei și apoi introducerea în procedura internă a Consiliului. Cu referire la aceeași acțiune, la compartimentul costuri aferente implementării (mii lei), Consiliul își reiterează propunerea de a fi stabilit costul de 100.000 mii lei cu indicarea sursei de finanțare - mijloace bugetare neplanificate. De altfel, Consiliul nu are posibilitatea de a aloca suma necesară pentru contractarea serviciilor de consultanță în vederea elaborării metodologiei privind monitorizarea asigurării plății egale pentru muncă de valoare egală din alocațiile bugetare.</p>	<p>Se acceptă. Modificări introduse la punctul 9.2.1.</p>
	<p>➤ La fel, la obiectivul specific nr. 9.2 acțiunea 9.2.2, termen de realizare, Consiliul reiterează propunerea de a fi indicată perioada 2025-2027, reieșind din faptul că metodologia va fi elaborată în perioada 2024-2025. De asemenea, reiterăm și propunerea de a include costul de 100.000 mii lei cu indicarea sursei de finanțare - mijloace bugetare neplanificate, or instruirea personalului va presupune costuri suplimentare care nu sunt acoperite de alocațiile bugetare.</p>	<p>Se acceptă. Modificări introduse la punctul 9.2.2.</p>
	<p>Totodată, Consiliul anexează propuneri pentru Planul de acțiuni ce urmează a fi integrate în partea tabelară. În cadrul elaborării acestor acțiuni, Consiliul a luat în calcul propunerile oferite de Platforma Tineretului pentru Solidaritate Interetnică și de Grupul de experți în domeniul minorităților naționale și etno-lingvistice, creat în 2023 pe lângă Oficiul Avocatului Poporului și Consiliul pentru egalitate, din care fac parte reprezentanți ai următoarelor grupuri etnice: ucraineni, ruși, găgăuzi, romi, evrei, azeri. Ajustarea cadrului normativ în vederea asigurării dreptului de acces la justiție pentru minoritățile naționale și persoanele cu dizabilități (înaintarea cererilor de chemare în judecată în procedură civilă și) Justificare: Consiliul pentru egalitate susține această acțiune, dat fiind faptul că ea reprezintă un răspuns la deciziile Consiliului privind constatarea discriminării în acces la justiție pe criteriul de limbă (neacceptarea cererilor de chemare în judecată depuse în limba rusă).</p>	<p>Nu se acceptă. În lumina jurisprudenței Curții Constituționale dar și a Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la justiție nu poate fi un drept absolut, ci unul care poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit. Prin urmare, obligația de a depune cererile de judecată doar în limba</p>

		<p>română fără posibilitatea de a fi depuse în altă limbă (în particular în limba rusă potrivit constatărilor Consiliului Egalității) nu poate fi catalogată ca o situație discriminatorie. Or, ulterior în instanță justițiabilul poate fi asistat de către un traducător iar respectiva cerință nu este de natură a aduce o limitare care să atingă dreptul în însăși substanța sa.</p> <p>Mai mult, în Hotărârea nr. 4 din 21.01.2021 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională Legea nr. 234 din 16 decembrie 2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Prin această hotărâre Curtea a reținut că acordându-i limbii ruse un statut similar cu cel al limbii române, Legea contestată diminuează forța integratoare a limbii oficiale. Tratatamentul preferențial al limbii ruse în comparație cu celelalte limbi ale minorităților etnice, prin poziționarea ei la nivelul limbii de stat, contravine articolului 13 din Constituție. Acest tratament nu este conform cu principiile enunțate de Preambulul Constituției și face ca prescripția articolului 10 alin. (2) din Constituție să fie</p>
--	--	---

		<p>golită de substanță în privința celorlalte minorități etnice care vorbesc o altă limbă decât limba rusă.</p> <p>De asemenea, cu referire la pretinsa discriminare pe criteriul de limbă se vor reține raționamentele deciziei Ivanova v. Finlanda, decizie pronunțată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În respectiva decizie Curtea a notat că „regulile privind limba în care trebuie redactate contestațiile sunt concepute, fără îndoială, pentru a asigura administrarea corespunzătoare a justiției și respectarea principiului certitudinii juridice.”.</p> <p>În același spirit, în legislația națională, este reflectat principiul limbii oficiale de procedură și dreptul la interpret. Judecarea cauzelor în instanțele judecătorești se desfășoară în limba română (art. 24 din Codul de procedură civilă, care redă fidel alineatul (1) al articolului 118 din Constituția Republicii Moldova), iar magistrații trebuie să cunoască limba de stat ca una din condițiile de accedere în funcție și exercitare a atribuțiilor (art. 6 alin.(1) lit. e) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului). Comunicarea</p>
--	--	--

		<p>dintre instanța care înfăptuiește justiția în limba de stat și justițiabilii care nu o cunosc este facilitată de interpreți și traducători. Aname traducătorul este persoana specializată în traducerea textelor scrise dintr-o limbă în alta, care poartă răspundere pentru veridicitatea traducerilor. Redactarea cererilor de chemare în judecată într-o altă limbă face imposibilă înțelegerea acesteia de către judecătorul care nu are decât obligația cunoașterii limbii de stat.</p> <p>Este interesul justițiabilului de a se preocupa de traducerea cererii sale fără a pretinde un „pseudo impediment” în accesarea la justiție. Instanțele nu se pot preocupa de traducerea cererilor de chemare în judecată din considerentul că această obligație ar depăși cadrul împuternicirilor de a înfăptui justiția în mod imparțial și echidistant. Respectiv, nu poate fi imputată obligația traducerii cererilor de chemare în judecată personalului instanțelor judecătorești atât din perspectiva respectării principiului certitudinii juridice, imparțialității, clarității pretențiilor invocate,</p>
--	--	---

		cât și din perspectiva costurilor ce le implică.
	<p>Modificarea cadrului normativ privind salarizarea judecătorilor și asistenților judiciari cu scopul de a introduce un spor lunar pentru cunoașterea limbilor vorbite de minorități naționale din Republica Moldova, dacă aceste limbi sunt utilizate în luna respectivă în exercitarea justiției.</p> <p>Justificare: Această măsură progresistă a existat până la anul 2012 în art. 28 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului și va stimula judecătorii de a utiliza capacitățile lor lingvistice în procesul de executare a justiției cu implicarea minorităților naționale, în cazul dacă sunt implicați.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Ațiunea presupune costuri suplimentare neplanificate în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu.</p>
	<p>Includerea în proiectul de lege cu privire la medicamente prevederile care să oblige că instrucțiunile pentru medicamente și toate materiale publicitare privind medicamentele, trebuie să fie, cel puțin, în limbile română și rusă.</p> <p>Justificare: Informațiile privind medicamentele sunt esențiale pentru asigurarea administrării corecte a medicamentului pentru a evita supradozajul și, respectiv, a menține sănătatea și chiar viața omului. Materiale publicitare despre medicamente sunt informații publice importante, la care trebuie să aibă acces toate persoanele din Republica Moldova. Toate aceste informații trebuie să fie accesibile în cele mai cunoscute limbi din țară – română și rusă. Această acțiune este necesară pentru implementarea recomandărilor din decizia Consiliului pentru egalitate nr. 104/19 cu care Ministerul Sănătății a fost de acord .</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Legea nr.1409/1997 cu privire la medicamente prevede că instrucțiunile de utilizare a medicamentelor se expun în limba română sau în limba română și limba rusă.</p>
	<p>Revizuirea cadrului normativ ce vizează: (a) modificarea/rectificarea sexului în actele de stare civilă și în documentele de identitate în cazul persoanelor transgender, astfel încât să ofere o procedură accesibilă, previzibilă și compatibilă cu principiile statului de drept și standardelor în domeniul drepturilor omului; (b) includerea patronimicului în actele de stare civilă și în documentele de identitate a persoanelor care aparțin minorităților naționale; (c) includerea numelui, prenumelui și patronimicului în limbile minorităților naționale în documentele de identitate; (d) eliberarea fără IDNP sau cu IDNP schimbabil a documentelor de stare civilă și documentelor de identificare în funcție de convingerile religioase ale persoanei.</p> <p>Justificare: Toate aceste recomandări sunt necesare pentru asigurarea vieții private a persoanelor transgender, minorităților naționale și a persoanelor cu anumite convingeri religioase. Comitetul Consultativ pentru Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale a recomandat în raportul său din 2023 autorităților din Republica Moldova includerea numelor complete în grafia latină și chirilică în documentele de identitate pentru minoritățile naționale, inclusiv indicarea și a patronimicelor. Comitetul ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale în observațiile sale finale din anul 2017 la fel a recomandat includerea patronimicului în actele de identitate. Mai mult ca atât, Comitetul de Miniștri a Consiliului Europei în anul 2021 în Rezoluția pentru</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Propunerea privind modificarea/rectificarea sexului în actele de stare civilă și în actele de identitate în cazul persoanelor transgender se regăsește în Planul de acțiuni.</p> <p>Alte propuneri nu au fost argumentate suficient din punct de vedere a discriminării și a încălcării drepturilor omului.</p>

	<p>Republica Moldova a venit cu următoarea recomandare: „ensure that persons belonging to national minorities can have their personal names officially recognised in the minority languages, in line with international transliteration and transcription standards”. Această măsură va răspunde la recomandările Comitetului de Miniștri din Rezoluția pentru Republica Moldova:</p> <p>1. Proactively accommodate the linguistic diversity of the Republic of Moldova by promoting the use of minority languages, in particular those spoken by numerically smaller groups, in official communications</p> <p>2. Prioritise the recruitment of civil servants with minority language skills at local level).</p> <p>Resolution CM/ResCMN(2021)16 on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by the Republic of Moldova (Adopted by the Committee of Ministers on 7 July 2021 at the 1409th meeting of the Ministers' Deputies)</p>	
	<p>Modificarea cadrului normativ relevant pentru a asigura publicarea și actualizarea informației pe site-urile autorităților publice cel puțin în limbile română și rusă</p> <p>Justificare: Informația de interes public trebuie prezentată în limbile necesare persoanelor, pentru că aceste autorități sunt finanțate din bugetul public național, la care inclusiv contribuie și minoritățile naționale. Informațiile de interes public sunt pentru interesul tuturor, respectiv, trebuie publicate în limbile larg utilizate de oameni. Această recomandare este necesară, în special, în procesul de Integrare Europeană a Republicii Moldova, menționat și de Președinta Maia Sandu – Integrarea Europeană este un beneficiu mare pentru minoritățile naționale, pentru că în UE drepturile minorităților sunt respectate. Respectiv, Guvernul trebuie să acționeze în spiritul valorilor europene și să asigure acum drepturile minorităților naționale pentru consolidarea sprijinului vectorului european. O acțiune majoră și benefică în acest sens este informarea minorităților naționale în limbile lor.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Conform cadrului normativ actual: Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public și Hotărârea Guvernului nr. 728/2023 cu privire la site-urile web oficiale ale autorităților și instituțiilor publice și cerințe minime privind profilurile de socializare ale acestora, informația pe site-ul web oficial se publică în limba română. Se recomandă traducerea informației într-o limbă de circulație internațională.</p>
	<p>Modificarea cadrului normativ privind salarizarea funcționarilor publici cu introducerea unui spor lunar pentru cunoașterea limbilor vorbite de minoritățile naționale din Republica Moldova, dacă aceste limbi sunt utilizate în luna respectivă în exercitarea funcțiilor</p> <p>Justificare: Această măsură va încuraja funcționarii publici să aplice capacitățile lor lingvistice în cadrul exercitării funcțiilor sale.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Acțiunea presupune costuri suplimentare neplanificate în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu.</p>
	<p>Implementarea soluțiilor digitale în procesul de informare a persoanelor, inclusiv accesibile grupurilor vulnerabile și minorităților naționale</p> <p>Justificare: Completarea acțiunii cu sintagma „și minorităților naționale” este necesară pentru asigurarea accesibilității informațiilor și în limbile minorităților naționale.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Acțiunea 12.4.2. prevede implementarea soluțiilor digitale în procesul de informare a persoanelor privind activitățile culturale, inclusiv accesibile grupurilor vulnerabile.</p>

	<p>Ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare Justificare: Această acțiune reprezintă un angajament neîndeplinit față de Consiliul Europei de mai bine de 25 de ani (obligație asumată în contextul aderării la Consiliul Europei). Consiliul pentru egalitate în mai multe rapoarte anuale a recomandat ratificarea Cartei.</p>	<p>Nu se acceptă. În procesul consultărilor, autoritățile responsabile nu au considerat oportună la moment includerea acțiunii în Program.</p>
	<p>Modificarea cadrului normativ relevant cu introducerea în chestionarul pentru recensământul populației și locuințelor în 2024 a recomandărilor privind colectarea datelor statistice, formulate de Oficiul Avocatului Poporului și Consiliul pentru egalitate. Justificare: Recomandările Avocatului Poporului și a Consiliul pentru egalitate au fost acceptate parțial în procesul de elaborare a chestionarului pentru recensământ 2024, respectiv, datele colectate riscă să fie incomplete, nu vor reflecta starea reală și vor fi inutile la elaborarea politicilor și actelor normative. De aceea chestionarul trebuie revizuit în termeni proximi. Această măsură va răspunde la recomandările Comitetului de Miniștri din Rezoluția pentru Republica Moldova: „Pursue an open dialogue with civil society and minority representatives regarding the analysis of the 2014 census data, particularly where they are used as the basis for the enjoyment of minority rights; complement statistical data with independent qualitative and quantitative research and ensure that the right to free self-identification is effectively ensured in all data collection exercises”.</p>	<p>Nu se acceptă. Chestionarul plasat pe pagina web statistica.gov.md conține aspecte invocate de Oficiul Avocatului Poporului și Consiliul pentru egalitate</p>
Congresul Autorităților Locale din Moldova	<p>1. În proiectul Hotărârii Guvernului se va include un punct cu următorul conținut: „5. Se recomandă autorităților administrației publice locale să contribuie la realizarea Programului și implementarea Planului de acțiuni.”</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>2. În pct.92 din Programul național sintagma "Bugetul Public Național" se substituie cu sintagma "Bugetul de Stat".</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>3. La pct.97 al Programului național, din lista autorităților și instituțiilor responsabile pentru implementarea Programului se vor exclude autoritățile publice locale.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>4. La pct.98 al Programului național, autoritățile publice locale vor fi incluse în calitate de parteneri de implementare a Programului.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>5. În Planul de acțiuni, autoritățile administrației publice locale vor fi trecute din categoria „Autorități/instituții responsabile” în cea de „Parteneri”: acțiunea 12.2.2.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>6. În Planul de acțiuni, la rubrica „Parteneri” vor fi concretizate autoritățile publice locale implicate (APL II și/sau APL I): acțiunea 4.1.16; acțiunile 5.5.1, 5.5.2, 5.5.3, 5.5.5, 5.5.6; acțiunile 6.1.5, 6.1.6; acțiunea 10.1.1; acțiunile 12.4.1, 12.5.3, 12.5.4, 12.6.1.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
Centrul de resurse Juridice din Moldova	<p>La Conceptul PNADO, capitolul II. Analiza situației, pct. 16-17, propunem modificarea textului, cu date actualizate la 31 decembrie 2023. Conform constatărilor notei analitice „Republica Moldova la CtEDO în anul 2023”, în perioada 1997-2023 CtEDO a constatat cel puțin o violare în 516 (86%) din cele 599 de hotărâri în cauzele moldovenești, soldate cu 786 de violări ale drepturilor omului. La acest capitol, Moldova devansează Marea Britanie, Germania, Portugalia, Spania sau Olanda, țări care au aderat la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) cu mult timp înaintea Moldovei și au o populație mult mai mare decât cea a Moldovei. În anul 2023, Moldova se afla pe locul 5 din cele 46 de țări membre ale Consiliului Europei în ceea ce privește numărul de cereri depuse pe cap de locuitor. Moldovenii s-au adresat la CtEDO de 6,5 ori mai des decât</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>

	<p>media europeană. Printre cele mai frecvente tipuri de violări în cauzele moldovenești sunt: neexecutarea hotărârilor judecătorești naționale, anchetarea inadecvată a maltratărilor și deceselor, detenția în condiții proaste, detenția ilegală, casarea neregulamentară a hotărârilor judecătorești irevocabile și maltratarea / recurgerea la forța excesivă de către exponenții statului.</p>	
	<p>Referitor la proiectul Planului de Acțiuni:</p>	
	<p>La Obiectivul specific 2.2 (a se vedea de ex. pct. 2.2.2; 2.2.3; 2.2.4; 2.2.5; 2.2.7) propunem că termenul de realizare să fie 2024-2027. Propunem că termenul de realizare să fie 2024-2027, or consolidarea capacităților și organizare de instruire/cursuri de perfecționare etc pentru angajații Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului detenție și escortă, a personalului medical etc. să aibă loc nu în 2027 (ultimul an de implementare PNADO), dar consecvent pentru întreaga perioadă de implementare.</p>	<p>Se acceptă. Termene modificate.</p>
	<p>La Obiectivul specific 2.1. Tortura și relele tratamente în instituțiile penitenciare sunt eradicate propunem includerea unei acțiuni suplimentare: 2.1.1. Modificarea cadrului legal în vederea acordării accesului părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale în cauzele de tortură și rele tratamente. Deși, există hotărârea Curții Constituționale nr. 31 din 29 noiembrie 2018 privind necesitatea acordării accesului părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale în cauzele de tortură și rele tratamente, nu au fost aprobate amendamentele legislative în acest sens. Mai mult, măsurile întreprinse de Republica Moldova în vederea combaterii maltratării sunt subiect al verificării de Comitetul de Miniștri (CM) al Consiliului Europei. De exemplu, la ultima reuniune a CM din 19-21 septembrie 2023 s-a reiterat și solicitat informații privind evoluțiile în legislație și/sau practica de aplicare a acesteia.</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiune introdusă la obiectivul specific 2.1</p>
	<p>2.6.4 Instituirea Procuraturii specializate antitortură (separate de PCCOCS) Propunem excluderea acestei acțiuni din proiect Volumul de muncă a unei asemenea procuraturi ar fi destul de mic, în comparație cu procuraturile specializate. CRJM a analizat datele oficiale prezentate de procuratura generală și a constatat că în ultimii ani în mediu erau depuse 600 de plângeri privind eventuale cazuri de aplicare a torturii sau rele tratamente. Doar în 10-15 % din aceste plângeri era inițiată urmărirea penală. Considerăm că nu instituirea unei instituții specializate este oportună, dar consolidarea capacităților actualei procuraturi și procurori specializați pe asemenea tipuri de dosare este esențial.</p>	<p>Se acceptă. Acțiunea a fost exclusă.</p>
	<p>La Obiectivul specific 8.2. Capacități ale organelor de forță și ale sectorului de justiției îmbunătățite în domeniul prevenirii și combaterii instigării la discriminare, discursului de ură și infracțiunilor motivate de prejudecată. Propunem includerea unei acțiuni suplimentare: 8.2.6 Dezvoltarea unei strategii de combatere și prevenire a discursului instigator la ură prin acțiuni coordonate ale autorităților publice relevante, inclusiv mecanisme de răspuns rapid pentru perioadele electorale În ceea ce privește combaterea discursului instigator la ură, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) a recomandat autorităților să elaboreze, împreună cu grupurile relevante ale societății civile și organizațiile internaționale, o strategie cuprinzătoare de prevenire și combatere a discursului instigator la ură. Această strategie ar trebui să utilizeze în mod eficient Recomandarea de politică generală nr. 15 a ECRI privind combaterea discursului de incitare la ură și să includă, printre altele, (i) un mecanism proactiv de monitorizare a</p>	<p>Nu se acceptă. Nu se considera rațional elaborarea unei strategii naționale la subiect. Măsuri privind combaterea discursului de ura sunt prevăzute în planurile de acțiuni ale autorităților publice centrale.</p>

	<p>discursurilor de incitare la ură; (ii) o cooperare mai strânsă între autoritățile de aplicare a legii și alte organisme relevante, cum ar fi Consiliul pentru egalitate, pentru a facilita urmărirea penală a discursurilor de incitare la ură; și (iii) o implicare mai puternică a autorităților în inițierea și conducerea campaniilor de sensibilizare privind prevenirea și combaterea discursului de incitare la ură, în colaborare cu organele de drept, Consiliul pentru egalitate, Avocatul Poporului, Consiliul audiovizualului, Consiliul de presă, precum și Comisia Electorală Centrală</p> <p>Dezvoltarea unei strategii de combatere și prevenire a discursului instigator la ură prin acțiuni coordonate ale autorităților publice relevante, inclusiv mecanisme de răspuns rapid pentru perioadele electorale. Strategia ar trebui să includă protocoale de cooperare între toate autoritățile publice relevante.</p>	
	<p>Obiectiv specific 13.1. Tratatate internaționale de protecție a drepturilor omului ratificate</p> <p>Propunem includerea unei acțiuni suplimentare:</p> <p>13.1.7 Ratificarea Protocolului opțional nr.12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.</p> <p>Republica Moldova a semnat Protocolul nr. 12 la 20 octombrie 2020, fiind necesară ratificarea acestuia în vederea conferirii caracterului de aplicabilitate. Ratificarea acestui protocol constituie și una din recomandările ECRI expusă în toate rapoartele sale pe țară. Deși s-a obligat, Republica Moldova încă nu a ratificat acest instrument.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Acțiunea este prevăzută în Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 (HG 829/2023)</p>
	<p>Prioritatea I. Drepturile omului, prioritizate prin consensul dintre autoritățile publice, societatea civilă și instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului</p> <p>Propunem includerea unui obiectiv/activitate suplimentară:</p> <p>Modificarea cadrului legal și al mecanismului de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești</p> <p>Cadrul legal național (Legea nr. 1545/1998) acordă dreptul de a solicita daune pentru încălcarea art. 5 CEDO numai în caz de achitare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat deja în ultimii ani (2018 – cazul Cotet, 2019 – cazul Gorea, 2021 – cazul Muradu) că această situație contravine art. 5 para. 5 al CEDO. Cel puțin la ultimele două întâlniri ale Comitetului de Miniștri (CM) al Consiliului Europei în care a fost examinată executarea grupului de cauze Șarban, autorităților moldovenești le-a fost solicitat asigurarea posibilității ca orice persoană reținută sau arestată cu încălcarea art. 5 CEDO să poată solicita despăgubiri, indiferent de hotărârea pronunțată asupra fondului acuzațiilor aduse împotriva sa. De la ultima ședință a CM din iunie 2023, nu cunoaștem dacă autoritățile naționale au întreprins careva măsuri în acest sens și legislația nu a fost modificată pentru a oferi un astfel de drept.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Acțiunea se regăsește în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024 (HG nr. 887/2023)</p>
	<p>Prioritatea I. Drepturile omului, prioritizate prin consensul dintre autoritățile publice, societatea civilă și instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului.</p> <p>Propunem includerea unui obiectiv/activitate suplimentară:</p> <p>Modificarea cadrului legal privind transparența activității și publicarea încheierilor judecătorilor de instrucție. (Codul de procedură penală, Instrucțiunea CSM referitor la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătoria și curțile de apel)</p> <p>Conform legislației procesual penale (art. 305-308 CPP), demersurile privind aplicarea arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării învinuitului se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă. Învinuitul, inculpatul poate solicita examinarea demersului privind aplicarea, prelungirea arestării preventive sau a arestării la domiciliu în ședință publică.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Acțiune introdusă la obiectivul specific 2.1</p>

	<p>Funcția judecătorului de instrucție este una foarte responsabilă. Activitatea judecătorilor de instrucție constă, în principal, în verificarea legalității și temeiniciei măsurilor aplicate sau dispuse de către procuror și ofițerii de urmărire penală. Esența funcției judecătorilor de instrucție ține de respectarea drepturilor omului la faza urmăririi penale. Pentru responsabilizarea și ridicarea calității examinării demersurilor respective de către judecătorii de instrucție, ar fi utilă creșterea semnificativă a solicitărilor de examinare în ședințe publice a demersurilor de arestare.</p> <p>Implicit, recomandăm revizuirea cadrului legal ce ține de publicarea încheierilor emise de judecătorii de instrucție, cu anonimizarea datelor personale, fie imediat fie după o anumită perioadă (1-3 ani) după ce au fost emise. În prezent, aceste încheieri nu se publică, chiar dacă aceste hotărâri judecătorești sunt cunoscute părților și sunt pronunțate în ședință publică. Nu există nicio explicație plauzibilă pentru nepublicarea tuturor acestor hotărâri.</p> <p>În mod excepțional, anumite încheieri de arestare ar putea să nu fie publicate imediat, pentru a permite reținerea persoanei arestate sau a coacuzăților, însă aceasta ar trebui să reprezinte excepția, și nu regula.</p>	
<p>Institutul pentru Politici și Reforme Europene</p>	<p>Ar fi fost mult mai eficient din punct de vedere al planificării, ca obiectivele și acțiunile din acest plan să fie integrate în planurile și documentele de politici sectoriale, fără elaborarea unui document distinct.</p>	<p>Precizare.</p> <p>Având în vedere aprobarea recentă a documentelor de politici sectoriale menționate, Programul vizează abordarea spectrului de probleme neacoperite de către acestea, precum și punerea în aplicare a recomandărilor internaționale. Este de menționat că, Programul urmează a fi un document de politici ce va asigura tranziția către o nouă etapă strategică de planificare și de implementare a drepturilor omului în Republica Moldova - elaborarea și adoptarea Strategiei Naționale în domeniul Drepturilor Omului.</p>
	<p>1. CONCORDANȚA CU RIGORILE NORMATIVE</p> <p>Programul nu întrunește toate cerințele stabilite de Hotărârea Guvernului nr.386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politicilor publice.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atât obiectivele generale, cât și obiectivele specifice sunt prezentate foarte sumar, fără descrierea acestora. De fapt, obiectivele sunt partea cea mai importantă pentru că trebuie să detalieze direcțiile de intervenții pentru termen mediu. În condițiile în care implementarea programului este realizată de un număr foarte mari de actori, 	<p>Nu se acceptă.</p> <p>În vederea stabilirii obiectivelor a fost analizată situația în domeniu. Lacunele identificate în documentele de politici existente au fost analizate complex, iar prin</p>

	<p>omiterea descrierii narative pentru obiectivele generale și specifice va afecta nivelul de înțelegere a acestora și va avea un impact negativ la realizarea acestora.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Totodată, deși documentul face referință la alte documente de politici, precum, Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 -2027, Strategia pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025, Strategia națională „Sănătatea 2030”, Strategia națională „Educația 2030”, Strategia de dezvoltare a sectorului de tineret „Tineret 2030”, totuși documentul nu asigură o corelare cu obiectivele din documentele ierarhic superioare. Astfel, este recomandată corelarea obiectivelor Programului național privind asigurarea drepturilor omului pentru anii 2024 -2027 cu strategiile sectoriale. • La moment, există o anumită confuzie între indicatorii de impact și indicatorii de rezultat. La capitolul IV, deși se menționează că sunt prezentați indicatorii de impact, marea majoritate a acestora sunt de fapt indicatori de rezultat. În condițiile în care nici un obiectiv din program nu respectă principiul SMART, se recomandă revizuirea indicatorilor și clarificarea tipurilor indicatorilor utilizați. De exemplu, acțiunea determinarea clară a statutului intervievatorului (acțiunea 1.1.5), are ca și indicator: analiză efectuată și cadrul normativ modificat. Indicatorul de rezultat trebuie să fie corelat cu acțiunea, fără să existe posibilitatea unor interpretări eronate. În exemplul de mai sus, nu există o legătură directă între acțiune și indicator. Se recomandă revizuirea integrală a planului. • Totodată, este necesar să fie revizuiți indicatorii după criterii minime (gen, medii, vârstă, statut) și îmbunătățit mecanismul de colectarea datelor care va permite, inclusiv de a urmări și evalua în mod eficient implementarea documentului de politici publice. • Planul de acțiuni nu respectă formatul trimestru/an de implementare pentru fiecare acțiune din partea operațională a programului așa cum este indicat în Ghidul metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național. Stabilirea perioadei de realizare în formatul 2024-2027 pentru multe acțiuni va afecta atât implementarea, cât și monitorizarea și evaluarea. 	<p>acțiunile planificate au fost stabilite direcțiile de intervenție.</p> <p>Programul vizează abordarea spectrului de probleme neacoperite de către documentele de politici sectoriale, astfel conține obiective ce nu se regăsesc în alte documente.</p> <p>Indicatorii au fost revizuiți parțial, totodată în proiectul hotărârii de Guvern s-a stipulat că autoritățile responsabile vor prezenta informații privind gradul de implementare a acestora însoțite de anexe cu date statistice și indicatori de care dispun.</p> <p>Stabilirea pe ani a termenelor de implementare a acțiunilor o considerăm oportună, deoarece rezultatul implementării acestora va putea fi cuantificat la finalul unor perioade mai extinse.</p>
	<p>2 ANALIZA SITUAȚIEI</p> <p>În analiza situației sunt redată la pct.17 date statistice privind hotărârile pronunțate de CtEDO și numărul de constatări de violări ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, pe de altă parte, nu sunt descrise dificultățile sau măsurile întreprinse în vederea executării hotărârilor și a deciziilor pronunțate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în privința Republicii Moldova.</p> <p>Totodată, nu sunt reflectate informații cu privire la consolidarea capacităților sistemului judecătoresc, procuraturii, organelor de urmărire penală și poliției, precum și altor actori relevanți, pentru a preveni ca eventualele acțiuni sau inacțiuni să nu genereze încălcări ale prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului.</p> <p>În același timp, Planul de acțiuni prevede activități în contextul realizării Hotărârilor CEDO identificate doar pentru regiunea transnistreană, pe când datele statistice din Program denotă situația pe toată țara. Astfel, considerăm oportun de a completa cu acțiuni noi Planul și de a identifica parteneri guvernamentali/din societatea civilă, care vor contribui cu expertiză și suport la implementarea acestora.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Autoritățile responsabile de implementare nu au propus acțiuni suplimentare în acest domeniu, sau au menționat că se regăsesc în alte documente de politici.</p>
	<p>3 PROCEDURA DE MONITORIZARE</p>	<p>Nu se acceptă.</p>

	<p>Cu referire la procedura de monitorizare semestrială/anuală, în document se propune ca autoritățile și instituțiile publice să prezinte, pe lângă rapoartele de monitorizare, note analitice cu privire la implementarea acțiunilor, fără explică diferențele dintre cele două documente.</p> <p>Dat fiind faptul că nota analitică va dubla informația prezentată în raportul de monitorizare, recomandăm ca acestea să fie excluse de la cadrul de monitorizare și evaluare și, după caz, de stabilit în planul de acțiuni sarcini pentru autorități, cu indicarea termenelor și tematicilor de cercetare.</p>	<p>Nota analitică presupune evaluarea impactului implementării obiectivelor stabilite în Program, iar raportul de monitorizare reflectă implementarea acțiunilor din Plan.</p>
	<p>PROPUNERI DE ORDIN TEHNIC PE MARGINEA PROIECTULUI</p> <p>1. LA PARTEA INTRODUCTIVĂ A PROGRAMULUI</p> <p>Dat fiind faptul importanța consultărilor publice și implicarea părților interesate care aduc plus valoare la identificarea problemelor și stabilirea scopului și obiectivelor documentului de politici, este expusă mai detaliat în Nota informativă a Proiectului, considerăm relevant la partea introductivă a Programului a descrie organizarea procesului și ponderea propunerilor care au fost luate în considerare la Proiect.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Propunerea conține aspecte de ordin tehnic și nu se consideră relevantă includerea acestora în program.</p>
	<p>2. EXCLUDEREA ACȚIUNII 13.2.3 DIN PLAN</p> <p>Atât în program, cât și în plan se face referință la necesitatea elaborării unei strategii naționale în domeniul drepturilor omului. Iar acțiunea 13.2.3 din plan stabilește că aceasta urmează să fie elaborată în 2026.</p> <p>Documentele de politici, atât programele cât și strategiile, au drept scop soluționarea problemelor cu care se confruntă cetățenii, fără să planifice elaborarea altor documente de politici. Documentele noi de politici sunt incluse ca acțiuni în documentele de planificare, în baza rezultatelor evaluării. Asume exercițiul de evaluare va stabili faptul dacă o intervenție adițională este necesară și tipul documentului de politici prin care aceasta va fi realizată. În condițiile în care autorii din start planifică o strategie, apare o întrebare cu privire la valoarea exercițiului de evaluare. Fiecare document de politici trebuie evaluat în mod individual fiind analizat detaliat conceptul privind necesitatea intervenției. Prin urmare, la această etapă, este mult prea devreme de stabilit necesitatea unei noi strategii. Mai mult, conform Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern, domeniul drepturilor omului nu este indicat ca un domeniu direct pentru care se elaborează o strategie națională. Dimpotrivă, protejarea drepturilor și libertăților omului este unul dintre principiile de activitate ale Guvernului care trebuie reflectat în documentele de politici elaborate de către autoritățile publice.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Raportul de evaluare a Planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2028-2022 a recomandat elaborarea unei Strategii în domeniu. Abordarea strategică este pilonul de bază al bunei guvernări în orice domeniu de politică. În domeniul drepturilor fundamentale, aceasta permite planificarea pe termen mediu și lung a domeniilor prioritare de intervenție. Strategia va constitui baza pentru definirea intervențiilor prioritare în domeniul respectării drepturilor omului. Formularea documentelor de politici sectoriale aliniate la standardele internaționale necesită un context strategic bine definit, pe termen lung și mediu.</p>
	<p>3. DREPTUL LA JUSTIȚIE ȘI DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL</p>	<p>Nu se acceptă.</p>

	<p>Salutăm faptul că reforma justiției și eforturile statului în lupta împotriva corupției, sunt preocupări care se regăsesc și în Programul național privind asigurarea drepturilor omului pentru anii 2024-2027, pentru perioada 15-29.01.2024.</p> <p>Totodată, se constată că nu este analizat impactul corupției asupra drepturilor omului și conexiunea dintre abordarea bazată pe drepturile omului și combaterea corupției. Astfel, se recomandă de a planifica o analiză ex-ante a documentelor de politici publice în domeniul anticorupție și implementarea recomandărilor internaționale ale Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, pentru a se asigura că principiile internaționale ale drepturilor omului se aplică transversal.</p>	<p>Nu se consideră relevantă, deoarece în prezent la examinarea la Parlament se află proiectul Programului național de integritate și anticorupție pentru anii 2024-2028. Constatările din Rapoartele de evaluare a implementării Strategiei, precum și bunele practici din Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2027-2020 (în special privind stabilirea climatului de integritate instituțională) au contribuit, inclusiv la formularea noilor priorități în cadrul Programului Național de Integritate și Anticorupție pentru următorii 5 ani. O altă analiză ex-ante va putea fi planificată după implementarea acestui program, înaintea elaborării următorului document de politici în domeniu.</p>
	<p>Republica Moldova a recepționat de la Comitetul ONU pentru drepturile copilului, în ultimele sale observații finale privind Republica Moldova din 2017, mai multe îngrijorări, cum ar fi lipsa sistemului specializat de instanțe pentru minori, a legislației pentru copiii victime, martori ai infracțiunilor și infractori, precum și a unor spații speciale de interogatoriu pentru copii. De asemenea, Comitetul și-a exprimat îngrijorarea cu privire la detenția provizorie, calitatea serviciilor juridice pentru copiii aflați în conflict cu legea, condițiile din centrele de detenție, rețelele de tratament, violența fizică. Atragem atenția, că Comitetul a recomandat și măsuri ce urmează să fie întreprinse pentru prevenirea neglijării și abuzului asupra copiilor, exploatării sexuale, protecția copiilor cu dizabilități, care considerăm că necesită a fi consolidate cu eforturi interinstituționale și urmează să fie analizate în Program și planificate acțiuni.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiuni în acest domeniu se regăsesc în proiect, precum și în Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 (HG 347/2022)</p>
	<p>Subiectul cu privire la apărătorii drepturilor omului este unul foarte actual și se regăsește printre recomandările internaționale adresate Republicii Moldova de la diferite mecanisme de raportare în domeniu. Problematicele, dar și constrângerile la nivel național sunt analizate insuficient în Programul actual. O bună parte din persoanele apărătoare ai drepturilor omului (jurnaliști, avocați și reprezentanți ai asociațiilor obștești, apărători de mediu, avertizorii de integritate, cadrele universitare și medicale) care luptă împotriva corupției, care se implică în investigarea</p>	<p>Nu se acceptă. Planul prevede acțiuni în domeniu. Alte acțiuni nu au fost identificate de autoritățile responsabile.</p>

	<p>cazurilor de corupție, sau semnaleză conflicte de interese, denunță informații privind cazurile ilegale au nevoie de protecție și siguranță. Inițiativa de a analiza cadrul legal în domeniu este binevenită, dar urmează să fie completată și cu un șir de intervenții de implementare și de dezvoltare a capacităților.</p>	
	<p>4. DREPTUL LA SECURITATE SOCIALĂ Deși Republica Moldova a ratificat Carta Socială Europeană revizuită în 2001, nu sunt relatate toate articolele neratificate relevante pentru protecția drepturilor persoanelor în etate, inclusiv art. 14 privind dreptul la servicii sociale, art. 23 privind dreptul persoanelor în etate la protecție socială și art. 30 privind dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluziunii sociale, ceea ce nu descrie situația în complex. Astfel, se propune la pct.49 de a analiza oportunitatea ratificării în totalitate a Cartei Sociale Europene revizuite și planificarea acțiunilor în acest scop.</p>	<p>Se acceptă parțial. Acțiunea 13.1.1 prevede analiza oportunității ratificării art. 4 privind salarizarea echitabilă, art. 14 privind dreptul la servicii sociale, art. 23 privind dreptul persoanelor în etate la protecție socială și art. 30 privind dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluziunii sociale al Cartei Sociale Europene revizuite. Alte acțiuni nu au fost asumate de autoritățile responsabile.</p>
	<p>5. DREPTUL LA VIAȚA PRIVATĂ ȘI DE FAMILIE ȘI LA RECUNOAȘTEREA PERSONALITĂȚII /CAPACITĂȚII JURIDICE La pct. 61 sunt menționate recomandările internaționale a diferitor mecanisme, care se referă, inclusiv la reducerea incidenței mortalității materne și infantile, precum și la asigurarea înregistrării tuturor nașterilor, pe când în Planul de acțiuni indicatorul și acțiunea se referă doar înregistrarea copiilor de etnie romă. Astfel, recomandăm corelarea cu recomandările și identificarea acțiunilor și autorităților responsabile de implementare.</p>	<p>Nu se acceptă. În prezent în procesul de avizare se află proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Conceptului și Regulamentului Sistemului Informațional „Constatarea medicală a nașterii și decesului” (eCMND). Având în vedere identificarea vulnerabilității grupului țintă, prin acțiune se vizează anume problema înregistrării nașterilor copiilor romi.</p>
	<p>6. LIBERTĂȚILE DE ÎNTRUNIRE, ASOCIERE, EXPRIMARE, CONȘTIINȚĂ ȘI RELIGIE La pct. 66 și 67 informația redată se referă doar la cadrul legal privind libertatea de întrunire și asociere, iar dreptul analizat urma să examineze și situația în contextul respectării dreptului la libera conștiință și religie. Astfel, sunt lipsă problemele din domeniu, dar și argumentarea modificării cadrului normativ, cu toate că Planul de acțiuni conține propuneri de revizuire a cadrului legal privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie în conformitate cu standardele internaționale și în consultare cu cultele religioase. În context, recomandăm de a</p>	<p>Se acceptă. Programul a fost completat cu informații privind provocările în domeniul asigurării dreptului la religie.</p>

	completa cu informații relevante provocările privind asigurarea dreptului la religie, constrângerile identificate și acțiunile ce urmează a fi întreprinse de către autorități.	
AO EcoContact	La proiectul Programului: La pct. 1 Se propune substituirea abrevierii OSCE cu denumirea completă, or, anterior în text nu este indicată denumirea acestei organizații;	Se acceptă. Modificare efectuată.
	La pct.6, subpct 6) propunem specificarea țintei naționale atribuite ODD 8; precum și includerea unui subpct. 7) separat cu contribuția PNADO la realizarea obiectivului 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile, inclusiv completarea listei cu ținte din acest ODD cu următoarele: Ținta 16.6. Dezvoltarea eficienței, responsabilității și transparenței instituțiilor la toate nivelurile; și Ținta 16.7. Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile; Tot aici, la pct 6 propunem includerea și referinței la atingerea ODD 13. Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor inclusiv completarea listei cu ținte din acest ODD cu următoarele: Ținta 13.2. Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale; Ținta 13.3. Fortificarea cadrului instituțional în domeniul adaptării la schimbările climatice, asigurarea conștientizării de către toți actorilor implicați, inclusiv, a populației, a riscurilor schimbărilor climatice și a măsurilor de adaptare);	Nu se acceptă. Țintele 16.6 și 16.7 sunt relevante pentru Programul de dezvoltare a organizațiilor societății civile pentru anii 2024-2027. ODD13 va fi luat în considerare la elaborarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 și nu este relevantă pentru proiect.
	Propunem completarea pct. 55 cu următorul text, La data de 28 iulie 2022, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a votat în unanimitate decizia privind declararea dreptului la un mediu curat, sănătos și durabil, ca un drept universal pentru toți. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului demonstrează că prin acțiunile autorităților statului, persoanelor fizice și juridice care au impact negativ asupra mediului înconjurător, se încalcă art. 2 – dreptul la viață și art. 8 – dreptul la respectarea vieții private și de familie din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, legătura din drepturile omului, protecția mediului și dezvoltarea economică a societății este una interdependentă și acestea necesită a fi reglementate, analizate și aplicate în complex ținând cont de principiile și necesitățile fiecărui domeniu. Tot aici, la pct. 55 propunem includerea în temeiul convenției de la Aarhus menționate în pct 55, subpct. ii) a unui subpct .nou, iv) asigurarea informațională cu privire la drepturile și obligațiile cetățenilor în vederea participării lor la adoptarea deciziilor de mediu, cât și cu privire la dreptul acestora la justiție;	Se acceptă. Modificări efectuate.
	Capitolul III, pct. 90, rubrica Obiectivul General 7: Obiectivul Specific 7.1 propunem să fie reformulat în OS 7.1 Cadrul de politici și cel normativ asigură un sistem funcțional de asigurare a respectării legislației de mediu; Ori în contextul prevenirii și reducerii poluării componentelor de mediu, un sistem funcțional de asigurare a respectării legislației de mediu presupune asigurarea îndeplinirii a obligațiilor de mediu de către industrie, serviciile de utilități publice, proprietarii de terenuri și de către alte entități responsabile, în ceea ce privește activitățile pe care le desfășoară. Obligațiile pot fi sub forma unor interdicții stabilite prin actele normative, autorizarea de mediu, norme generale obligatorii și alte măsuri instituite pentru protecția mediului.	Se acceptă parțial. Obiectivul Specific 7.1. a fost reformulat (inclusiv în baza propunerilor Ministerului Mediului): <i>Cadrul de politici și cel normativ asigură măsuri de diminuare a impactului negativ al surselor de poluare a mediului ambiant.</i>
	Obiectiv specific 7.2. Acces asigurat la informația privind starea elementelor de mediu propunem reformularea în: OS 7.2 Promovarea accesului publicului la informație, justiție și participare la adoptarea deciziilor de mediu.	Se acceptă.

	<p>Această formulare reiese din toți 3 piloni ai Convenției privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Convenția Aarhus), la care Republica Moldova este parte.</p>	<p>OS 7.2 a fost reformulat: <i>Acces asigurat la informație, justiție și participare la adoptarea deciziilor în domeniul mediului.</i></p>
	<p>Obiectiv specific 7,3, propunem următoarea formulare: Obiectiv specific 7.3. Măsuri de stimulare a raportării și răspunderea pe cazurile de deteriorare a factorilor de mediu întreprinse de autoritățile cu competențe în domeniu.</p>	<p>Nu se acceptă. Nu corespunde acțiunilor prevăzute pentru implementare.</p>
	<p>Capitolul IV. Impact Pct 91, indicatorii sub OS 6.1 se propune completarea tabelului cu indicatorii sub OS 6,1 cu următoarele: Populația conectată la sistemele de canalizare centralizată în Republica Moldova (C14) Valoare de referință 65 % (conform SAAS HG 199/2014) Ținta- de corelat cu MIDR Ponderea populației cu acces la serviciile de livrare a apei gestionate sigur, %, (C5) Valoare de referință 77,8% pentru anul 2022 (date Agenției de Mediu) Nivelul de stres hidric (ponderea extragerii apei dulci din resursele totale disponibile de apă dulce), % Valoare de referință 12,5% (an. 2020) – date Agenției de mediu</p>	<p>Se acceptă parțial. Indicatorii de la obiectivul specific 6.1 au fost completați după cum urmează: <i>Populația conectată la sistemele de canalizare centralizată în Republica Moldova (C14)</i> <i>Valoare de referință 38.5% (date relevante pentru anul 2018)</i> <i>Ținta- 65 % (conform SAAS HG 199/2014)</i> <i>Ponderea populației cu acces la serviciile de livrare a apei gestionate sigur, %, (C5)</i> <i>Valoare de referință 77,8% pentru anul 2022 (date Agenției de Mediu)</i> <i>Ținta urmează a fi completat de Ministerul Mediului</i></p>
	<p>Pct 91, indicatorii sub OS 7.1 Formularea indicatorului Indicator 1: Starea elementelor de mediu, considerăm a fi una eronată, care nu poate oferi nici valori de referință nici țintă, ceea ce va face complicat procesul de monitorizare atingerii acestui indicatori, precum și a unui impact cantitativ și calitativ al acestuia. Reieșind din reformulările propuse mai sus, precum și cadrul de raportare național al stării mediului înconjurător, propunem includerea următoarelor indicatorii: Cadrul de politici și cel normativ de mediu dezvoltat și pus în aplicare în mod eficient și participativ Valorile de referință pot fi următoarele: Gradul de realizare a angajamentelor Acordului de Asociere RM-UE pe partea de mediul și schimbări climatice</p>	<p>Nu se acceptă. Ministerul Mediului, autoritatea responsabilă, nu a avut obiecții/proponeri la indicatorii propuși.</p>

	<p>Ponderea resurselor financiare (externe și interne) alocate sectorului de mediu pentru implementarea politicilor aprobate</p> <p>Gradul de atingere a obiectivelor de mediu din documentele de politici aprobate</p>	
	<p>Pct. 91 OS 7, indicatorii sub Obiectiv specific 7.2., indicatorul propus nu are valoare de referință nici ținta formulată. Credem oportun includerea indicatorului din cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, aprobat prin HG Nr. 953 din 28-12-2022, precum și cele raportate de către instituțiile de mediu, după cum urmează:</p> <p>Ponderea populației care consideră că procesul de luare a deciziilor este inclusiv și participativ (16.7.2.)</p> <p>Gradul de automatizare a sistemelor de monitorizare a calității mediului (a calității aerului, a calității apelor, solului);</p> <p>Numărul seturilor de date despre mediu publicate pe portalul datelor deschise - date.gov.md – (momentan sunt doar 48 de seturi)</p> <p>Existența și gradul de implementare a cadrului normativ cu privire la accesul la informația de mediu (16.10.2.1.)</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Indicatorul <i>numărul seturilor de date despre mediu publicate pe portalul datelor deschise - date.gov.md</i> a fost stabilit pentru Obiectivul specific 7.2.</p>
	<p>La Planul de acțiuni pentru implementarea programului</p> <p>La Obiectiv Specific 6,1</p> <p>Act. 6.1.2 - Se propune eventual modificarea documentului de politici existent (HG nr. 199/2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2028)) și care este în vigoare, decât elaborarea unui document nou</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Domeniul locuințelor nu este vizat de Strategia menționată.</p>
	<p>La Obiectivul Specific 7.1</p> <p>Act 7.1.1 – propunem a fi exclusă activitate, fiindcă toate modificările la Legile enunțate deja au fost operate în 2022- 2023, a se vedea următoarele linkuri pentru versiunea nouă a actelor normative</p> <p>https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139828&lang=ro#</p> <p>https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133818&lang=ro#</p> <p>Ori, să fie specificat care sunt modificările necesare adiționale la aceste acte.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Acțiunea 7.1.1 a fost exclusă.</p>
	<p>Act 7.1.2 Formularea propusă este una generală și largă, fiind enumerate mai multe subdomenii care implică desfășurarea unor activități ample de modificare și implementare a legislației cu privire la protecția mediului. Este necesar delimitarea actelor normative ce vizează respectarea cerințelor de mediu de cele cu privire la sancționarea încălcării legislației de mediu și recuperarea prejudiciului cauzat mediului. La fel, pentru o mai bună implementare a planului urmează a fi exemplificate acte normative specifice supuse modificării și implementării.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Ministerul Mediului și-a asumat realizarea acțiunii.</p>
	<p>Act 7.1.4 – includerea unui singur regulament privind depozitarea deșeurilor este insuficientă pentru a asigura starea mediului la nivelul adecvat, și parțial este ruptă din contextul Obiectivului specific. Propunem fie excluderea acestei acțiuni sau completarea cu activitățile enumerate în planul de activitate a guvernului pe domeniul mediului.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Acțiunea 7.1.4 a fost exclusă.</p>
	<p>Act. 7.3.2 - Acțiunea de creare și gestionarea unei platforme digitale de raportare a cazurilor de deteriorare a elementelor de mediu a fost deja implementată. Platforma www.ecoalert.md este gestionată de Inspectoratul pentru protecția mediului prin intermediul căreia pot fi raportate cazurile de poluare a mediului.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Acțiunea a fost reformulată: <i>Promovarea platformei digitale de raportare a cazurilor de încălcare a legislației de mediu ecoalert.md</i></p>

Centrul Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii	<p>CNPAC, în calitate de organizație care are drept misiune de a contribui la diminuarea incidenței și a consecințelor violenței față de copii, atrage atenția că, în funcție de experiențele trăite și natura procedurilor în care sunt vizați, copiii au necesități specifice de care trebuie de ținut cont în procesul de creație legislativă. În acest sens, ridică semne de întrebare propunerea de modificare a cadrului legal astfel încât organului de urmărire penală sau instanței de judecată să i se ofere posibilitatea de a audia victima/parte vătămată, martorii la locul aflării lor prin intermediul teleconferinței, fără necesitatea aplicării semnăturii electronice pe procesul-verbal de audiere, cu anexarea suportului de stocare a înregistrării video și audio la procesul-verbal (acțiunea 1.1.11. din proiect plasat spre consultări). Îngrijorarea ține de faptul că atât timp cât această acțiune este atribuită la obiectivul ce vizează asigurarea unei Justiții prietenoase copiilor, presupune că modificările propuse ar viza inclusiv copiii părți vătămate/martori în cauzele penale. Susținerea acestei propuneri ar crea contradicții cu prevederile actuale ale Codului de procedură penală (art. 109 alin. (41) și art.1101) care stipulează că copiii victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății, precum și în alte cazuri vor fi audiați în condiții speciale, prin intermediul intervievatorului. Audierea copiilor victime/martori ai infracțiunilor la locul aflării lor, de asemenea, ar compromite politica statului pe segmentul audierii copiilor victime/martori ai infracțiunilor, și anume abordarea multidisciplinară în cadrul serviciului de asistență integrată cu specializare înaltă – Barnahus. Justiția prietenoasă copilului nu se rezumă doar la audierea copilului în condiții speciale, ci include un set complex de măsuri de asistență multidisciplinară care urmează a fi oferită copilului în paralel cu investigațiile penale. Această asistență multidisciplinară urmează a fi acordată de către specialiști pregătiți într-o singură locație, pentru a reduce la minim riscurile traumatizării secundare a copilului. Mai mult ca atât, această modificare ar crește riscul influențării copilului și denaturării declarațiilor. În concluzie, recomandăm să fie revăzută redacția acțiunii disputate, deoarece contravine interesului superior al copilului.</p>	<p>Se acceptă. Pct. 1.1.11 a fost exclus.</p>
	<p>Totodată, sugerăm să fie exclusă sintagma tineret din denumirea Obiectivului specific nr. 1.1., ori potrivit prevederilor art. 2 al Legii nr. 215/2016 cu privire la tineret, tânăr/ă este persoană cu vârstă cuprinsă între 14 și 35 de ani. Menținerea acestei sintagme ar presupune că toate acțiunile specifice reglementate în vederea atingerii acestui obiectiv s-ar extinde tuturor persoanelor până la 35 ani. Suplimentar, propunem examinarea oportunității de a include la acest obiectiv următoarele acțiuni:</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>a) Modificarea art. 1101 alin. (6) CPP în sensul extinderii vârstei copilului căruia trebuie să i se atragă atenția despre necesitatea de a spune adevărul, și anume până la 16 ani. Necesitatea unei astfel de intervenții derivă din faptul că răspunderea penală pentru declarația mincinoasă (art. 312 Cod penal) survine de la vârsta de 16 ani (art. 21 alin. 1 Cod Penal). Respectiv toți copiii până la 16 ani urmează a fi atenționați despre necesitatea de a spune adevărul, iar de la 16 toți copiii urmează a fi preveniți despre răspunderea ce o poartă pentru prezentarea declarațiilor mincinoase.</p>	<p>Se acceptă. Acțiune inclusă la obiectivul specific 1.1. <i>(urmează a fi validat de autoritățile responsabile)</i></p>
	<p>b) Revizuirea componentei contravenției prevăzute la art. 781 Cod Contravențional în sensul menționării exprese că prevederile acesteia nu se răsfrâng asupra violenței față de copii. Acest fapt ar conduce la agravarea răspunderii pentru orice act și formă de violență față de copii, indiferent de gravitatea vătămarilor constatate.</p>	<p>Se acceptă. Acțiune inclusă la obiectivul specific 1.1. <i>(urmează a fi validat de autoritățile responsabile)</i></p>
	<p>c) Însăprirea sancțiunilor pentru necomunicarea autorității tutelare de către persoanele obligate să o facă despre existența unui pericol pentru viața ori sănătatea copilului sau despre încălcarea drepturilor și intereselor lui</p>	<p>Se acceptă.</p>

	legitime (art. 65 Cod Contravențional), inclusiv analiza oportunității de a introduce răspunderea penală pentru aceste fapte care s-au soldat cu consecințe grave.	Acțiune inclusă la obiectivul specific 1.1. <i>(urmează a fi validat de autoritățile responsabile)</i>
	d) Incriminarea alienării parentale ca formă de violență care încalcă dreptul fundamental al copilului de a avea interacțiuni familiale sănătoase cu ambii părinți.	Se acceptă. Acțiune inclusă la obiectivul specific 1.1. <i>(urmează a fi validat de autoritățile responsabile)</i>
	e) Modificarea codului de procedură civilă pentru instituirea termenelor concrete privind examinarea cererilor privind luarea copilului de la părinți fără decăderea din drepturi părintești sau privind decăderea acestora din drepturi (pct. 15, alin. 1 lit. a) și c) H.G. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului). Propunem stabilirea termenului de 30 de zile, astfel încât decizia instanței de judecată să fie clară la momentul expirării termenului prelungit de plasament de urgență al copilului (45 de zile), pentru facilitarea deciziilor Autorității Tutelare cu referire la situația copilului.	Se acceptă. Acțiune inclusă la obiectivul specific 1.1. <i>(urmează a fi validat de autoritățile responsabile)</i>
UNICEF	La acțiunea 1.1.6 Instruirea judecătorilor în domeniul examinării litigiilor cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori, stabilirea graficului de întrevederi și în procesele de executare a graficului întrevederilor. Ar fi util completarea planului cu acțiunea separată care să se refere la crearea sistemului de justiție specializat pentru copii - conform recomandărilor Comitetului ONU privind drepturile copilului și în concordanță cu partea narativă a programului	Nu se acceptă. Includerea priorității respective implică analize complexe a practicii judiciare și costuri financiare considerabile, considerăm că urmează a fi analizată suplimentar și posibil inclusă într-un document de politici în domeniul justiției.
	La acțiunile 1.1.8, 1.1.9, 1.2.2, sugerăm să se folosească termenul de copil (așa cum este în indicator și în partea narativă la program) conform terminologiei CDC	Se acceptă. Modificări efectuate.
	La acțiunea 1.1.11 Modificarea cadrului legal astfel încât organului de urmărire penală sau instanței de judecată să i se ofere posibilitatea de a audia victima/parte vătămată, martorii la locul aflării lor prin intermediul teleconferinței, fără necesitatea aplicării semnăturii electronice pe procesul-verbal de audiere, cu anexarea suportului de stocare a înregistrării video și audio la procesul-verbal Nu se regăsește justificarea/descrierea acestei acțiuni în partea narativă din program Nu este clar dacă se referă la copii sau nu doar, atâta timp cât este la obiectivul specific 1.1 În cazul în care se referă și la audierea copiilor, vine în conflict cu politica generală și standardele internaționale privind audierea copiilor victime/ martori ai infracțiunilor în condiții speciale.	Se acceptă. Pct. 1.1.11 a fost exclus.

	<p>La acțiunea 2.5.2 Modificarea procedurilor interne pentru a asigura prezența beneficiarilor în cadrul ședințelor comisiei multisectoriale a Ministerului Muncii și Protecției Sociale în vederea determinării unei decizii conforme cu dorința exprimată a beneficiarului.</p> <p>De substituit „dorința” cu „opinia” beneficiarilor.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>Acțiunea 2.5.6 Revizuirea și implementarea programelor de terapie ocupațională în conformitate cu necesitățile reale ale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale, potrivit dezvoltării abilităților necesare traiului independent în comunitate.</p> <p>Se repetă cu pct. 2.5.1</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea 2.5.6 se referă doar la persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale.</p>
	<p>La Indicator 3.1.6 Curricularea obligatorie revizuită din perspectiva drepturilor omului.</p> <p>Sugeram de include și din punct de vedere a incluziunii copiilor cu dizabilități</p>	<p>Nu se acceptă. Drepturile omului includ toate aspectele, inclusiv ale persoanelor/copiilor cu dizabilități.</p>
	<p>La Obiectiv specific 3.4. Sistemul de învățământ este incluziv pentru copiii din grupurile vulnerabile. Indicator: Instituțiile de învățământ accesibile pentru copii cu dizabilități Date de referință (2020-2021): 10% Țintă (2027): 80% Propunem reformularea în Sistemul de învățământ este incluziv și răspunde diversității tuturor copiilor (Codul educației)</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>La acțiunile: 3.4.2 Asigurarea serviciilor de interpretare în limbajul semnelor, lichidarea barierei de comunicare a persoanelor cu deficiențe de auz 3.4.3 Dotarea instituțiilor de învățământ (la necesitate) cu materiale de predare, învățare și echipament specializat pentru copiii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, inclusiv, copii cu deficiențe de auz 3.4.5 Crearea centrelor de resurse care vor acorda suport cadrelor didactice în incluziunea educațională a copiilor total surzi</p> <p>Propunem specificarea acțiunilor specifice de asigurare a educației incluzive și pentru copiii cu dizabilitate senzorială.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiuni specifice de asigurare a educației incluzive și pentru copiii cu dizabilitate senzorială conține Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027.</p>
	<p>Obiectiv general 5. Dreptul la securitate socială pentru toate persoanele în situații de risc și vulnerabilitate asigurat. Indicator 1: Ponderea respondenților care au menționat că dreptul la securitate socială este frecvent încălcat Valoarea de referință (OAP, 2021): 33% Ținta (2027): scădere cu cel puțin 5 p.p Indicator 2: - Majorarea numărului de familii beneficiare de Programul de Ajutor Social; - Nivelul VLMG majorat. Date de referință: SND OS6, 1; PAG, cap. IV, PNA 2024-2027 Țintă: 50 000 familii beneficiare de ajutor social.</p>	<p>Nu se acceptă. Programul de Ajutor Social este unul adresat unor grupuri țintă numeroase și diverse din punct de vedere a vulnerabilității.</p>

	<p>Ținta nu corespunde activităților de mai jos. Este doar grupul ținta a unui program de protecție sociala, pe când activitățile enumerate mai jos țin și de alte program.</p>	
	<p>Obiectiv specific 5.1. Cadrul normativ în domeniul protecției sociale ajustat prin prisma principiilor nediscriminării și abilitării persoanelor vulnerabile. Indicator: Ponderea recomandărilor de modificare a legislației în domeniul dreptului la securitate socială, formulate de instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului în perioada 2022-2023, implementate de autoritățile naționale Date de referință (2023): 0</p> <p>Țintă: 90%</p> <p>Planul de acțiuni nu este corelat cu problemele și prioritățile menționate în Programul Național. Nu sunt acțiuni cu privire la dezinstituționalizare, consolidarea și dezvoltarea serviciile sociale adresate persoanelor cu dizabilități, prevenirea și combaterea muncii forțate a copiilor etc.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiuni specifice sunt prevăzute în programele sectoriale, în proiectul dat fiind enunțate doar cele care nu se regăsesc.</p>
	<p>5.1.11 Majorarea numărului angajaților Centrelor de plasament pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv prin angajarea sau contractarea serviciilor alternative de ocupare, educare și socializare a rezidenților, precum și de acordare a suportului medical, terapeutic, ergoterapeutic, etc pentru rezidenți .</p> <p>Propunem revizuirea acestei acțiuni, prioritizând direcționarea resurselor financiare și respectiv umane pentru dezinstituționalizare și dezvoltarea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea este asumată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.</p>
	<p>5.2.2 Ajustarea serviciilor orientate spre incluziunea socială a copiilor în situații de stradă în consultare cu beneficiarii și în conformitate cu recomandările internaționale.</p> <p>Este oportun de reformulat acțiunea, asigurând inițial dezvoltarea cadrului normativ pentru organizarea și funcționarea serviciilor pentru copiii în situație de stradă, care la moment este lipsă.</p>	<p>Se acceptă. Acțiune inclusă la obiectivul specific 5.1.</p>
<p>Organizația Mondială a Sănătății</p>	<p>Este necesar să se prevadă, în mod expres, că, în cazul constatării comiterii infracțiunilor cu caracter sexual, în special, a violului, decizia cu privire la sesizarea organelor de drept să-i aparțină exclusiv victimei adulte, iar în cazul victimelor copii, raportarea cazurilor de viol sau a altor infracțiuni cu caracter sexual să rămână obligatorie pentru personalul medical, fără necesitatea obținerii acordului victimei în acest sens.</p> <p>Ținând cont de acestea, se recomandă amendarea cadrului normativ existent, după cum urmează:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modificarea Legii nr. 263/2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului prin abrogarea art. 12 alin. (4) lit. e). 2. Modificarea Legii nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic prin abrogarea art. 13 alin. (4) lit. e). 3. Modificarea Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie prin reformularea prevederii art. 12 alin. (4), astfel încât să se prevadă, în mod expres, că raportarea cazurilor de violență sexuală către organele de poliție se va efectua doar cu acordul nemijlocit al victimei și doar după acordarea consilierii psihologice și asistenței medicale, dacă asistența medicală este necesară a fi acordată. 	<p>Nu se acceptă. Republica Moldova a ratificat prin Legea nr. 144 din 14.10.2021, publicată în Monitorul Oficial nr.256-260/320 din 22.10.2021, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Convenția de la Istanbul este cel mai amplu tratat internațional de combatere a violenței împotriva femeilor</p>

	<p>4. Modificarea art. 276 alin. (1) din Codul de procedură penală nr. 122/2003, cu introducerea infracțiunilor prevăzute de art. 171 alin. (1), alin. (2) lit. b)–g) și alin. (3) lit. c), art. 172 alin. (1) și (2) lit. b)–f), precum și de art. 173 alin. (1).</p> <p>5. Aducerea cadrului normativ secundar (Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 1167/2019; Ordinul comun al Ministerului Sănătății și Ministerului Afacerilor Interne nr. 369/145 din 20.05.2016 și Ordinul Ministerului Sănătății nr. 908/2021) în concordanță cu legislația, astfel încât să se prevadă, în mod expres, că notificarea organelor de poliție va fi dispusă după acordarea consilierii psihologice victimei și doar cu acordul nemijlocit al acesteia.</p>	<p>și a violenței domestice. Setul său cuprinzător de dispoziții cuprinde măsuri preventive și de protecție de mare anvergură, precum și o serie de obligații pentru a asigura un răspuns adecvat al justiției penale la astfel de încălcări grave ale drepturilor omului.</p> <p>Convenția statuează:</p> <p>-Articolul 28 – Raportarea de către profesioniști Părțile vor lua măsurile necesare pentru a asigura faptul că regulile de confidențialitate impuse de legislația internă anumitor profesioniști nu constituie un obstacol, în condiții adecvate, în calea raportării lor către organizațiile sau autoritățile competente, dacă au motive rezonabile să creadă că a fost săvârșit un act grav de violență, acoperit de sfera de aplicare a prezentei Convenții, și că sunt de așteptat alte acte grave de violență.</p> <p>-Articolul 36 – Violența sexuală, inclusiv violul 1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că sunt incriminate următoarele comportamente intenționate:</p> <p>a) angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală</p>
--	---	---

		<p>neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect;</p> <p>b) angajarea în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană;</p> <p>c) determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.</p> <p>2 Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare.</p> <p>3 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că dispozițiile alineatului 1 se aplică, de asemenea, actelor comise împotriva fostelor(foștilor) sau actualelor(actualilor) soții(soți) sau partener(e), așa cum sunt recunoscute(ți) acestea(aceștia) de legislația internă.</p> <p>- Articolul 55 – Procedurile ex parte și ex officio</p> <p>1 Părțile vor asigura faptul că investigațiile sau urmărirea judiciară a infracțiunilor stabilite în conformitate cu Articolele 35, 36, 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții nu vor fi dependente în întregime de o raportare sau plângere depusă de victimă, dacă infracțiunea a fost</p>
--	--	--

		<p>comisă în întregime sau parțial pe teritoriul său, precum și că procedurile pot continua chiar dacă victima își retrage declarația sau plângerea.</p> <p>2 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura, în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația internă, posibilitatea organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale și consilierilor în violența domestică să asiste și/să sprijine victimele, la cererea lor, pe durata investigațiilor și a procedurilor judiciare privind infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.</p> <p>Prin Legea privind modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazurile de infracțiuni sexuale și violență în familie), în vigoare din 9 ianuarie 2023, au fost adoptate modificări la diverse legi, inclusiv la Codul penal, Codul de procedură penală și Legea familiei, pentru a le alinia la diverse cerințe ale Convenției de la Istanbul.</p> <p>Modificările recente au introdus măsuri importante care vizează consolidarea protecției victimelor violenței</p>
--	--	---

		<p>împotriva femeilor, cum ar fi acordarea de asistență juridică gratuită în cadrul procedurilor penale pentru victimele violenței domestice și sexuale, excluderea infracțiunilor împotriva libertății sexuale din domeniul de aplicare procedurii de împăcare în sistemul de justiție penală. Ajustarea prevederilor legale naționale la standardele Convenției de la Istanbul a fost salutăată și de Grupul de experți al Consiliului Europei privind acțiunile împotriva violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (GREVIO), fapt reliefat în Raportul de evaluare al GREVIO privind măsurile legislative și de altă natură care pun în aplicare prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) în Republica Moldova, adoptat la 26 octombrie 2023, publicat la 14 noiembrie 2023.</p> <p>În lumina celor expuse, propunerile vizate de Organizația Mondială a Sănătății nu corespund prevederilor Convenției și nu asigură un răspuns adecvat al</p>
--	--	--

		justiției penale la astfel de încălcări grave ale drepturilor omului.
UNAIDS	<p>p. 44 ;</p> <p>(vi) să aplice o abordare bazată pe drepturile omului în ceea ce privește tratamentul consumatorilor de droguri și a lucrătoarelor sexului, să ofere asistență medicală, sprijin psihologic și reabilitare și reinserție socială corespunzătoare; (vii) să mențină programele de reducere a riscurilor pentru consumatorii de droguri și celor de profilaxie HIV și infecții cu transmitere sexuală pentru lucrătoarele sexului și bărbaților care practică sex cu bărbații.</p>	Nu se acceptă. Propunerea nu este argumentată suficient.
	<p>p. 45. Astfel, au fost identificate priorități suplimentare pentru acoperirea universală și realizarea progresivă a dreptului la sănătate: un nou Program de politici pentru combaterea hepatitelor virale; cadrul legal revizuit în domeniul HIV; cadrul legal modificat privind politicile punitive în domeniul prostituției și drogurilor, narcologiei, astfel încât să contribuie la sprijinirea și reabilitarea lucrătoarelor sexului și consumatorilor de droguri; tratament și servicii psiho-sociale sustenabile pentru persoanele care trăiesc cu HIV, tuberculoză, lucrătoarele sexului și consumatorii de droguri; acces asigurat pentru pacienți la informații privind disponibilitatea medicamentelor în spitale; armonizarea cadrului legal la standardele europene în domeniul brevetelor; servicii de sănătate sexuală pentru adolescenții cu vârsta cuprinsă între 14 și 17 ani, accesibile fără permisiunea părinților; drepturile omului integrate în standardele de acreditare a instituțiilor medicale și în formarea inițială și continuă a personalului medical; servicii de îngrijiri geriatrice și paliative extinse, precum și sprijinul psihologic pentru persoane și familii; servicii sociale pentru persoanele cu autism accesibile.</p>	Nu se acceptă. Propunerea nu este argumentată suficient.
Amnesty International Moldova	<p>Excluderea unor obiective generale și specifice și a recomandărilor remise anterior trebuie să fie explicată. Reiterăm comentariul din avizul precedent (Aviz cu Nr. Ref. 22/23 din 28.12.2023), prin care am atenționat grupul de lucru asupra necesității de a informa părțile interesate despre raționamentul excluderii anumitor obiective generale și specifice, care au fost agreate în cadrul ședințelor inițiale de consultare. În aceeași ordine de idei, ținând cont de faptul remiterii anterioare a unor comentarii și recomandări privind completarea Planului de acțiuni, considerăm necesar ca excluderea sau neacceptarea lor să fie explicată, această explicație fiind adusă la cunoștința părții care a remis recomandarea. Spre exemplu, acest lucru putea fi făcut prin elaborarea unui tabel de sinteză a recomandărilor. În lipsa unor explicații asupra excluderii/ neacceptării recomandărilor anterior propuse, considerăm că procesul de elaborare a PNADO și planului de acțiuni nu poate a fi considerat drept unul transparent.</p>	Se acceptă. Excluderea sau neacceptarea propunerilor este reflectată în prezentul tabel în cele ce urmează.
	<p>Propuneri prezentate la etapa de elaborare a proiectului:</p> <p>La obiectivul specific 1.2, la acțiunea <i>Extinderea specializării avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe categorii de grupuri vulnerabile (victimele violenței în familie, victimele traficului de ființe umane, victimele torturii și tratamentului inuman, minori etc.), inclusiv actualizarea permanentă a listei avocaților specializați</i> considerăm necesară includerea unei acțiuni similare care să vizeze parajuriștii, acestea la fel</p>	Se acceptă. Parajuriștii au fost incluși la acțiunea nominalizată la etapa elaborării proiectului.

	încadrându-se în categoria apărătorilor drepturilor omului, fiind de multe ori primii care intervin pentru apărarea grupurilor vulnerabile, și de asemenea fiind instruiți de CNAJGS.	
	La obiectivul specific 2.1 considerăm că obiectivul specific nu poate devia de la obiectivul general, astfel formularea „sunt eradicate” trebuie să fie păstrată și în cazul obiectivului specific.	Se acceptă. A fost inclus la etapa elaborării proiectului.
	Propunem transpunerea acțiunii <i>îmbunătățirea condițiilor materiale de detenție în toate instituțiile penitenciare</i> în calitate de obiectiv specific separat, formularea dată fiind prea largă pentru o simplă acțiune.	Nu se acceptă. Ministerul Justiției și-a asumat implementarea acțiunii indicând și resursele planificate.
	La obiectivul specific 3.2: similar comentariului anterior, considerăm că obiectivul specific nu poate devia de la obiectivul general, astfel fiind necesară formularea „Eliminarea plăților neformale...”	Se acceptă. A fost modificat la etapa elaborării proiectului.
	La acțiunea <i>decriminalizarea muncii sexuale. în conformitate cu Recomandările internaționale privind HIV/SIDA și drepturile omului, legislația privind munca sexuală a adulților trebuie revizuită cu scopul de a o de criminaliza și de a reglementa condiții de sănătate și siguranță ocupațională pentru a proteja lucrătoarele(orii) sexuale(i) și clienții lor, inclusiv sprijin pentru actul sexual sigur .n timpul muncii sexuale. Abrogarea art.89 Cod Contravențional.</i> Propunem suplinirea cu următoarele acțiuni: <ul style="list-style-type: none"> • Fortificarea capacităților instituțiilor publice, OSC-urilor, instituțiilor pentru drepturile omului, pentru a asigura furnizarea serviciilor de calitate, centrate pe persoană, sustenabile și prietenoase. • Instituțiile statului, în parteneriat cu OSC-urile, să asigure prevenirea a tuturor formelor de violență și discriminare împotriva LS, precum și îmbunătățirea răspunsului multisectorial la acestea. • Asigurarea oportunităților și suportului necesar pentru prevenirea și încetarea prestării serviciilor sexuale, prin elaborarea programelor de sprijin, inclusiv consiliere după încetarea prestării muncii sexuale, prin programe de abilitare economică și facilitare a angajării LS în câmpul muncii. 	Nu se acceptă. Propunerea nu este argumentată suficient. Ministerul Muncii și Protecției Sociale urmează să elaboreze un set de măsuri pentru implementarea recomandărilor CEDAW, care includ și propunerea de abrogare a art. 89 Cod Contravențional
	La Obiectivul general 8 nu se regăsește acțiunea privind ratificarea Protocolului nr. 12 CEDO.	Nu se acceptă. Acțiunea este prevăzută în Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 (HG 829/2023)
	La acțiunea <i>separarea deținuților vulnerabili pentru a-i proteja de un potențial abuz din partea altor deținuți</i> este necesar de a explica în baza cărui criteriu de vulnerabilitate vor fi separați deținuții.	Precizare. Acțiunea se referă la separarea deținuților vulnerabili (cu statut neformal de persoană „umilită”) în scop de

		protecție prin separarea deținuților agresori
	<p>Similar comentariului anterior, reiterăm propunerile de acțiuni emise în avizul anterior, cum ar fi necesitatea includerii acțiunii de ratificare a Protocolului nr. 12 CEDO. Totodată, constatăm că acțiunea privind abrogarea art. 89 din Codul Contravențional al RM a fost reformulată astfel încât să nu prevadă decriminalizarea activității propriu-zise, dar „examinarea oportunității decriminalizării muncii sexuale...”. În opinia noastră, o astfel de formulare este insuficientă pentru a implementa eficient recomandările internaționale, aceasta reducându-se la o simplă constatare a posibilității de decriminalizare a acestei activități, care într-un final poate fi una extrem de subiectivă, influențată de contextul social care de un timp îndelungat favorizează stigmatizarea și marginalizarea grupurilor vizate, și care într-un final nu va contribui în nici un mod la apărarea drepturilor omului a acestor persoane. Considerăm imperios de necesar și solicităm ca acțiunea dată să fie reformulată conform versiunii precedente și de fapt să urmeze decriminalizarea muncii sexuale prin abrogarea art. 89 Cod Contravențional al Republicii Moldova. Totodată, reiterăm faptul că grupul vulnerabil LGBTQI nu este reprezentat în nici un mod în întreg planul de acțiuni propus.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea privind ratificarea Protocolului nr. 12 CEDO este prevăzută în Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 (HG 829/2023).</p> <p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale urmează să elaboreze un set de măsuri pentru implementarea recomandărilor CEDAW, care includ și propunerea de abrogare a art. 89 Cod Contravențional</p>
	<p>Într-o altă ordine de idei, solicităm ca organizația noastră să fie exclusă din lista partenerilor pentru următoarele acțiuni din proiectul planului: 11.2.4; 11.2.5 și 11.2.6. Motivul solicitării este faptul că organizația noastră nu a dat acordul pentru a fi inclusă în lista organizațiilor partenere pentru acțiunile date.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
Asociația Promo-LEX	<p>Propuneri și obiecții cu privire la Obiectivul general 8. Demnitatea umană inerentă, tratament echitabil și nediscriminatoriu asigurat: OBIECTIV SPECIFIC 8.1. Acțiunea 8.1.1 Ajustarea descrierii acțiunii 8.1.1 după cum urmează: „Elaborarea unei cercetări bazate pe analiza cazuisticii Consiliul pentru egalitate și Inspectoratului General al Poliției și cercetare sociologică privind aplicarea prevederilor legale cu privire la discursul de ură, instigare la discriminare și infracțiuni motivate de prejudecată”. Argumentare: Analiza cazuisticii Consiliului pentru egalitate și a Poliției vor oferi o imagine incompletă a aspectelor care se referă la aplicarea incorectă sau ineficientă a prevederilor legale cu privire la discursul de ură, instigare la discriminare pe motive de prejudecată sau a infracțiunilor motivate de prejudecată. Iată de ce, sugerăm ca o astfel de cercetare să includă și o analiză sociologică cu metode diferite de cercetare cu participarea polițiștilor, procurorilor și judecătorilor. Datele vor permite înțelegerea exhaustivă a potențialelor dificultăți generate de normele legale.</p>	<p>Nu se acceptă. Acțiunea se referă strict la constatarea cazurilor respective.</p>
	<p>Ajustarea termenului de realizare pentru acțiunea 8.1.1, în loc de 2024, setarea termenului de realizare pentru 2026. Argumentare:</p>	<p>Se acceptă parțial. Pentru monitorizarea evoluției este necesară</p>

	<p>Prevederile noi cu privire la discursul de ură, instigare la discriminare pe motive de prejudecată și infracțiuni motivate de prejudecată au intrat în vigoare în iulie 2022. În perioada iulie 2022 – iulie 2023, Poliția și Procuratura au inițiat o singură cauză contravențional (art. 70/1 CC) și respectiv o cauză penală (art. 346 CP) . Numărul mic de cauze inițiate nu vor permite o analiză comprehensivă a posibilelor deficiențe cauzate de textul normelor legale și activitatea de documentare și evaluare a acestor tipuri de contravenții și/sau infracțiuni. Întrucât datele monitorizărilor realizate de Asociația Promo-LEX au arătat că dinamica discursului de ură crește în perioadele electorale, în contextul alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie, precum și a alegerilor prezidențiale și parlamentare planificate a avea loc în următorii doi ani, numărul cauzelor contravenționale cu privire la discursul de ură ar putea crește. Acest lucru va permite realizarea unei cercetări reprezentative pe marginea nu doar a cazuisticii Consiliului pentru egalitate, dar și a Poliției și/sau Procuraturii.</p>	<p>efectuarea a 2 analize, în 2024 și 2026.</p>
	<p>Ajustarea listei de parteneri pentru acțiunea 8.1.1, în loc de „Asociația Promo-LEX”, includerea „organizații necomerciale”.</p> <p>Argumentare: Analiza propusă în activitatea 8.1.1 poate fi realizată în parteneriat cu mai multe organizații neguvernamentale de drepturile omului sau coaliții și/sau platforme. În acest sens, sugerăm includerea în lista partenerilor a organizațiilor neguvernamentale, pentru a oferi oportunitatea tuturor celor interesați să se implice în calitate de parteneri.</p>	<p>Se acceptă. Modificare efectuată.</p>
	<p>Acțiunea 8.1.2 Ajustarea descrierii acțiunii 8.1.2 după cum urmează: „În funcție de constatările cercetării de la acțiunea 8.1.1, uniformizarea termenului de „discurs de ură”, „instigare”, „instigare la discriminare” în Codul contravențional, Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității și în alte acte normative.”</p> <p>Argumentare: Ajustarea terminologiei în legislația națională se referă nu doar la termenul de „discurs de ură” sau „instigare la discriminare”, dar și la termenul de „instigare” care în unele cazuri este folosit cu sinonimul de „incitare”. În același timp, necesitatea ajustării definiției ”discursului de ură” are la bază nu doar Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Rec(2022)16, dar și definițiile diferite care se regăsesc în legislația națională, cum ar fi Legea nr. 64 cu privire la libertatea de exprimare sau Codul nr. 174 Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. În acest sens, sugerăm ca descrierea acțiunii 8.1.2 să fie ajustată astfel încât să permită o analiză detaliată a termenilor din legislația națională care se referă la „discurs de ură”, „instigare la discriminare” și „instigare/incitare”.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>OBIECTIV SPECIFIC 8.2 Acțiunea 8.2.5 Excluderea acțiunii 8.2.2 din lista acțiunilor pentru atingerea Obiectivului specific 8.2.</p> <p>Argumentare: Acțiunea 8.2.2 este repetitivă cu acțiunea 8.3.1 stabilită pentru atingerea Obiectivului specific 8.3. Descrierea acesteia poate fi înlocuită cu cea de la acțiunea 8.3.1.</p>	<p>Nu se acceptă. Ambele acțiuni sunt propuse și asumate de Procuratura Generală</p>
	<p>Excluderea acțiunii 8.2.5 și includerea Oficiului Avocatului Poporului și a Consiliului pentru egalitate în lista „Autorități/instituții responsabile” pentru acțiunea 8.2.3 și acțiunea 8.2.4.</p> <p>Argumentare:</p>	<p>Nu se acceptă. Instruirile propuse prin acțiuni sunt cu tematici distincte.</p>

	<p>Acțiunea 8.2.5 este repetitivă cu acțiunile 8.2.3 și 8.2.4. În aceste acțiuni (8.2.3 și 8.2.4), se propune organizarea instruirilor practice pentru organele de forță și personalul din sectorul justiției cu scopul de a aplica prevederile Codului contravențional și Codului penal cu privire la discursul de ură, instigare la discriminare pe motive de prejudecată și a infracțiunilor motivate de prejudecată. Iată de ce, sugerăm ca acțiunea 8.2.5 să fie exclusă, iar Oficiul Avocatului Poporului și Consiliului pentru egalitate să fie incluși în lista Partenerilor acțiunilor 8.2.3 și 8.2.4.</p>	
	<p>De asemenea, Asociația Promo-LEX recomandă Cancelariei de Stat să ia în considerare sugestia formulată anterior și trimisă în adresa Cancelariei pe data de 20 noiembrie 2023. Aceasta se referă la includerea unui obiectiv specific care să asigure acțiuni concrete în vederea prevenirii manifestării discursului de ură, a instigării la discriminare și a infracțiunilor motivate de prejudecată. Astfel, Asociația Promo-LEX, recomandă includerea Obiectivului specific 8.4 Înțelegerea fenomenelor de discriminare, discursul de ură, infracțiuni motivate de prejudecată și mecanismelor de protecție a drepturilor omului de către populație îmbunătățită. Acest obiectiv specific poate include următoarele acțiuni:</p> <p>Acțiunea 8.4.1 Dezvoltarea unei strategii naționale de prevenire și combatere a discursului de ură, instigare la discriminare și infracțiuni motivate de prejudecată.</p> <p>Acțiunea 8.4.2 Organizarea anuală a unei campanii de sensibilizare și informare a populației cu privire la consecințele discriminării, discursului de ură și infracțiunilor motivate de prejudecată.</p> <p>Acțiunea 8.4.3 Realizarea activităților de promovare a mecanismelor naționale de protecție a drepturilor omului la nivel național.</p> <p>Argumentare:</p> <p>Acțiunile prevăzute la obiectivele specifice 8.1, 8.2 și 8.3 se referă doar parțial la prevenirea discriminării, discursului de ură și infracțiunilor motivate de prejudecată. În același timp, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a atras atenția asupra faptului că statele membre trebuie să pregătească și să pună în aplicare strategii eficiente pentru a explora și a aborda cauzele profunde ale discursului de ură (pct. 44, secțiunea 4. Conștientizarea, educarea, formarea și utilizarea de contra-discursuri și discursuri alternative). Astfel, Comitetul de Miniștri a recomandat ca statele membre să crească gradul de conștientizare cu privire la amploarea discursului de ură și daunele pe care acesta le provoacă indivizilor, comunităților și societăților democratice în ansamblul lor (pct. 46, secțiunea 4. Conștientizarea, educarea, formarea și utilizarea de contra-discursuri și discursuri alternative). Iată de ce, Asociația Promo-LEX sugerează includerea în Planul național privind asigurarea drepturilor omului 2024-2027, acțiuni de prevenire a acestor fenomene.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Nu se considera rațional elaborarea unei strategii naționale la subiect. Măsurile privind combaterea discursului de ură sunt prevăzute în planurile de acțiuni ale autorităților publice centrale.</p>
	<p>Propuneri de acțiuni pentru a fi incluse în Planul de implementare a Programului (care vizează regiunea Transnistreană):</p>	
	<p>Inițierea unor întâlniri periodice cu reprezentanți ai instituțiilor internaționale de drepturile omului</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Este o acțiune reflectată în pct.2.7.1. și 2.7.2. (modificate) referitor la dialogul cu partenerii externi, inclusiv cu cei specializați pe promovarea drepturilor omului.</p>

Elaborarea unui raport anual privind starea libertății de întrunire și asociere în regiunea transnistreană	Nu se acceptă. Raportarea pe situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană, pe diferite categorii de drepturi se va efectua la acțiunea nr.20.4. stabilită în Planul de acțiuni al Cancelariei de Stat pentru anul 2024.
Organizarea de ateliere de formare pentru activiști și avocați locali	Se acceptă. BPR este dispus să participe la asemenea ateliere organizate și inițiate de către reprezentanții mediului asociativ.
Elaborarea/actualizarea standardelor de calitate și suporturilor metodologice ale activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat persoanelor cu dizabilități, ținând cont de toată diversitatea lor	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Extinderea specializării avocaților și parajuriștilor care acordă asistență juridică garantată de stat pe categorii de grupuri vulnerabile (victimele violenței în familie, victimele traficului de ființe umane, victimele torturii și tratamentului inuman, minori etc.), inclusiv actualizarea permanentă a listei avocaților și parajuriștilor specializați	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Aprobarea cadrului normativ secundar privind mecanismul medierii garantate de stat	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Implementarea mecanismului medierii garantate de stat	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Instruirea prestatorilor de servicii de asistență juridică garantată de stat primară și calificată în baza standardelor de calitate.	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Elaborarea mecanismelor de identificare și referire a cauzelor cu implicarea persoanelor cu dizabilități, în special din locurile calificate ca instituții de tip închis.	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Elaborarea suportului informațional pentru asigurarea accesului la servicii de asistență juridică garantată de stat (informație în limba care o înțeleg și la un nivel accesibil de înțelegere)	Se acceptă. Acțiune inclusă.
Evaluarea juridică a rezervelor și declarațiilor actuale și identificarea implicațiilor lor	Nu se acceptă. Acțiunea nu este susținută de Ministerul Afacerilor Externe și Biroul politici de reintegrare
Crearea unui plan de acțiune pentru retragerea rezervelor și declarațiilor	Nu se acceptă. Acțiunea nu este susținută de Ministerul Afacerilor Externe și Biroul politici de reintegrare

		Nu se acceptă. Acțiunea nu este susținută de Ministerul Afacerilor Externe și Biroul politici de reintegrare
	Inițierea și promovarea procedurilor legislative necesare pentru retragerea oficială a rezervelor și declarațiilor	
	Extinderea capacităților Biroului pentru Reintegrare în domeniul monitorizării și raportării drepturilor omului	Nu se acceptă. E o acțiune încadrată în obiectivele altor documente de politici naționale.
	Crearea unui program de formare continuă pentru personalul Biroului în domeniul drepturilor omului	Nu se acceptă. Asemenea acțiune ține de programele de dezvoltare profesională ce vizează toți funcționarii Cancelariei de Stat, BPR fiind o subdiviziune structurală a acesteia.
	Implementarea unui sistem de monitorizare bazat pe tehnologie pentru colectarea și analiza datelor privind drepturile omului	Nu se acceptă. Indicatori de monitorizare specifici sunt stipulați la acțiunea nr.20.4. din PA CS 2024.
	Alocarea unui buget suplimentar pentru operațiunile Biroului pentru Reintegrare	Nu se acceptă. Biroul nu dispune de buget propriu și activitatea lui nu se încadrează în calitative de genul „operațiuni”, misiunea și funcțiile acestuia sunt reflectate în Regulamentul său de activitate.
	Recrutarea și formarea de personal specializat în domeniul drepturilor omului	Nu se acceptă. Asemenea sarcini ce țin de competențele în domeniul DO sunt stabilite în fișele de post și obiectivele individuale ale funcționarilor publici. Procesul de angajare în cadrul Biroului se efectuează pe baze generale prevăzute pentru serviciul public

	Dezvoltarea unui program de stagii și colaborări cu universități pentru atragerea de noi talente	<p>Nu se acceptă. În conformitate cu Legea nr. 123/2023 privind stagiile plătite în serviciul public se implementează programul de stagii plătite, BPR fiind receptiv și acceptând solicitări din partea tinerilor interesați. Procesul e unul permanent și se desfășoară pe principii generale.</p>
	Dezvoltarea unui sistem integrat pentru colectarea datelor statistice privind drepturile omului în regiunea transnistreană	<p>Nu se acceptă. Asemenea date e imposibil de a fi obținute din surse web regiune supuse cenzurii informaționale, dar și pe motiv de imposibilitate a instituirii din punct de vedere legal a unor mecanisme de schimburi informaționale dintre Chișinău și Tiraspol. Date pertinente, dar care nu pot fi considerate complete din motivele expuse, se colectează în comunicarea cu petenții, instituțiile naționale, reprezentanții din societatea civilă și partenerii externi.</p>
	Formarea specialiștilor în colectarea și analiza datelor cu accent pe drepturile omului	<p>Nu se acceptă. Asemenea instruirii țin de formarea continuă a specialiștilor în domeniu și nu poate fi obiectul unui program național.</p>
	Crearea unui raport statistic anual privind situația drepturilor omului în regiunea transnistreană	<p>Nu se acceptă. Indicatori de monitorizare specifici sunt stipulați la acțiunea nr.20.4. din PA CS 2024.</p>
	Stabilirea de parteneriate pentru schimbul de date și bune practici în domeniul drepturilor omului	<p>Nu se acceptă.</p>

		Asemenea acțiuni țin de activitatea curentă a autorităților și nu poate fi obiectul unui program național.
	Dezvoltarea unei platforme online pentru raportarea și vizualizarea datelor privind drepturile omului	Nu se acceptă. Nici o autoritate nu și-a asumat implementarea unei asemenea acțiuni.
	Crearea unui comitet interinstituțional pentru coordonarea colectării și analizei datelor privind drepturile omului	Nu se acceptă. Nici o autoritate nu și-a asumat implementarea unei asemenea acțiuni.
Platforma Femeilor Rome ROMNI	1. Introducerea acțiunilor de implementare a Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 referitor la pilonii săi principali, de exemplu educație, medicină șamd. în obiectivele specifice corespunzătoare.	Nu se acceptă. Implementarea altor documente de politici nu poate fi stabilit ca obiectiv al programului.
	2. La obiectivul specific 8.1 de completat cu elaborarea unui proiect de lege privind sancționarea penală a antigypsismului, care inclusiv este și o recomandare a Consiliului European din 2023, de către Ministerul Justiției în calitate de autoritate de implementare. Linkul către studiu este anexat, https://rm.coe.int/5th-op-moldova-en/1680acf5c8	Nu se acceptă. Acțiunile prevăzute la obiectivul specific 8.1 presupun analiza situației și elaborarea propunerilor de modificare a legislației, în funcție de constatări, pentru toate situațiile de discriminare și instigare la ură.
	3. Includerea de acțiuni specifice de susținere la angajarea femeilor de etnie romă în câmpul muncii, precum introducerea facilităților fiscale, crearea programelor adaptate conform necesităților lor lingvistice, culturale și nivelului de educație. precum și includerea acțiunilor de profilaxie a discriminării și rasismului cu angajatorii sferei private și publice, pentru a spori rata angajării a populației de etnie romă, în special a femeilor rome. ANOFM printre autoritățile responsabile.	Se acceptă. Acțiunile 9.1.1., 9.3.2. conțin prevederi care facilitează accesul la piața muncii a categoriilor vulnerabile ale populației.
	4. Elaborarea materialelor informative, în special video și audio în limba Romani, diverse dialecte. referitor la accesul la servicii, drepturile sociale și libertăți, în special de către Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii, printre autoritățile responsabile.,	Se acceptă. Acțiunile 4.1, 4.4, 12.3.1, 12.3.2 și 12.4.2 conțin prevederi care țin de

		informarea minorităților naționale în limbaj accesibil.
	5. La implementarea acestui program, vă atragem atenția la participarea activă a populației rome, în special a femeilor de etnie romă, locale și refugiate inclusiv, de către toate autoritățile responsabile.	
AO "Terres des Hommes"	La acțiunea 1.1.9 ar fi bine de inclus și MMPS, din motiv că sunt copii care comit infracțiuni dar nu sunt subiecții probațiunii.	Nu se acceptă. MMPS poate fi atras în activitate de Ministerul Justiției, prim-executor.
	La acțiunea 1.1.10 ar fi bine de inclus și copiii care comit infracțiuni, dar nu sunt subiecți ai probațiunii. Astfel, ar fi necesar de inclus și MMPS la autorități / instituții responsabile.	Nu se acceptă. Activitatea consilierii de probațiune este dedicată subiecților probațiunii.
	La acțiunea 3.3.1 rugăm să fie inclus și Tdh Moldova ca partener.	Se acceptă. Modificare efectuată.
	La obiectivul specific 3.5 ar fi bine de inclus și o acțiune importantă pentru prevenirea abandonului: crearea condițiilor favorabile pentru ca copiii să aibă acces la școală după școală, activități extrașcolare (conform necesităților și intereselor copiilor).	Nu se acceptă. Includerea acțiunii respective implică analize complexe a situației și costuri financiare considerabile, considerăm că urmează a fi analizată suplimentar și posibil inclusă într-un document de politici sectorial.
	La obiectivul specific 4.10 ar fi bine de inclus și activități orientate pentru copii care consuma droguri.	Nu se acceptă. Acțiunile incluse în obiectivul specific 4.10 acoperă toate categoriile de consumatori de droguri, inclusiv copiii.
	La acțiunea 5.5.9 ar fi bine de inclus o astfel de evaluare și pentru copii care consumă droguri.	Se acceptă. Modificare efectuată.
	La Obiectivul general 11 ar fi bine de inclus activități specifice pentru copii.	Nu se acceptă. Pe parcursul consultărilor nu au fost semnalate probleme referitor la copii. Propuneri de acțiuni concrete nu au fost înaintate.
Coaliția Vocea Romilor	La I. Introducere / pct. 13 (p. 4). La sintagma menționată „Programul, la toate etapele de elaborare, în perioada octombrie – decembrie 2023, a fost supus consultărilor publice cu actorii guvernamentali, societatea civilă și partenerii de dezvoltare” – Coaliția	Nu se acceptă.

<p>„Vocea Romilor” din Republica Moldova expune în mod reîterat recomandarea expediată în Avizul CVR nr. 6 din 04.10.2023, care spre regret, până în prezent, nu a fost luat în considerare de Autoritățile Publice Centrale: „Realizarea subpriorității „Fortificarea autorității instituțiilor responsabile de coordonarea interinstituțională a implementării drepturilor omului” – se propune subsidiar practicabilitată prin „crearea Biroului pentru persoanele de etnie Romă din Republica Moldova”.</p> <p>În varianta actualizată a proiectului Hotărârii de Guvern (expusă spre consultare publică la 15.01.2024) – sintagma „Mecanismele instituționale existente de asigurare a implementării documentelor de politici în domeniul drepturilor omului, coordonării și monitorizării gradului de realizare a angajamentelor necesită a fi fortificate și capacitate în continuare (inclusiv prin crearea Biroului pentru persoanele de etnie Romă din Republica Moldova)” – a fost inclusă la Capitolul I. Introducere / pct. 25 (p. 9).</p> <p>În prezent, spre regret este tergiversată implementarea Acțiunii 1.1. „Elaborarea analizei impactului (ex-ante) privind crearea Biroului pentru relații cu populația de etnie romă”, planificată și asumată pentru a fi realizată în Trim. IV 2022 de către instituțiile responsabile ale APC (HG 576/2022).</p> <p>Această problemă a generat complementar nerealizarea a 2 puncte/acțiuni incluse în cadrul Capitolul IX Procedura de raportare (172, 174):</p> <p>172. „Monitorizarea anuală (anul 2022) a Programului pentru susținerea populației de etnie Romă din Republica Moldova”;</p> <p>174. Pentru întocmirea rapoartelor anuale de progres se va elabora matricea de monitorizare în vederea urmăririi gradului de implementare a acțiunilor din Planul de acțiuni al Programului pentru anul de referință. Aceste 2 puncte/acțiuni au fost planificate să fie realizate pe parcursul Trimestrului I (an. 2023) de către Ministerul Educației și Cercetării (MEC) și Agenția Relații Interetnice (ARI), în parteneriat cu membrii Grupului de lucru interinstituțional și autoritățile/instituțiile responsabile de implementarea acțiunilor incluse în Planul de acțiuni al Programului pentru susținerea populației de etnie Romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (HG 576/2022).</p> <p>Actualmente, din cauza deconcertării atribuțiilor și disfuncționalității instituționale în procesul de realizare a politicilor publice pentru susținerea romilor, s-a dovedit stringent necesară crearea Entității publice în cadrul APC responsabile de coordonarea și monitorizarea procesului de implementare a acțiunilor incluse în Planul de acțiuni/Programul pentru susținerea populației de etnie Romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (HG 576/2022).</p> <p>În cadrul Ședinței de Lucru privind dezbaterile Conceptului și Structura noului document distinct de politici privind asigurarea Drepturilor Omului („Programului național de asigurare a drepturilor omului pentru perioada 2024 – 2027”), organizate pe 21.09.2023 de către Cancelaria de Stat a Republicii Moldova (Direcția drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă) pe Platforma online Zoom – reprezentanții Societății Civile a Romilor din Republica Moldova au abordat problema privind lipsa entității publice în cadrul structurii organizatorice a APC, capabilă să livreze indicatorii de rezultat autentici (care „nu au putut fi evaluați” în baza rapoartelor narrative incomplete livrate de ARI/MEC în perioada 2018-2022 și datelor fragmenatre livrate de APL în 2022) pentru Domeniul 15 „Drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale” / Obiectivul II „Persoanele de etnie Romă beneficiază pe deplin și fără discriminare de drepturile lor”.</p> <p>În consecință, în cadrul Raportului de evaluare a PNADO 2018 – 2022, în total, au fost atestate 1/3 de acțiuni nerealizate (47/138 = 34,1% eficacitate), inclusiv acțiunile pe domeniul respectării drepturilor persoanelor de</p>	<p>Atribuții de a asigura implementarea politicilor statului în domeniul relațiilor interetnice și al funcționării limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova îi revin Agenției Relații Interetnice. Deoarece acțiunea este inclusă în Planul de acțiuni al Programului pentru susținerea populației de etnie Romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025, aceasta nu poate fi obiectul prezentului Program. Pentru soluționarea problemei se recomandă discutarea acesteia pe platforma de monitorizare a implementării documentului de politici sectorial.</p>
--	--

	<p>etnie Romă din Republica Moldova, asumate de instituțiile responsabile APC: Agenția Realității Interetnice / Ministerul Educației și Cercetării.</p>	
	<p>La I. Introducere / pct. 24 (p. 9). Stintagma „(i) politica în domeniul educației este deficitară din perspectiva exercitării depline a dreptului la educație de către grupurile vulnerabile și combaterea fenomenelor negative (abandon școlar, bullying, plăți neformale) în sistemul de învățământ” – se propune a fi modificată prin „(i) politica în domeniul educației este deficitară din perspectiva exercitării depline a dreptului la educație de către grupurile social-vulnerabile și prevenirea / combaterea fenomenelor negative (rata scăzută de școlarizare, absenteism nemotivat, abandon școlar, bullying, plăți neformale) în sistemul de învățământ general obligatoriu”. Principalele constatări ale „Raportul actualizat privind cartografierea localităților dens populate de romi din Republica Moldova” (GIZ Moldova, 2021) – reliefează factorii principali care influențează populația de etnie Romă să acceseze „denivelat” serviciile de educație în cadrul Instituțiilor de Învățământ Generale obligatorii (treapta primară/gimnazială): rata scăzută de școlarizare a copiilor romi (neglijarea educațională / neșcolarizarea), frecventarea sporadică a lecțiilor / absenteismul nemotivat, abandonul școlar.</p>	<p>Se acceptă. Modificări efectuate.</p>
	<p>La I. Introducere / pct. 36 (p. 13). Stintagma „(iii) garantarea dreptului la educație obligatorie și gratuită, în special pentru copiii romi, copiii din familii vulnerabile” – se propune a fi modificată prin „(iii) garantarea dreptului la educație obligatorie, de calitate și gratuită, în special pentru copiii romi, copiii din mediul needucogen: cu vulnerabilități complexe, dezavantaje socio-economice și bariere lingvistice de comunicare”. În prezent este necesară asigurarea dreptului la educație obligatorie, de calitate și gratuită (ciclul primar/gimnazial) pentru toți copiii de vârstă școlară obligatorie 6(7) – 16 ani, inclusiv pentru copiii romi, copiii din mediul needucogen: cu vulnerabilități complexe, dezavantaje socio-economice și bariere lingvistice de comunicare. În varianta propusă spre modificare, pentru o mai bună percepere a grupului social al copiilor care se confruntă cu garantarea dreptului la educație obligatorie, de calitate și gratuită – este necesar de extins semnificația conceptului de „copiii din familii vulnerabile”</p>	<p>Nu se acceptă. Semantica conceptului „copiii din familii vulnerabile” propus, reduce semnificativ aria de acoperire a acestora.</p>
	<p>La III. Priorități, obiective generale și specifice / Obiectiv specific 3.5. (p. 29) Stintagma „Cooperarea inter-sectorială este consolidată pentru prevenirea și combaterea abandonului școlar” se propune a fi modificată prin „Cooperarea inter-sectorială este consolidată pentru prevenirea și combaterea neșcolarizării, absenteismului nemotivat și abandonului școlar”. Neșcolarizarea, absenteismul nemotivat și abandonul școlar sunt cele 3 fenomene negative („nu doar abandonul școlar”), care periclitează asigurarea dreptului la educația de calitate a tuturor copiilor (inclusiv, copii romi din mediul casnic needucogen) – la toate nivelurile sistemului de învățământ general obligatoriu.</p>	<p>Precizare. La elaborarea studiului prevăzut la acțiunea 3.5.1. se vor identifica factorii care condiționează absenteismul, neșcolarizarea și abandonul.</p>
<p>Ludmila Popovici, <i>(de pe particip.gov.md)</i></p>	<p>Din cele 34 de hotărâri pronunțate în 2022, CEDO a constatat 48 de încălcări ale Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO), o proporție mare (27%) au fost legate de relele tratamente și/sau investigarea proastă a relelor tratamente, precum și de eșecul de a oferi îngrijiri medicale adecvate deținuților. Cu toate acestea, dreptul la reabilitare al victimelor torturii și altor tratamente inumane și/sau degradante, nu este inclus în proiectul Programului național de asigurare a drepturilor omului, pentru anii 2024-2027. Ar fi bine ca autoritățile Republicii Moldova să se responsabilizeze în privința implementării instrumentelor internaționale pe care le-a</p>	<p>Se acceptă. La obiectivul specific 2.1. a fost inclusă acțiunea: Elaborarea unor programe de reabilitare al victimelor torturii și altor tratamente inumane și/sau degradante</p>

	ratificat și este parte. Art. 14 al UNCAT, trebuie respectat și realizat conform Comentariilor generale al CAT la art 14 UNCAT (2012).	
Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Lipsa de propuneri și obiecții.	
Ministerul Apărării	Lipsa de propuneri și obiecții.	
Serviciul de Informații și Securitate	Lipsa de propuneri și obiecții.	
Institutul Național al Justiției	Lipsa de propuneri și obiecții.	
USMF "Nicolae Testemițanu"	Lipsa de propuneri și obiecții.	

Secretară de stat a Guvernului

Ana CALINICI